

Lain Arbin a le on ái LUKA

Worwor táil

Ái Luka kesi tám araliu mai marasin (Kol 4:14). Ái sang á kálámul tili risán, má a lu tiklik mam Paulo i kán te láklák mai ámrai lain arbin. Má a le i buk minái uri narsán ái Tiopilo (Luk 1:1-4). Ái Tiopilo kesá kálámul kuluk, má te di hol on ngo a kálámul pakta á Rom. Má ái Luka ák nem i Tiopilo suri na talas uri purpurut si Iesu, kán liu má kán minat má kán apaptur kaleng tili minat, má suri nák talas mul ngo ái á Karisito, koner na asengsegeng i matananu Israel má ái rung mul tili risán. A nem on ngo ái Tiopilo na mánán ngo ái Iesu á Tám Arsaras káián naul matmatngan pokon. Má ái Luka a le i marán pukpuksa erei kápate kis i buk Mataio má Marko (mákái worwor táil suri buk Mataio). Máí sár Lain Arbin a le on ái Luka, ái á mulán buk a le on. Ái á tangtangkabin pukpuksa si Luka uri narsán ái Tiopilo má ák nem ngo ái Tiopilo na talas ur on. Má i áwáwatin á kán pukpuksa git mákái uri him kán bos apostolo (Apo 1:1-2). I arahrahi on á buk Luka, ái Iesu a parai ur singin kán kalilik án aratintin ngo da kis monai besang i táit a oror pagas mai ái Káláu ngo na tarwa palai ur si di (Luk 24:49). Ái Iesu a worwor suri Tanián a Pilpil. Má i tangkabin á buk Apostolo, git mákái ngo ái Iesu a parai si di ngo da monai Tanián er na tarwai ái Káláu ur si di. Má ngorer buk Luka má buk Apostolo a tukes sár á

pukpuksa sur Iesu má ngádáh a pakta ngoi á lain arbin sur Iesu.

¹ Marán dikte long artálár pasi suri sir páptai arbin suri tan táit a tapam hut si gim. ² Tan táit erei sur Iesu di longrai si di ái rung di mákái mai mát di tili tangkabin muswan, má di lu arbin talas suri. ³ Má iau mul iau ser pasi á tan táit minái uri kán kunlán liu ái Iesu, turpasi tili tangkabin ák pang i arahrahi kán liu, má iak mánán on. Má ngorer iau nem ngo ina tahngai ur singim, Konom Tiopilo, á tan táit erei ákte hut tungu ⁴ suri una mánán kuluk i támin muswan i tan boh táit minái ngorer dikte atalsa iáu suri.

Ái Elisabet na káhái be i natun

⁵ I bos bet er ái Erodos a kabisit i balis á Iudáia, ái Sakaria a tám osmapak iatung tili rákán him án osmapak erei ái Abia a kátlán i di. Kán wák ái Sakaria tili gegen si Aron, má ngisán ái Elisabet. ⁶ Diar kis má diará lu láklák namurwai nagogon si Káláu, má diará lu long arwat pas noi. ⁷ Mái sár káp kándiar te kalik káplabin ngo ái Elisabet a koros, káp a tini kákáh. Má i pákánbung er ái Sakaria ákte lala pupunkak má, mái kán wák ákte lala wákánkak sang mul.

⁸⁻¹⁰ I bung erei, gegen si Abia di lu him i rumán osmapak, má dikte ilwa pas Sakaria suri na osoi lom a tomtom uri narsán ái Káláu, má ngorer a kusak uri rumán osmapak i nián ái Konom suri na osoi lom. Má lala matananu di kis i karpala má kándi tu sung i án pákánbung erei ái Sakaria a

osoi lom on. ¹¹ Má i pákánbung erei, kesi angelo si Konom a purut narsá Sakaria má a tur pagas tili balsán mingin i nián osmapak uri osos lom. ¹² Ái Sakaria a mákái angelo erei má a sodar mák lala ráuráuwas. ¹³ Mái sár angelo a parai singin ngoromin,

“Koion una mátut, Sakaria! Ái Káláu ákte longrai á kam sung, má kam wák ái Elisabet na káhái besang i tekesi natum na kalik káláu. Una utngi ngisán mam Ioanes. ¹⁴ Na gas i balam má una laes, má kán páng á kalik er na tari gasgas singin marán kálámul. ¹⁵ Má kalik erei na kálámul kuluk má na ninir i ngisán i mátán ái Káláu. Kápnate lu ngin i wain ngo te dan rakrakai. Má na tep i kán liu mai Tanián a Pilpil tangkabin tili bál ái mámán sang. ¹⁶ Má na lam te marán matananu til Israel dák pukdai kándi liu má dák ilang sur Káláu erei kándi Konom. ¹⁷ Kalik erei na hut táil i Konom, má rakrakai káián Tanián na mon on ngorer a mon mul i Elaisa hirá, má na láklák namurwai kemen ái Elaisa. Na lu obop arsaktai rang kák di mai rang nat di suri da kepwen kaleng, má na lu pukdai tám abulbul náng kaleng uri sálán holhol a nokwan, má na aleget i matananu suri kán purpurut ái Konom.”

¹⁸ Ái Sakaria a longrai ngorer má a pánsálngát i worwor er, má a parai singin angelo ngoromin, “Ngádáh ina mánán ngoi á táit minái uri narsang kabin iakte lala pupunkak má, mái kak wák ákte

lala wákánkak sang mul?” ¹⁹ Máí angelo a parai si Sakaria ngo,

“Á iau áí Gabiriel á minái, iau lu tur i mátán táil áí Káláu. Áí Káláu sang a tari palai iau má minái iau purut suri para talsai singim á lain arbin a dos pala iau mai. ²⁰ Mákái! Káplabin kápute ruruna i kak worwor minái, na gap i ngudum má káp una te worwor nák han pang i bung er tan táit minái na tur apos. Pinpidan kaiak minái na hut muswan i kán pákánbung sang.”

²¹ Matananu di lala nana Sakaria má di lala holhol ngo dánih má ák lu longoi iatung i rumán osmapak. ²² Má namur a soura má kápte arwat suri na worwor mai matananu, má ngorer dikte mánán on ngo ákte mákái tekesi táit iatung i rumán osmapak. Má kápte para te worwor, a longoi akiláng sár mai limán uri narsá di. ²³ Namur má, ákte artálár i kán bungun him iatung i rumán osmapak, máí Sakaria a kaleng má uri kán malar.

²⁴ Má namur i te bung sár, áí Elisabet a tián. Má ákte arwat mai alim i kalang a tián pasi, máí sár kán tu kis besang iatung i rum, káp a tini so uri malar. Má a parai ngoromin áí Elisabet, ²⁵ “Áí Konom a lala mámna iau má a tangan iau má a tari kalik singing suri ina káhái. Tungu iau koros mák mon i kak rumrum i mátán matananu. Má onin áí Konom ákte pah palai.”

Angelo a worwor mam Maria

²⁶ I awon i kalang palai kán tián ái Elisabet, ái Káláu a dos palai kesi angelo ngisán ái Gabiriel uri balis á Galiláíá má uri gengen malar á Nasaret.

²⁷ Angelo a han mai worwor ur singin kesi kalik átlái kápte be a bop mai káláu, ngisán ái Maria. Má kalik átlái erei ákte mon i tar kári suri na kila pasi kesi kalik kaukak ngisán ái Iosep, a gegen si kabisit Dewit. ²⁸ Angelo a han hut i narsán má ák parai singin ngoromin, “Maria, ái Káláu a laes mam iáu má a kis i narsam!” ²⁹ Ái Maria a longrai worwor erei a parai á angelo uri narsán, má a rogorogo i kán hol mák hol on ngo, “Matngan pinpidan ngádáh á ngoro minái?”

³⁰ Má angelo a parai singin ngo, “Koion una mátut, Maria, kabin ái Káláu a lain kuluk mam iáu má ákte ilwa pas iáu. ³¹ Una longrai be, Maria! Una tián besang má unáng káhái kalik án káláu, má una tar ngisán mam Iesu. ³² Ái na kálámul pakta da árngai ngisán, má ái mul da tar ngisán ngo Natun ái Káláu Sorsorliu. Ái Káláu er Konom na tari ur singin á kiskis án kabisit si Dewit kámpupun, ³³ má ái mul na kabisit áklis i tan sumlahin ái Iakop, má kán lolsit kápnate pang kus!”

³⁴ Ái Maria a longrai ngorer má a parai singin angelo ngo, “Ngádáh sang na hut ngoi uri narsang á ngoromin, kabin káp iau te bop be mam tekesi kálámul?”

³⁵ Má angelo a kosoi ngoromin, “Tanián a Pilpil na sos i iáu, má rakrakai káián ái Káláu Sorsorliu na kis i narsam. Má ngorer kalik er na páng

1:27: Mat 1:16, 18 **1:31:** Ais 7:14; Mat 1:21-23 **1:32:** 2Sa 7:12, 13, 16; Ais 9:7

besang, da utngi ngo a pilpil má da utngi mai Natun ái Káláu. ³⁶ Una hol pas Elisabet er buham, ái koner di lu parai ngo a koros, má ákte lala wákánkak mul. Mái sár onin ákte won má kán kalang a tián mai kalik án káláu. ³⁷ Káplabin kápte kesi táit ngo ái Káláu kápate arwat suri na longoi. Tan boh táit no ái Káláu a artálár suri long arwat pas noi.”

³⁸ Ái Maria a longrai ngorer má a parai singin angelo ngo, “Na longoi sár ngorer u parai mam iau ái Konom, kápkabin ngo iau mul iau kán toptop.” A be parai ngorer ái Maria, má angelo a han pas alari.

Ái Maria a tapam hut i narsán ái Elisabet

³⁹ Te bung namur ái Maria a eran má a han suri mák Elisabet. A sangsangar i tapam tangrai sál ái Maria urami balis á Iudáia imi pungpung, mák han hut iatung i malar si Sakaria ⁴⁰ máng kusak uri kán rum mák rahrah pas Elisabet iatung. ⁴¹ Má ngo ái Elisabet a longrai worwor si Maria, kalik imi bál ái Elisabet a lala biluk. Má i pákánbung erei sang, Tanián a Pilpil a sos i Elisabet, ⁴² mái Elisabet a worwor mai worwor án arasosah má a worwor mai lala kaungán ur si Maria ngoromin,

“Ái Káláu a lain kuluk mam iáu, Maria, alari boh wák no! Má na kuluk mul mai kalik er i balam una káhái be! ⁴³ Suri dánih á matngan táit ngoro minái a hut i narsang, ái mámán ái kang Konom a purut suri laum iau? ⁴⁴ I pákánbung u han purut mainái má uk parai te

worwor, má irngán kam worwor a kusak uri talngang, ki kalik minái i balang a gasgas má a lala biluk. ⁴⁵ Iáu kuluk pala kápkabin ngo ukte ruruna i kán worwor ái Konom a parai singim ngo na long arwat pasi sang.”

Saksak án parpara agas si Maria

⁴⁶ Má namur ái Maria bul a parai kán saksak án parpara agas ngoromin,

“Balang a árnga Konom,

⁴⁷ má taniang a gasgas sur Káláu kak Tám Araliu!

⁴⁸ Suri dáh, a hol pápta iau má iau kán maris án toptop sár.

Má turpasi til onin, bos ngaul matananu no da lu utung iau ngo iau kuluk pala,

⁴⁹ kápkabin suri lala támin táit ákte longoi mam iau ái Koner a Rakrakai Sorliu.

A pilpil i ngisán!

⁵⁰ Turpasi tungu i akaksim nák han pang i arahrahi,

ái rung di lu rumrum on tili keskeskesi ngaul kálámul, a inngasi kán armámna uri narsá di.

⁵¹ A lu longoi tan támin táit a rakrakai mai limán. A lu long sara di ái rung di apakta pas di sang.

⁵² A kip asosih i di á tara kabisit tili kándi kiskis, mái sár a apakta pas di ái rung di maris.

⁵³ A lu akáng di mai lain táit ái rung di sáhár, má a lu dos palai tan konom mai wáin lim di.

1:46: 1Sa 2:1-10 **1:50:** Sak 103:13, 17 **1:51:** 2Sa 22:28

1:52: Iop 5:11, 12:19; Sak 147:6 **1:53:** Sak 34:10

54-55 A kebeptai sang á oror er a oror mai ur singin
rang támin i git,
má ur si Abaram,
má ur si di á tan sumlahin kalik mur.
Má kán oror na kis áklis má kápnate rah!
A hol páptai kán oror suri mámnai matananu
Israel,
má ngorer a tangan di.”

56 Ái Maria a arahi kán parpara agas, má namur
a kis i narsá Elisabet artálár mai atul i kalang, má
namur a elkaleng ur Nasaret.

Ái Elisabet a káhái natun kalik káláu

57 Má namur pákánbung ákte páput ngo ái
Elisabet na káhái natun, ngorer a kákáh má a
káhái natun kalik káláu. 58 Rang buhán má di no
tili malar erei di longrai kalik ákte páng, má di
ot kuluk suri armámna káián ái Konom uri narsá
Elisabet, má ngorer di lala gasgas má parmat
mam Elisabet.

59 Kalik ákte liu artálár mai awal i bung, má
namur di hut talum suri kut aririu i kalik, má
di nem suri tari ngisán kalik mam Sakaria ngo
na kipi ngisán sang ái kákán. 60 Mái sár ái
mámán a parai ngo, “Koion. Ngisán á kalik min
ái Ioanes.” 61 Di longrai ngorer má dik parai si
mámán ngoromin ngo, “Kápte kesi buh gaur mai
matngan ngisán ngorer suri ngo gita utngi kalik
mai.” 62 Má namur di worwor mai lim di suri ák
mákái ái Sakaria, má di gátnai suri matngan ngis
ngádáh ái kákán sang á kalik a nem on ngo na
utngi mai á natun. 63 Sakaria a worwor mai limán

uri narsá di iatung sur te pákán ram, má ding kip tari kesá pákán ram, má ák le i ngisán kalik on ngoromin ngo, “Ngisán kalik erei ái Ioanes.” Di mákái ngorer má dik lala sodar. ⁶⁴ Má káp melek sár mák pasbat mul i ngudun ái Sakaria má a worwor mák para agas Káláu. ⁶⁵ Má matananu tili malar er di mákái ngorer má dik mátut. Má namur arbin suri tan táit minái a hut pakta má a han arkaliut i balis no á Iudáia imi pungpung. ⁶⁶ Mái rung di longrai arbin erei di lala holhol suri, má di gátna ngo, “Matngan dánih na longoi á kalik erei má na matngan kálámul ngádáh?” Di parai ngorer kápkabin ngo rakrakai má ololoh káián Konom a kis tiklik mai.

Worwor tus si Sakaria

⁶⁷ Má Tanián a Pilpil a sos i Sakaria er kákán kalik, má ngorer ái Sakaria a parai kán worwor tus ngoromin,

⁶⁸ “Git no sang gita párnge Káláu er Konom káián matananu Israel,
suri ákte hut sosih má ák tangan pasi kán matananu alari kángit kis án kamkabat,
má a asengsegeng i git.

⁶⁹ A atri kángit Tám Araliu a tikai mingin,
kes er tili gegen si Dewit,

⁷⁰ ngorer ákte para páksi alhirá sang mai ngus di á kán tan tám worwor tus.

⁷¹ Ákte oror suri na saras pas git tili limán kángit tan boh kurtara
má alar rung erei di lu mikmikwa git.

⁷² A parai ngo na inngasi armámna si di á rang

kámpup i git,
 má suri na kebepta áklisnai kán kamkabat er
 ákte parai alhirá sang.

⁷³ Ái á oror er a oror pagas mai ur si Abaram,
 kámpup i git,

⁷⁴ ngo ái Káláu na saras pas git tili limán
 kángit tan kurtara.

Má ngorer gita sengsegeng suri lotu uri narsán
 mai bál git a matau má mátut na koion,

⁷⁵ má suri gita tám nokwan má tám pilpil i
 mátán táil ái Káláu
 i bosbos bung ngo gita liu on.

⁷⁶ Á iáu, natung, da utung iáu mai tám worwor tus
 káián ái Káláu Sorsorliu,
 kabin ngo una láklák táilna Konom má una
 timani kán sál.

⁷⁷ Ngorer una atintini kán matananu
 suri da mánán ngo ái Káláu a nem ngo na pah
 palai kándi sápkín tatalen suri na aliu di

⁷⁸ a kabin i kán lala armámna.

Má ngorer na tar sosih i kángit Tám Araliu tilami

⁷⁹ suri na atalsa rung di liu i kuron má ái rung
 páput da mat,

má na atintin git mul suri láklák i sál a
 matau.”

Ái Sakaria a arahi kán worwor tus má a aunges
 iatung. ⁸⁰ Má namur kalik erei a pakta hanhan i
 kápán páplun, má tanián kalik a maras mul má
 ák rakrakai má. Mái Ioanes a lu kis i pokon

mau ák han pang i bung ngo a tur soura i mátán matananu til Israel.

2

Ái Iosep mái Maria diar han ur Betilem

Mat 1:18-25

¹⁻² I bet erei ái Ioanes a páng on, ái Kurinias a kátlán i balis á Siria, má a kis mul i lalin ái Kaisar Augusto, pakpakta til Rom. Mái Kaisar Augusto a tar palai kesi nagogon suri tan matananu no er di kis i lalin Rom, boh wák má tan káláu, ngo da han suri sir páptai ngis di. Má minái a mulán pákán suri le páptai ngis di ngorer. ³ Má ngorer tan matananu no di han suri da le páptai ngis di, ngorer keskeskes na han uri kán malar muswan sang suri da sir páptai ngisán ái.

⁴⁻⁵ Mái Iosep mul a han suri da sir páptai ngisán. Má ngorer a aptur alari gengen bimán rum á Nasaret i balis á Galiláia má, uri gengen bimán rum á Betilem i balis á Iudáia, malar erei ái kabisit Dewit a páng ái. A han uratung ái Iosep a kabin ngo ái a gegen má a kalik mur si Dewit. Má i pákánbung a han ái Iosep, diar no ái Maria, kalik átlái erei ái Iosep ákte tar kári suri diara kila. Mái sár ngo ái Maria ákte tián sang, ⁶ má ngo kándiar tunga kis besang á Betilem, ákte arwat i bung suri ái Maria na káhái kalik. ⁷ Má ngorer a káhái mulán natun, a kalik án káláu, má diar má duri mai sepen kaen má diar má oboi mái kalik i polgon papkim i nián namnam kán tan ololas, a kabin ngo kápte te arlih on á rumán asir, ákte káng má.

Angelo a arbin talas mai pinpidan án laes

⁸ Iatung i balis erei, te tám ololoh sipsip di pán rákna i libung erei mai ololoh i kandi tan sipsip ada i bos. ⁹ Má angelo káián ái Káláu a soura narsá di, má talas káián Káláu a atalsa di no sang. Má di lala ráuráuwas má di lala mátut, ¹⁰ mái sár angelo a parai si di ngo,

“Koion gama mátut! Gama longrai! Minái iau hut sosih uri narsá gam mai lain arbin suri lala laes na bontai matananu no. ¹¹ Onin i libung, idi bimán rum á Betilem, malar si Dewit sang, kamu Tám Araliu ákte páng-ái Konom er Mesaia, koner a ilwa pasi ái Káláu! ¹² Má ngoromin gama mák ilmi ngoi. Gama ser pasi kalik dikte duri mai sepen kaen má dikte oboi i papkim i nián namnam kán tan ololas.”

¹³ A be parai ngorer, ki káp melek mul marán angelo di tur soura má dik tur tiklik mai mulán angelo er, má dik parpara agas uri narsán ái Káláu ngoromin,

¹⁴ “Gita sángrwái má gita para agasi ngisán ái Káláu urami sang i naul bát!

Má uri naul bim mul, matau ur singin matananu erei a laes ái Káláu sur di.”

Tan tám ololoh sipsip di han suri mák Iesu

¹⁵ Má namur bos angelo di kaleng urami bát alar di, má tan tám ololoh sipsip di worwor talum má dik parai ngoromin, “Io, git má. Giták han ur Betilem má giták mákái táit erei ákte tapam hut má ái Káláu ákte inngasi uri narsá git.” ¹⁶ Ngorer di sangsangar i láklák uradi Betilem, má namur

sár di ser pas Maria diar ái Iosep, má di mákái kalik a bopbop pagas i papkim. ¹⁷ Tan tám ololoh sipsip dikte mák ditul ngorer, má namur di para aposoi lain arbin suri kalik ngorer ái angelo ákte parai si di. ¹⁸ Mái rung di longrai arbin erei di lala sodar má di pánsálngát i pinpidan erei tan tám ololoh sipsip dikte parai si di. ¹⁹ Mái sár ái Maria a kebepai tan táit erei má ák holhol mul namurwai. ²⁰ Má tan tám ololoh sipsip di kaleng urami kándi malar, má di para agas Káláu má dik sángxwái ngisán suri tan táit dikte longrai má dikte mákái a ngorer sang i angelo ákte parai si di.

Di tar ngisán kalik mam Iesu

²¹ Má namur ngo ákte rah i awal á bung má, ákte arwat mul i bung suri ngo da kut aririu i kápán páplun kalik. Má ngorer diar kipi kalik má ding kuti má dik tar ngisán mam Iesu, ngisán erei angelo ákte utung páksi sang si Maria i pákánbung kápate tián be.

Ái Maria a káh Iesu uri rumán osmapak

²²⁻²⁴ Iatung i nagogon ái Káláu a tari si Moses, a parai ngoromin, “Ngo wák a mulán bál mai kalik án káláu, ki da utngi kalik er ngo káián ái Káláu.” Tan Iudáia di lu mur i nagogon erei, má kes mul á nagogon si Káláu di lu mur on a ngoromin. Ngo wák a káhái kalik káláu, ki na rah i ahat i sángxul á bung, diar tinán diara han mam te na ru i bun ngo te na ru i maran suri osmapak mai uri narsán ái Káláu suri apilpil pas diar tinán. Io, ákte arwat

i pákánbung erei suri arapilpil, diar mokson kipi kalik urami Ierusalem suri para tari kalik i mátán táil ái Káláu suri ditula long arwat pasi nagogon káián ái Káláu.

²⁵ Má kesi kálámul a lu kis á Ierusalem ngisán ái Simion. Ái a tám nokwan má a lu kebeptai nagogon si Káláu, má a kis nanai arasosah káián matananu Israel ngo na hut. Má Tanián a Pilpil a mon on, ²⁶ má ákte inngasi singin ngo kápnate mat besang, má na mákái Karisito er Mesaia si Káláu. ²⁷ Má Tanián a mulán lam Simion urami rumán osmapak i bung erei má a kis iatung. Má ngo ái Iosep diar diar káhái kalik er ái Iesu urami rumán osmapak ngorer di lu longoi sang suri long arwat pasi nagogon, ²⁸ ái Simion a mák ditul iatung mák long pasi kalik er uri limán má ák para agas Káláu ngoromin,

²⁹ “Konom, minái una pálás palai má i kam toptop má na han mai matau,
kabin ukte kebeptai kam oror.

³⁰ Iakte mákái má mai aru i matang sang á kam Tám Araliu,

³¹ ái koner ukte eran páksi suri matananu no da mákái.

³² Ái á talas suri inngas tari kam sál ur si di ái rung tili risán,
má da para agasi kam matananu Israel kabin ái á sumlahin i di.”

³³ Ái Iosep mái Maria diar longrai ngorer má diar pánsálngát i tan pinpidan erei ái Simion a parai sur Iesu. ³⁴ A worwor án arasosah narsá

2:30: Ais 52:10; Luk 3:6; Tit 2:11

2:32: Ais 42:6, 49:6, 52:10

2:34: Ais 8:14; Mat 21:42; 1Pe 2:8

ditul ái Simion, má namur ák parai si Maria, mámán ái Iesu, ngoromin,

“Kalik minái a ilwa pasi ái Káláu, má ái á káplabin marán tili matananu Israel da pur, má marán mul da aptur. Má ái sang á akiláng káián ái Káláu, má marán da arpua ur on, ³⁵ má tan holhol kodong káián marán matananu na tur soura be. Má á iáu, mámán, una kis án tabureng, má na ngoro lamrut a nokas na soi nitam.”

³⁶⁻³⁷ Má kesi wák mul a tapam hut i bung erei sang. Má wák er a lu worwor tus, ngisán ái Ana, natun tahlik ái Panuel, má ái tili gegen erei ái Aser. Ákte kila artálár mai ahit á bet, má namur kán pup a mat alari má áng kis mokos má. Má i pákánbung er ákte lala wákánkak mul, a arwat mai awal i sángul mai ahat i kán bet. Má wák er a lu balbal han uri rumán osmapak suri lotu, mák lu ahal mák lu sung i libung má i nas mul uri narsán ái Konom. ³⁸ Ái Ana a tapam hut i bung erei, má a mák ditul támán er má ák parpara agas má ák ot kuluk narsá Káláu. Má namur a lu arbin suri kalik uri narsán rung erei kándi tu mákmák suri pákánbung ngo ái Káláu na kip kalengnai Ierusalem alari kán tan kurtara.

Kalkaleng mul ur Nasaret

³⁹ Pákánbung dikte arahi kándi him ngorer a para ngoi i nagogon si Konom, ki namur má ditul má kaleng ur Galiláíá, uri kánditul malar á Nasaret. ⁴⁰ Má kalik er a pakta hanhan má a

rakrakai má a káng mai polon á hol, má arasosah si Káláu a kis i narsán kalik.

Ái Iesu mai tan tám aratintin ami rumán osmapak

⁴¹ Tan bos bet no ái kákán mái mámán ái Iesu diar lu han ur Ierusalem suri akiláng i longsit án sorliu palai. ⁴² Má namur, i pákánbung sang ngo ái Iesu ákte sángul mai aru i kán bet, ditul han suri kis i longsit án sorliu palai ngorer i kándi tatalen sang. ⁴³ Má i bung ngo ákte rah i longsit, di turpasi má suri láklák kaleng uri kándi malar á Nasaret, mái sár ngo ái Iesu masik a lu kis á Ierusalem. Ái kákán mái mámán káp diar te mánán on ngo ái Iesu a lu kis pala. ⁴⁴ Diar má hol on ngo ái Iesu ákte láklák táil turán te rang buh di ngo rang tur di. Má ngorer dikte láklák artálár mai kesi kunlán bung, má namur diar má turpasi mákmák suri i katbán matananu erei di tiklik no, ⁴⁵ mái sár bokoh ái. Má namur diar kaleng mul suri mákmák ami Ierusalem. ⁴⁶ I átuil bung namur, diar má mák pasi má ami rumán osmapak tiklik mai tan tám aratintin, a kis án alongra suri tan worwor di parai má a gálgálta i di mul mam te argálta. ⁴⁷ Mái rung erei di longrai pinpidan si Iesu, di korantik má di pánsálgát suri a melmelek i kán mánán má suri kán kokos uri narsá di. ⁴⁸ Mái kákán mái mámán diar mák Iesu iatung má diar pángáng, mái mámán a parai singin ngoro minái, “Kauh, suri dánih u longoi matngan tatalen minái mam giur? Giur ái kakam giur lala konngek má giurá ser sur iáu.”

⁴⁹ Máí Iesu a kos diar ngoro minái má ák parai si diar ngo, “Suri dánih gaur lala ser sur iau? Ngádáh, káp gaur te mánán ngo kak talar ngo ina lu kis i rum si Tata?” ⁵⁰ Diar longrai ngorer, máí sár ngo káp diar te mánán on á sálán i pinpidan erei ái Iesu a parai si diar.

⁵¹ Má ngorer ditul támán má tiklik kaleng ur Nasaret, má a alongra mák lu taram si diar ái Iesu. Máí Maria a kebepta páksi á boh táit er i kán hol. ⁵² Máí Iesu a pakta hanhan i kápán páplun má kán mánán, má a lu agasgas pasi hol si Káláu má matananu mul.

3

Arbin si Ioanes Tám Arsiu

Mat 3:1-12; Mar 1:1-8; Ioa 1:19-28

¹⁻² Má namur marán á bet ákte rah, máí Ioanes, natun ái Sakaria, kán tu kis besang i pokon mau, má pinpidan si Káláu a tapam hut singin iatung. I bet erei, ái Taiberius ái á kabisit a nagogon má a kátlán uri tan balis no erei ái Rom a kátlán i di, má ákte kis arwat mai sángul mai ahat i kán bet án nagogon. Má ngorer ái Pontiás Pilato a kátlán i balis á Iudáíá. Máí Erodes a kátlán i balis á Galiláíá. Máí Pilip, tuán ái Erodes, a kátlán i balis á Ituria má Taronitis. Máí Lisaniás ái mul a kátlán i balis á Abilene. Máí Anas diar ái Kaiapas diar tám osmapak táil on á rumán osmapak ami Ierusalem.

³ Io, worwor káián ái Káláu a tapam hut si Ioanes ngorer, máí Ioanes a láklák tangrai kuir

malar no i aru balsán dan á Ioridan má ák arbin má ák parai ngoromin, “Gama hol kaleng má gamáng kipi arsiu, má ngorer ái Káláu nák pah palai kamu tan sápkín.” ⁴ A ngorer i tám worwor tus ái Aisaia ákte sir páptai i kán buk ngoromin,

“Tekes na lu binbin i pokon mau ngo,

‘Aleget i sál si Konom má eran on.

Long anokwai sál suri na láklák on!

⁵ Boh kostung, da dungí mai bim suri na arwat no.

Tan gengen pungpung má tara ukung, na nokwan no.

Sál a kalkalis, na nokwan mul.

Má sál a lala sák taladeng, da long kuluknai nák lain dalian no.

⁶ Má matananu no da mákái araliu káián ái Káláu.’”

⁷ Má marán matananu di purut talum narsá Ioanes suri ngo na siu di. Mái Ioanes a parai si di ngo,

“Á gam á rang natun kanih sáksák! Sinih a parai si gam ngo gama tur kaplah alari nagogon si Konom erei ngo na hut besang? ⁸ Gama oboi lain wán i gam suri inngas tar gam ngo gamáte hol kaleng. Koion gama ruruna ngo gamáte tur kaplah alari nagogon si Káláu kabin gam á tan rang kopkom i Abaram. Kápte. Má minái iau para talsai si gam ngoro minái ngo ái Káláu a arwat singin suri na longoi tan hat minái sang suri da rang kopkom i Abaram! ⁹ Palngat ákte eran pagas suri tárái boh kubau adi káplabin.

3:4: Ais 40:3-5

3:7: Mat 12:34, 23:33

3:8: Ioa 8:33, 39

3:9: Mat 7:19

Kubau erei kápate oboi lain wán, da tár palai má dák sápkai uri kámnah.”

¹⁰ Matananu di longrai ngorer má dik gálta Ioanes ngo, “Má dánih be gima longoi?” ¹¹ Mái Ioanes a kos di ngoromin, “Sinih si gam a mon i aru i lusán, na tari á tekesi lusán singin kálámul erei káp kán te. Sinih a mon i namnam singin, na tabar koner káp án te namnam.”

¹² Te rung di lu kip takis di lu hut mul suri na siu di ái Ioanes, má di gáltai ngoro minái, “Tám Aratintin, dánih be gima longoi á gim?” ¹³ Mái Ioanes a parai si di ngo, “Koion gama agur pas te pirán tabal mul urami iátin erei gam lu kipi. Na tu arwat mai ngorer sár i nagogon.”

¹⁴ Te tám arup di gáltai mul ngo, “Má ngádáh á gim? Dánih gima longoi?” Má a parai si di ái Ioanes ngoro minái, “Koion gama amatmatai matananu má gama atiutiu di pasi kándi pirán tabal. Gama ot kuluk suri arul er di tari si gam, má kái gama kon sur te mul.”

¹⁵ Má ngangai má ásásla káián matananu a kopkom hanhan, má ngorer di lala pán tirwa Ioanes. Di hol on ngo, “War te ngoi gut ái sár á Mesaia!” ¹⁶ Mái Ioanes a mák ilmi kándi hol ngorer má a para talsai si di ngoromin,

“Á iau, iau siu gam mai dan sár. Mái sár ngo kes a lala rakrakai sorliu iau, alatung be namur. Má iau rumrum suri ina kusak i kán rum. Ái sang na siu gam mai Tanián a Pilpil má mai kámnah. ¹⁷ Ái ái koner a top i kán is suri na tárái wit mai. Má namur na tím purwai kotlin wit

alari poktuán má ngorer na dungí kotlin wit i suapok, má boh poktuán wit erei na osoi sár i kámnah káp a tini mat!”

¹⁸ Má a marán i worwor a inau i di mai ái Ioanes mák arbin mai lain arbin uri narsán matananu.

¹⁹ Ái Ioanes kápate matai bos kálámul pakta, má ngorer a pua Eroles má a para puri mátán, kápkabin ngo ái Eroles a ras pas Erodiá, kán wák ái tuán, má a long te matngan sápkín tatalen mul.

²⁰ Má namur sár a sopasun kán sápkín tatalen mák obop Ioanes mul i rumán batbat kalar.

Ái Ioanes a siu Iesu

Mat 3:13-17; Mar 1:9-11

²¹ Má i pákánbung kápate obop Ioanes be i rumán batbat kalar ái Eroles, marán matananu dikte siusiu, mái Iesu mul a han má a siwi ái Ioanes. Má pákánbung ái Iesu kán tu sung besang iatung i dan, bát a ráp ²² má Tanián a Pilpil a sosih ur on a mák ngoro bun. Má tilami bát, kaungán kes a parai ngoromin, “Á iáu á natung, kang Kalik alal. A lala gas i balang mam iáu.”

Ngisán tan rang pupun ái Iesu

Mat 1:1-17

²³ I pákánbung a turpasi kán him, ái Iesu a arwat mai atul i sángul á kán bet, má matananu di hol on ngo ái Iesu natun ái Iosep.

Ái Iosep natun ái Eli.

²⁴ Ái Eli natun ái Matat,
mái Matat natun ái Lewi,
mái Lewi natun ái Melki,

mái Melki natun áí Ianai,
mái Ianai natun áí Iosep.

²⁵ Io, áí Iosep natun áí Matatias,
mái Matatias natun áí Amos,
ái Amos natun áí Nahum,
mái Nahum natun áí Esli,
mái Esli natun áí Nagai.

²⁶ Io, áí Nagai natun áí Mat,
mái Mat natun áí Matatias,
ái Matatias natun áí Semein,
mái Semein natun áí Iosek,
mái Iosek natun áí Ioda.

²⁷ Io, áí Ioda natun áí Ionan,
mái Ionan natun áí Resa,
ái Resa natun áí Serubabel,
mái Serubabel natun áí Sietiel,
mái Sietiel natun áí Neri.

²⁸ Io, áí Neri natun áí Melki,
mái Melki natun áí Adi,
ái Adi natun áí Kosam,
mái Kosam natun áí Elmadam,
mái Elmadam natun áí Er.

²⁹ Io, áí Er natun áí Iosua,
mái Iosua natun áí Eliser,
ái Eliser natun áí Orim,
mái Orim natun áí Matat,
mái Matat natun áí Lewi.

³⁰ Io, áí Lewi natun áí Simion,
mái Simion natun áí Iuda,
ái Iuda natun áí Iosep,
mái Iosep natun áí Ionam,
mái Ionam natun áí Eliakim.

³¹ Io, áí Eliakim natun áí Melea,
mái Melea natun áí Mena,
ái Mena natun áí Matata,

mái Matata natun ái Natan,
mái Natan natun ái Dewit.
³² Io, ái Dewit natun ái Iesi,
mái Iesi natun ái Obet,
ái Obet natun ái Boas,
mái Boas natun ái Salmon,
mái Salmon natun ái Nason.
³³ Io, ái Nason natun ái Aminadap,
mái Aminadap natun ái Atmin,
mái Atmin natun ái Arni,
mái Arni natun ái Ebron,
mái Ebron natun ái Peres,
mái Peres natun ái Iuda.
³⁴ Io, ái Iuda natun ái Iakop,
mái Iakop natun ái Aisak,
mái Aisak natun ái Abaram,
mái Abaram natun ái Tera,
mái Tera natun ái Nahor,
mái Nahor natun ái Seruk.
³⁵ Io, ái Seruk natun ái Reu,
mái Reu natun ái Pelek,
mái Pelek natun ái Eber,
mái Eber natun ái Sela.
³⁶ Io, ái Sela natun ái Kainan,
mái Kainan natun ái Arpaksat,
mái Arpaksat natun ái Sem,
mái Sem natun ái Noa,
mái Noa natun ái Lamek.
³⁷ Io, ái Lamek natun ái Metusela,
mái Metusela natun ái Enok,
mái Enok natun ái Iaret,
mái Iaret natun ái Mahalalel,
mái Mahalalel natun ái Kenan.
³⁸ Io, ái Kenan natun ái Enos,

mái Enos natun ái Set,
ái Set natun ái Adam,
mái Adam natun ái Káláu.

4

Artohtoh uri narsá Iesu
Mat 4:1-11; Mar 1:12-13

¹ I pákánbung ái Iesu a masar alari dan á Ioridan ngo na kaleng uri kán malar, Tanián a Pilpil a akángái mák lami uri pokon mau. ² Má iatung ái Satan a longoi artohtoh uri narsán arwat má ahat i sángul á bung. Ái Iesu kápate ani tekesi táit i pákánbung erei, má ngo ákte rah i ahat i sángul á bung erei, a matpám. ³ Ngorer ái Satan a parai singin ngoromin, “Ngo iáu Natun ái Káláu, ki una dos i hat minái suri na pukdai uri balbal.” ⁴ Mái Iesu a kosoí ngoromin, “Pinpidan si Káláu a parai ngo, ‘Kápte ngo namnam masik a lu támri liu kán kálámul suri na rakrakai.’”

⁵ Má namur ái Satan a tohtoh Iesu mul má a lam pas Iesu uri pokon a tuan alami sang, má a sangar i inngas tari singin á tan balis no on á naul matmatngan pokon. ⁶ Má namur a parai si Iesu ngo, “Ina tar noi singim á nokwan suri kátlán tan balis no minái, má na kaiam mul á tan táit imi lolon i di. Kabin ngo kaiak no á tan táit erei, má iau arwat suri ina tari singin tekes erei iau nem on. ⁷ Na kaiam no sár ngo una pur dirtapul má una lotu uri narsang.” ⁸ Mái Iesu a kosoí ngo, “Pinpidan si Káláu a parai ngo, ‘Una lotu uri narsán ái Konom kam Káláu, má ái masik sár una para agasi.’”

⁹ Má namur ái Satan a tohtoh Iesu mul mák lam pasi ur Ierusalem mák aksimi iamuni i kuir ungán rum i rumán osmapak. Mái Satan a parai si Iesu ngoromin, “Ngo iáu Natun ái Káláu, una rohman tilatung uradi bim. ¹⁰ Kabin pinpidan a parai ngoro minái, ‘Ái Káláu na tari palai kán tan angelo má da ololoh timan iáu.’ ¹¹ Má pinpidan a parai mul ngo, ‘Tan angelo da sáng pas iáu mai lim di suri ngorer na mák suski kikim i hat.’ ” ¹² Mái Iesu a kosoí ngoromin, “Pinpidan si Káláu a parai ngo, ‘Koion una tohtoh Konom er kam Káláu.’ ”

¹³ Má ngo ái Satan ákte arahí má kán tan artohtoh uri narsá Iesu, ki ák han pas má alari, nana tekesi bung bul.

Ái Iesu a tangkabin pasi kán him á Galiláia
Mat 4:12-17; Mar 1:14-15

¹⁴ Mái Iesu a kaleng ur Galiláia, má Tanián a Pilpil a arakrakai on. Má arbin ur on a han tangrai boh kuir malar no. ¹⁵ Mái Iesu a atintin di i kándi tan rumán lotu, má matananu no di párngai.

Rung til Nasaret di mikmikwa Iesu
Mat 13:53-58; Mar 6:1-6

¹⁶ Ái Iesu a kaleng mul ur Nasaret, uri malar a pakta ái sang, má i bungán aunges a kusak uri rumán lotu a ngorer i kán tatalen sang. Má a sámTUR i mátán táil i di suri na wásái pinpidan si Káláu. ¹⁷ Má tám ololoh i rum a sara tari singin á buk si tám worwor tus ái Aisaia er a le on. Ái Iesu

a top on mák párpáarak i buk erei má a páarak pasi kuir pinpidan er a parai ngoromin suri Mesaia,

¹⁸ “Tanián ái Káláu a kis i narsang,

kabin ákte ilwa pas iau suri ina arbin mai lain arbin uri narsán ái rung di maris.

Ákte dos pala iau suri ina para talsai arasengsegeng uri narsá di ái rung di kis i kamkabat,

má uri narsá di ái rung di rau ngo da mákmák kaleng.

Má ákte dos pala iau mul suri saras pas rung er tan sápkín kálámul dikte suka bámia di,

¹⁹ má suri arbin talas mai bet án araliu káián ái Konom!”

²⁰ Ngo ákte rah i kán worwor, ái Iesu a batbat kaleng i buk mák tar kalengnai singin tám ololoh i rum, má a sukis kaleng. Má matananu no iatung i rumán lotu di paupau alongra suri kán worwor ái Iesu.

²¹ Mái Iesu a turpasi worwor ur singin matananu má ák parai ngo, “Táit a parai i pinpidan minái gamáte longrai má, ákte tapam hut muswan onin.” ²² Má matananu di longrai kán worwor ngorer má di sormángát ngo ái á lain kálámul, má di lala hol tangrai tan lain worwor a parai si di. Má ngorer dik gálta ngo, “Ái sinih á ngoro minái, natun ái Iosep sár, be?”

²³ Mái Iesu a parai si di ngoro minái, “Iau mánán ngo gam hol on má gama parai uri iau á kángit arabitbit erei a parai ngoromin, ‘Ngo u parai ngo iáu á tám latlat, ki una aliu pas iáu sang

suri gima mákái ngo kam worwor a támin.’ Má iau mánán mul ngo gama parai uri iau ngo, ‘Kam malar á Nasaret. Má ngorer tan táit er gim longrai u longoi á Kapernaum, ki una longoi mul mainái suri gimák mákái ngo kam worwor a támin.’ ”

²⁴ Ái Iesu a sopasun kán worwor uri narsá di mák parai ngo,

“A támin muswan iau parai si gam. Tám worwor tus, di lu rumrum on i malar tepák. Ái sár i kán malar muswan má i kán rum sang, kápdite lu rumrum on ái. ²⁵ A támin ngo a marán i mokos main Israel i arliwán bung er ái Elaisa a kis on, má ngorer kápte te ráin artálár mai atul i bet má tigán, má taul itol a bontai kunlán balis no á Israel. ²⁶ Mái sár ái Káláu kápte dos pala Elaisa uri narsá di. Kápte. A dos palai ur tepák, suri tángni wák mokos til Sarepat i kuir balis á Sidon. ²⁷ Má ngorer mul marán di sasam mai lepra main Israel i arliwán bung erei tám worwor tus ái Elisa* a kis on, mái sár ngo kápte kes tili di a sengsegeng alari lepra. Kápte. Mái sár ái Naman† masik, kálámul til tepák, kakun Siria, ái masik a sengsegeng alari lepra.”

²⁸ Má matananu iatung i rumán lotu di longrai ngorer má di no di togor, ²⁹ má di aptur má di long

4:24: Ioa 4:44 **4:25:** 1Ka 17:1, 7 **4:26:** 1Ka 17:8-16 **4:27:** 2Ka 5:1-14 * **4:27:** Ái Elisa tám worwor tus er a murwa pas Elaisa. Mákái 1Ka 19:16-21; † **4:27:** Ái Naman kesá pakpakta kán tan tám arup tili balis á Siria. Ái a sami lepra mák han uri narsán ái Elisa tám worwor tus, má ái Elisa a sengsegeng pasi alari kán sasam. Mákái 2Ka pákán 5.

pala Iesu alari malar á Nasaret, má di talka ráhrai tangrai risán pungpung erei a kis ái i kándi malar suri da sáпка Iesu uri hám. ³⁰ Mái sár ái Iesu a tu láklák i katbán i di sár má ák han pas alar di.

Kesi kálámul a porta on i sáпkin tanián

Mar 1:21-28

³¹ Má ái Iesu a han sosih ur Kapernaum, kesi bimán rum pakta á Galiláia, má a atintini matananu iatung i rumán lotu i bungán aunges.

³² Má di longrai kán aratintin má dik pángáng suri, a kabin ngo a mon i rakrakai on ngorer i kálámul a tarwai ái Káláu. ³³ Má i pákánbung sang erei, kesi kálámul sáпkin tanián a porta on a sol uratung i rumán lotu mák lala perek ngoromin, ³⁴ “Táu Iesu kakun Nasaret, suri dáh u soksok gim? Iau mánán i iáu, iáu Tám Pilpil káián ái Káláu! Ngádáh, ukte hut suri una up sara gim, be?”

³⁵ Mái Iesu a longrai ngorer má ák dos kári sáпkin tanián er ngoromin, “Una kis pau má unák so alari kálámul erei!” Má sáпkin tanián a longrai ngorer mák buswai kálámul er uradi bim i katbán i di, má a han alari má kápate long bengtai. ³⁶ Má matananu no di pángáng on má di argátna arliu i di ngoromin, “Matngan worwor ngádáh á ngoro minái? Kálámul minái a mon i kán nokwan má rakrakai mul suri dos palai boh sáпkin tanián má dik táu!” ³⁷ Má arbin uri Iesu a bonta noi bos malar no i balis erei.

Ái Iesu a aliwi mámán ái kán wák ái Petero
Mat 8:14-15; Mar 1:29-31

³⁸ Ái Iesu a so alari rumán lotu erei má ák han kusak uri rum si Saimon Petero. Máí mámán ái kán wák ái Petero a sasam, a lala málmálas. Má ngorer di worwor mam Iesu suri na tángni. ³⁹ Máí Iesu a han má ák tur i risán kibán má ák dos palai málmálas er alari wák er. Má ngorer a bokoh alari i sasam erei má a sengsegeng, má káp melek sár ák aptur mák leget i te namnam ur ándi.

Ái Iesu a aliwi marán sasam
Mat 8:16-17; Mar 1:32-34

⁴⁰ Má ngo ákte ronron i bung erei sang, marán si di a mon i rang tur di di sasam mai toltolom sasam, di long pas di uri narsá Iesu. Má a páptai limán i di no keskeskes má dik sengsegeng má. ⁴¹ Má tan sápkín tanián mul di han alari tan kálámul erei má di lala perek ngo, “Á iáu Natun ái Káláu!” Máí Iesu a dos kalar di suri kápdate worwor, kabin di mánán ngo ái á Mesaia.

Ái Iesu a arbin á Iudáia
Mar 1:35-39

⁴² A saum i ngahwán kábungbung ái Iesu má a han alari malar er uri pokon mau. Má namur matananu di lala ser suri. Má i pákánbung di mák pas Iesu, di tohoi suri long kári suri ngo koion na han alar di. ⁴³ Máí sár a parai si di ngo, “A kuluk, máí sár káp iau te hut sur gam masik. Kápte. Ina han sang uri tan lite malar mul suri ina lu arbin mai lain arbin suri lolsit si Káláu.” ⁴⁴ Má ngorer a han mák lu arbin tangrai boh rumán lotu i balis á Iudáia.

5

*Bos mulán kalilik án aratintin si Iesu
Mat 4:18-22; Mar 1:16-20*

¹ Kesi bung mul ái Iesu a sámTUR i risán dan taliu á Genasaret mák arbin. Má i bung erei, matananu di hut talum iatung má dik dung kukut kalar Iesu suri longrai midán ái Káláu erei na aposoi ái Iesu uri narsá di. ² Mái Iesu a mákái aru i mon di amasar on i tan tám sokSok iatung i kon má di han alari suri gorsai kándi tan uben. ³ Ái Iesu a mákái ngorer mák roh uri mon si Saimon, mák parai si Saimon suri na sisdoi án mudán alari kon. Mái Saimon a sisdoi mon mam Iesu alari kon, mái Iesu a kis iatung i mon má a atintini matananu.

⁴ Má namur ngo ákte rah i kán aratintin, ái Iesu a parai si Saimon ngo, “Gama sisdo palai kamu kesi mon erei urada sár i lámán, má gamák asihái kamu uben uradi lámán suri gamáng kip te isu.”

⁵ Mái Saimon a kosoi ngo, “Tám Aratintin, gimáte lala him i kunlán libung mai sápkai kángim uben má kápgimte up tekesi isu. Mái sár minái u dos pala iau, ki ina mur on má inak asihái uben má gimák tohoi mul sur te isu.”

⁶ Má ngorer di asihái kándi uben má dik talka pasi lala marán isu, má uben erei ák páput suri ngo na ráp. ⁷ Má di mákái ngorer má ding kaluh pasi rang tur di mai kesi mon mul suri ngo da lákám má dák tangan di iatung. Má ngorer di hut, má di no di talka pasi uben má dik akángái aru mon erei mai isu tili uben, má a páput ngo diara dom á aru mon erei.

⁸ Má ngo ái Saimon Petero a mákái táit ngorer, a sukis dirtapul má a agengen pasi kán liu sang i mátán táil ái Iesu mák parai ngo, “Una han alar iau, Konom, kápkabin ngo iau á sápkín kálámul.”
⁹⁻¹⁰ Ái Saimon má aru i turán mul, ái Iakobo mái Ioanes, diar aru natun ái Sebedαιο, má di no iatung di lala pángáng suri di mákái lala marán isu dikte sokoí mai uben. Mái Iesu a parai si Saimon ngo, “Koion una mátut. Turpasi onin una lu talkai uben suri soksok pasi matananu ur káián ái Káláu!” ¹¹ Má namur ngo dikte talka amasar i aru mon uri kon, ái Saimon mái Iakobo mái Ioanes ditul han alari kándi tan táit no iatung má ditulá turpasi mur i Iesu.

A apilpil pasi kesi lepra ái Iesu

Mat 8:1-4; Mar 1:40-45

¹² Má i kesi bung ái Iesu a iatung i kesá bimán rum, má kesi kálámul iatung a bonta noi kápán páplun i lepra. I pákánbung a mák Iesu, a han mák sukis dirtapul uri mátán táil ái Iesu mák sungi ngo, “Konom, ngo u nem on, u arwat suri ngo una asengsegeng pas iau!” ¹³ Mái Iesu a longrai ngorer mák sarsara mai limán mák top i páplun kálámul erei, má a parai singin ngoromin, “Iau nem on. Inái ukte sengsegeng má!” Má káp melek sár mul má lepra a bokoh alari kápán páplun kálámul erei. ¹⁴ Má namur ái Iesu a inau on ngoromin, “Koion una kálik parai singin tekes. Una han má unák para inngas iáu singin tám osmapak, má unák tari singin á kam osmapak ngorer ái Moses a

parai, má kam osmapak erei na inngas tari singin matananu ngo kam sasam ákte rah.”

¹⁵ Má sár arbin uri Iesu a han arsagil uri bos malar, má ngorer namur bul matananu di hut talum suri longrai aratintin si Iesu má suri ái Iesu na asengsegeng i di alari kándi boh sasam. ¹⁶ Má Iesu a lu han alari matananu i te pákán uri pokon mau mák lu sung iatung.

A aliwi kesi peu ái Iesu

Mat 9:1-8; Mar 2:1-12

¹⁷ Má kesi bung mul ái Iesu kán tu aratintin be, má te Parisaio má te tan tám aratintin uri nagogon di iatung di longrai. Dikte tapam hut iatung tili tan malar á Galiláia má Iudáia má til Ierusalem. Má rakrakai káián ái Káláu a mon i Iesu suri ák aliu pasi boh sasam. ¹⁸ Má namur te kálámul di kipi kesi peu mai kibán sang kabin kápate lu láklák, má di tohtoh suri da kusak mai uri rum ngo da oboi i narsá Iesu. ¹⁹ Má sár kápdite arwat suri da kusak mai peu erei urami rum kabin ngo lala matananu taladeng di káng iatung. Má ngorer di kip tapam i peu erei urami iátin rum, má namur dik pápak palai tan sepen hat tilami iátin rum, má dik asihái peu erei mai kibán uradi katbán matananu uri mátán táil ái Iesu. ²⁰ A mákái kándi ruruna ái Iesu, má a parai singin peu ngoro minái, “Tuang, kam sápkín tatalen ákte pah alar iáu.”

²¹ Má tan tám mánán uri nagogon má boh Parisaio di longrai ngorer má dik turpasi worwor arliu i di sang ngoromin, “Ái sinih á kálámul minái

a pulus Káláu? Kápte kesi kálámul a arwat ngo na pah palai sápkín tatalen, ái Káláu masik sár a artálár!”

²² Mái Iesu a mánán i kándi holhol má ák parai si di ngoromin, “Suri dáh gam argálta ngorer ami bál gam? ²³ Á iau a mon i kak nokwan suri parai singin kálámul erei a peu ngo, ‘Kam tan sápkín tatalen ákte pah,’ kabin ngo iau arwat mul suri parai singin kálámul er ngo, ‘Una aptur, una kipi kibam má unák láklák!’ ²⁴ Má inái ina inngas tari si gam ngo Natun Kálámul a mon i kán nokwan suri long palai bos sápkín tatalen main i naul bim!” Má ngorer a parai singin peu ngo, “Kauh, aptur má unák pusak pasi kibam má unák han uri kam rum!” ²⁵ Má káp melek sár má kálámul erei a aptur i mátán matananu mák pusak pasi kibán, má a kaleng uranang i rum mai parpara agas uri narsán ái Káláu. ²⁶ Di no iatung di pángáng má di lala mátut má dik para agas Káláu, má ngorer di para ngoro minái, “Wa onin pala sang gitá mákái á matngan táit ngoromin!”

A kilkila pas Lewi ái Iesu

Mat 9:9-13; Mar 2:13-17

²⁷ Má namur ái Iesu a lu hanhan tangrai sál, má a mákái kesi kálámul iatung, ngisán ái Lewi, kesi tám kip takis, a sukis pagas i rumán kip takis. Ái Iesu a mákái mák parai singin ngo, “Una mur i iau.” ²⁸ Mái Lewi a longrai mák aptur támlai boh táit no sang iatung má a mur i Iesu.

²⁹ Má namur ái Lewi a longoi lala namnam sur Iesu i kán rum sang, má marán te rung tili rákán

him án kip takis má te mul á kálámul di no di kis suri namnam iatung. ³⁰ Má te Parisaio má kándi tan tám mánán uri nagogon di mák Iesu ngo a kis tiklik mai tan tám sápkín ngorer, má dik wor arkuh mai tan kalilik án aratintin si Iesu ngoromin, “Suri dáh gam namnam má ngin tiklik mai tan tám kip takis má tan tám abulbul ngorer?” ³¹ Má ngo ái Iesu a longrai, a han má a kos di ngoromin, “Ái rung di lain liu kápdite sáhár sur tekes ngo na aliu di, ái rung di sasam masik sár. ³² Má iau, káp iau te hut suri ina kilkila pasi bos tám nokwan. Iau hut suri kilkila pasi bos tám sápkín suri da hol kaleng.”

Argálta suri ahal

Mat 9:14-15; Mar 2:18-20

³³ Má di parai mul si Iesu ngo, “Kalilik án aratintin si Ioanes di lu balbal ahal má sung, má kalilik án aratintin kándi tan Parisaio di lu longoi mul ngorer. Mái sár ngo kam kalilik án aratintin á iáu kápdite lu ahal.” ³⁴ Ái Iesu a longrai má a kos di ngoromin, “Ngádáh? Ngo da longoi namnam án akila, u hol on ngo matananu da ahal i pákánbung er kálámul a hutngin kila a kis tiklik mam di? Kápte! I bung kesi kálámul a kila, di no di namnam tiklik. ³⁵ Má namur da long pasi kálámul er a hutngin kila má nák bokoh alar di. I bung erei da ahal.”

Koion gita ardolat i torahin tatalen mai hutngin tatalen

Mat 9:16-17; Mar 2:21-22

³⁶ Máí Iesu a sopasun kán worwor mai kesi worwor artálár mul ngoromin,

“Kápte kesi kálámul ngo na taráp pasi sepen kaen tili hutngin kaen suri na mapmap i torahin kaen mai. Ngo na longoi ngorer, ki na ráp sáksák i hutngin kaen, má hutngin sepen kaen erei káp diara te artálár mai torahin kaen.

³⁷ Má kápte kesá kálámul na toroi hutngin suir wain uri torahin átbán dan di longoi mai kápán me. Ngo na longoi ngorer, suir wain erei na sut má na korkor má nák tarápái torahin átbán erei má nák ráp, má suir wain na sal no. ³⁸ Gita totrai hutngin suir wain uri hutngin átbán dan suri diar no diara sut tiklik.

³⁹ “Má ngorer mul ngo kesi kálámul ákte nginmi torahin suir wain, kápnate nem ngo na han nginmi hutngin suir wain mul, kabin na parai ngo torahin suir wain a namnamin, má hutngin suir wain kápte.”

6

Argálta suri bungán aunges

Mat 12:1-8; Mar 2:23-28

¹ Ái Iesu turán kán kalilik án aratintin di láklák tangrai te numán padi i bungán aunges. Má kán kalilik án aratintin di turpasi suri pulái padi, má di parak palai táprákun mai lim di má namur di ani kotlin. ² Má te Parisaio di mákái má dik gálta ngo, “Suri dánih kam kalilik án aratintin di longoi ngoro minái má uri nagogon kángit a parai ngo koion á longoi ngorer i bungán aunges?” ³ A kos

di ái Iesu ngoromin, “Ngádáh? Kápgamte wás pasi besang gut suri tatalen ngoromin a longoi ái Dewit i pákánbung a matpám tiklik mai rang turán? ⁴ A kusak uri rum si Káláu má a top pasi beret erei di artabar mai uri narsán ái Káláu, má a ani, má a tari mul singin rang táir má di mul di ani. Má uri nagogon kángit, beret er a tam arwat mai bos tám osmapak masik sár da ani.” ⁵ Mái Iesu a sopasun kán worwor mul ngoromin, “Má Natun Kálámul a konom ur on á bungán aunges.”

Araliu i bungán aunges

Mat 12:9-14; Mar 3:1-6

⁶ I kesi bungán aunges mul, ái Iesu a kusak uri rumán lotu má a atintini matananu iatung. Má kesi kálámul iatung a mat i limán er mingin. ⁷ Má te tám mánán uri nagogon má te Parisaio di mangwa Iesu iatung. Di nem suri da mákái ngo ái Iesu na araliu i bungán aunges, má ngorer da atiutiu Iesu suri. ⁸ Mái sár ngo ái Iesu a mánán i kándi holhol má a parai singin kálámul erei a sák i limán ngo, “Una lákám má unák sám tur main.” Má kálámul erei a aptur má a sám tur iatung. ⁹ Mái Iesu a parai si di ngoromin, “Ina gálta gam. Bos nagogon kángit, di atintin git suri dánih gita longoi i bungán aunges? Bung uri tángni matananu ngo bung uri longoi sápkín? Kol bung suri aliu pas di di sasam suri da liu kuluk? Kol gita tari bah git uri kálámul suri nák mat?” ¹⁰ Má namur a mákmák aririu i di no ái Iesu má a parai singin kálámul erei ngo, “Una anokwai limam!” Má kálámul erei a longrai ngorer má ák

anokwai limán, má limán áng kuluk kaleng. ¹¹ Má tan tám mánán uri nagogon má tan Parisaio di mákái ngorer má dik bálsák, má ngorer di nguruk arliu i di sang suri dánih má da longoi mam Iesu.

Ái Iesu a ilwa pasi sángul mai aru i kalik án aratintin

Mat 10:1-4; Mar 3:13-19

¹² I bung erei, ái Iesu a tapam urami punggung suri na sung, má ngorer i kunlán pákán libung no erei kán tu sung uri narsán ái Káláu. ¹³ Má ngo ákte arasa má, a kilkilai rung di lu murmur on uri narsán sang má a ilwa pasi sángul mai aru tili di uri kán kalilik án aratintin, má ngorer a utung di mai tan apostolo mul. Má minái á ngis di á sángul mai aru á kalik án aratintin:

¹⁴ ái Saimon, koner ái Iesu a tar ngisán mul mam Petero;

mái Enru, tuán ái Petero;

mái Iakobo;

mái Ioanes;

mái Pilip;

mái Batolomi;

¹⁵ mái Mataio;

mái Tomas;

mái Iakobo mul natun ái Alpius;

mái Saimon, kálámul a tur rakrakai suri da sikra palai kurtara alari Israel;

¹⁶ mái Iudas natun ái Iakobo;

mái Iudas Iskariot, ái koner na agur tar Iesu.

Ái Iesu a aratintin má a araliu

Mat 4:23-25

¹⁷ Má namur ái Iesu a sosih tiklik mai marán rang táir tilamuni punggung má dik han sám tur

iatung i belbelen pokon. Má lala matanenu til Iudáia má Ierusalem má tiladi kon pátmi aru malar á Tair má Sidon, di hut talum no iatung suri longrai kán pinpidan ái Iesu má suri na asengsegeng i di alari kándi toltolom sasam er a porta i di. ¹⁸ Mái rung er a lu bal angulngul di i sápkín tanián, di purut mul, má ái Iesu a asengsegeng i di. ¹⁹ Má matanenu di tohtoh suri sigil Iesu kabin kán rakrakai a asengsegeng i di nó sang.

Parmat má kis án tinang

Mat 5:1-12

²⁰ Mái Iesu a soklatán má ák lu mákái kán kalilik án aratintin má a parai si di ngoromin,

“Gam er gam sáhár on á liu minái, gam kuluk pala,

kabin gama kusak uri lolsit si Káláu mái Káláu na kátlán i gam.

²¹ Má gam kuluk pala á gam onin gam matpám, kabin namur gama lala mas.

Á gam gam lu tang, gam kuluk pala, kabin namur gama nong.

²² “Má gam kuluk pala mul ngo matanenu di lu mikmikwa gam má ngo di lu wás pala gam alar di, má ngo di wáng i gam, má ngo di para bengta gam kápkabin suri Natun Kálámul. ²³ Káksiai sár, rang támin i di dikte longoi ngorer mai tan tám worwor tus hirá be. Má ngo di longoi ngorer mam gam mul, gama parmat má gama mil mai laes, kabin namur kamu arul na pakta ami bát.

- 24 Máí sár á gam erei gam konom onin, gamáte sák,
 kabin ngo gamáte otoi má i tan táit uri akuluknai bál gam.
- 25 Má gamáte sák á gam gam mas onin,
 kabin namur gama matpám besang!
- Má gam gam lala nong onin, gamáte sák mul,
 kabin namur na tinang i bál gam má gamák tang.
- 26 Má gamáte sák á gam ái rung er di lu para agas gam onin,
 kabin ngo rang támin i di sang dikte para agas di mul á tan angagur án tám worwor tus.”

Gama mámnai kamu tan kurtara

Mat 5:38-48, 7:12

- 27 Máí Iesu a sopasun i kán aratintin mák parai ngoromin,
 “Máí sár ina parai si gam erei gam longra iau ngo gama mámnai kamu tan kurtara. Má ái rung er di mikmikwa gam, gama abálbál pas di. 28 Má gama tari arasosah si di mul ái rung erei di wah i gam. Má ái rung erei di wáng i gam, gama sung Káláu sur di. 29 Má ngo tekesi kálámul na posri parim, una káksiai suri ná k posri mul i kesi balsán parim. Má ngo tekesi kálámul na long pasi tekesi lusán i iáu, kái una ruti á kes, una bál tari mul singin. 30 Ái rung di sung iáu suri táit, una tari sár si di. Má ngo tekesi kálámul a lu kip bia i kam te dánih tili kam arlih, koion una hustap on suri ngo na tar kalengnai singim. 31 Gama lu longoi mai

matananu á matngan tatalen erei gam nem on ngo da longoi mam gam.

³² “Ngo una mámnaí sár i kálámul a lu mámna íáu, suri dáh da para agas íáu? Wa tan tám sápkín di lu longoi ngorer mul, di lu mámna pas rung erei di lu mámna di sang! ³³ Má ngo u longoi a kuluk sár mam di áí rung di kuluk mam íáu, suri dáh da para agas íáu? Tan tám sápkín di lu longoi ngorer mul. ³⁴ Má ngo u bál tari kam tekesi táit ur si rung er u hol on ngo da kos kalengnai ur singim, suri dáh da para agas íáu? Tan tám sápkín di lu longoi ngorer mul, di lu bál tari táit singin rang tur di suri ngo namur da kip kalengnai táit nák arwat mai táit erei di mulán tari. ³⁵ Auh, kápate arwat! Gama mámnaí kamu tan kurtara má gama lu lain kuluk mam di. Gama bál tari táit má koion gama ngangai suri kip kalengnai. A mon á kamu lala arul a kis mona gam imi. Má main i naul bim, ninsin i gam er na apos tari ngo gam á rang natun áí Káláu Sorsorliu, áí koner a lu kuluk mai tan sápkín kálámul má mam rung er káp di tini ot kuluk mul. ³⁶ Gam mánán ngo áí Káláu erei Kák gam a tám armámna, má ngorer mul á gam gama tám armámna ngorer i Kák gam.”

Worwor án inau

Mat 7:1-5

³⁷ Máí Iesu a sopasun i kán aratintin mul mák parai ngoromin,

“Koion gama lu parai ngo tur gam a longoi sápkín, na káp parai ngorer uri gam áí Káláu.

Koion gama lu wás palai tur gam, na káp wás pala gam ái Káláu. Gama lu hol palai sápkín di longoi uri narsá gam, mái Káláu na hol palai kamu sápkín mul. ³⁸ Gama lu artabar, mái Káláu na kosoi mai artabar uri narsá gam mul. Na tari lala boh táit si gam má na pusi sang uradi lal má na gungunrai nák sosih, má namur nák dung te mul suri náng káng ungleu má gamák bes mai lala boh táit erei. Ngo gama artabar mai lala boh, ái Káláu na kosoi mai lala boh ur si gam. Má ngo gama artabar mai mudán sár, ki ái Káláu na kos gam mai mudán mul.”

³⁹ Mái Iesu a parai kesi tohtohpas uri narsá di ngoromin,

“Kesi rau kápnate arwat suri lami kesi turán. Ngo na longoi ngorer, ki diar no diara pur uri tinkas. ⁴⁰ Má kápte kesi kalik án aratintin a pakta sorliwi kán tám aratintin, mái sár ngo i bung kalik erei ákte arahi kán aratintin no iatung, erei má na arwat mai kán tám aratintin sang.

⁴¹ “U lala mákái pektol erei i mátán ái tuam. Má suri dáh kápute áslai mul i sepen kubau er i matam sang? ⁴² Iáu nem i parai si tuam ngoromin, ‘Tuang, inak long palai be pektol er i matam.’ Mái sár ngo u parai ngorer má kápute mákái lala sepen kubau a kis i matam sang á iáu, iáu tám tuar sang! Una long pala táilnai besang i lala sepen kubau tili matam, má namur ngo una lain mákmák sang, ki erei má

una long palai pektol tili mátán ái tuam.”

Lain wán kubau má sápkín wán kubau

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ Mái Iesu a sopasun i kán aratintin mák parai ngoromin,

“Kubau a oboi sápkín wán, kápte ngo ái á lain kubau. Lain kubau a lu oboi lain wán, má káp a tini oboi sápkín wán. Má ngorer mul sápkín kubau a lu oboi sápkín wán, má káp a tini oboi lain wán. ⁴⁴ Git lu mák ilmi boh kubau tili wán i di. Má ngorer kaulbek káp a tini oboi wán tawan ngo wán wain. ⁴⁵ A mon i omobop imi bál git no keskeskes, má tili ngudun kálámul a so i matngan táit a kis imi kán omobop. Kálámul a káng mai a kuluk imi bál, a apos tari mai lain worwor má a lu longoi lain tatalen. Má ngorer mul kálámul a káng mai sápkín imi bál, a apos tari mai sápkín worwor mák lu longoi sápkín tatalen.”

Aru i kálámul diar longoi rum

Mat 7:24-27

⁴⁶ Mái Iesu a sopasun mul i kán aratintin mák parai ngo,

“Suri dánih gam utung iau mai ‘Konom’ má kápgamte taram i táit iau parai ngo gama longoi? ⁴⁷ Koner a han sur iau má a longra pasi kak worwor má a mur on, ái ina para talsai si gam. ⁴⁸ A ngoro kálámul erei a longoi kán rum máng kakas mai toros uradi sang i lal i iátin hat er i pálkibán bim. Io namur, a hus i ráin má a tibin i dan uri rum, má kápate sanrai rum erei kabin

ngo rum erei a long timani má a tur rakrakai.
 49 Mái sár ái koner a longrai kak worwor má kápate mur on, ái a ngoro kálámul erei a longoi kán rum i belbelen pokon má kápate lala kakas mai toros uradi lal. Má namur i pákánbung ngo a hus i ráin má a tibin i dan uri rum, ki ák suhi rum er uradi bim má ák lala sák taladeng!”

7

Ái Iesu a aliu pasi kálámul a lu him narsán tátáil kán tan tám arup

Mat 8:5-13

¹ Ngo ákte arahi parai tan táit er ái Iesu uri narsán matananu iatung, io a aptur mák han ur Kapernaum. ² Má on á malar er kesi tátáil kán tan tám arup, má a mon i kán kesi toptop a lu him narsán, má tátáil er a lala hol apakta on. Má tám toptop erei a lala sasam, má páput suri ngo na mat. ³ Má tátáil erei a longrai arbin sur Iesu, má ngorer a dos palai te kálámul pakta sang káián tan Iudáia suri han sung Iesu suri na aliu pasi kán toptop. ⁴ Io, di han hut narsán ái Iesu má di worwor mai má di sung rakrakai ngoromin, “Tátáil minái a nem i kam artangan. Ái á lain kálámul sang artálár suri ngo una tángni. ⁵ A lu mámnai kángit matananu, má ái sang ákte tangan gim i longoi kángim rumán lotu. Má ngorer gim sung iáu ngo una tángni.”

⁶⁻⁸ Io, ái Iesu a taram mák han tiklik mam di. Má di lu hanhan páput sár suri da hut iatung i rum, ngorer má tátáil er a dos palai mul i rang turán ur si Iesu má dik parai ngoromin singin,

“Konom, á iau á kálámul dikte obop iau i lalin kak pakpakta, má a mon mul i kak rakrakai suri kátlán i bos tám arup di lu kis i lalin i iau. Má ngorer iau mánán i tari palai kes ngo, ‘Han,’ má a han. Má ngo iau bin pasi kes mul ngo, ‘Lákám,’ má a taram i kaungang má a lákám. Má ngo iau dos palai kak toptop ngo, ‘Longoi minái,’ ki ák lu longoi sang.

“Má iau mánán ngo iáu a mon i kam rakrakai mul suri para palai worwor suri aliu pasi kálámul a sasam suri nák liu. Má, Konom, iau lawa pas iáu. Káp iau te lain kálámul artálár suri ngo una kusak main i rum, má iau rumrum mul ngo ina hut singim gitarák worwor. Ngorer ki una tu para palai kam pinpidan sár má kak toptop na sengsegeng kaleng.”

⁹ Má ngo ái Iesu a longrai ngorer, a sodar suri. A ilang suri matananu di lu murmur on má ák parai ngoromin, “Mákái! A támin iau parai si gam, káp iau te banai besang i tekesi kálámul ngoro tátáil minái mai ruruna ngoromin. Kápte kes til main Israel.” ¹⁰ Máí rung a dos pala di i tátáil er, di kaleng má uri kán rum, má di mákái toptop er a sasam ákte sengsegeng má.

Ái Iesu a aliwi kalik er mánán a mokos

¹¹ Namur sár ái Iesu má kán kalilik án aratintin má marán rung mul di tiklik no má di hut iatung i bimán rum á Nain. ¹² Má ngo di hut iatung i mátán kas i malar ái Iesu di, di banai matananu tilatung di láklák so mai kesi kálámul ákte mat. Kálámul er ákte mat, natun kesi wák a mokos, má ái á káh kes, má ngorer matananu tili bimán rum

er di tiklik mai wák er suri tahtahun. ¹³ A mákái wák er ái Konom Iesu má a tinang i bál suri, mák mámnai má a parai singin wák er ngo, “Wákán, koion á tang.”

¹⁴ Io, namur tan kálámul er di kipi minat di mák Iesu a láklák tálángna di má ngorer di sámTUR. Má ái Iesu a han má ák top i kibán minatin kálámul má ák parai ngo, “Kauh, iau parai singim ngo una salaptur!” ¹⁵ Má kálámul er ákte mat a liu kaleng má a salaptur mák sukis, má ngorer a turpasi worwor. Má namur ái Iesu a top pasi limán kálámul er má a ilang sur mámán mák parai ngo, “Minái má á natum.”

¹⁶ Matananu no iatung di mákái ngorer má dik lala mátut, má ngorer di para agas Káláu má di ot kuluk uri narsán. Má namur di parai ngoro minái, “Minái rakrakai án tám worwor tus ákte tapam hut uri narsá git, má ái Káláu ákte hut suri tangan pasi kán matananu!” ¹⁷ Má namur arbin uri Iesu a han tangrai balis á Galiláíá mái Iudáíá no má i boh balis mul páput.

Midán ái Iesu ur si Ioanes Tám Arsiu

Mat 11:2-6

¹⁸ Má kalilik án aratintin si Ioanes Tám Arsiu di mul di longrai arbin sur Iesu, má ngorer dik han bit atalsa Ioanes suri tan táit erei. ¹⁹ Má ngorer a long pasi aru i kán kalik án aratintin uri narsán sang má a parai si diar ngo, “Gaura han narsán ái Konom má gaurák gáltai ngoro minái, ‘Á iáu sár ái koner di lu parai ngo na hut? Kol ngádáh, gima

kis nanai besang i tekes alatung be?” ” ²⁰ Io, má diar aptur má diará han tapam hut narsán ái Iesu má diará parai ngoromin, “Ái Ioanes Tám Arsiu a dos pala giur suri gálta iáu be ngo á iáu sár ái koner di lu parai ngo na hut? Kol ngádáh, gima kis nanai besang i tekes alatung be?”

²¹ I arliwán pákánbung er sang, ái Iesu a asengsegeng pasi marán rung di sasam mai toltolom sasam mái rung di bop teken kim mul. Má te mul iatung ákte kusak uri di i tan sápkín tanián, ái Iesu a long palai alar di. Má ái rung di rau, a apádái mát di mul. ²² Má ngorer ái Iesu a parai si diar ngoromin, “Gaura kaleng má gaurák bit atalsa Ioanes suri tan táit gauráte mákái má gauráte longrai. Ngorer tan rau di mákmák kaleng; má tan rung di peu di láklák; mái rung di sasam mai lepra di sengsegeng; má tan rung a dik i talngá di, di alongra mul; má ái rung dikte mat, di aptur kaleng; má lain arbin a tapam hut singin tan maris mul. ²³ Ái koner a mánán tus iau má kápate mata pala iau, ái na kuluk pala. Mái koner kápate mánán tus iau má ngorer a hol pala iau, ngádáh na kuluk ngoi?”

Ái Iesu a bitái matananu sur Ioanes Tám Arsiu Mat 11:7-15

²⁴ Aru i kalik án aratintin erei diar aptur pas má diará turpasi láklák kaleng uranang i narsán ái Ioanes. Io, namur ái Iesu a turpasi worwor sur Ioanes uri narsán matananu má a parai si di ngoromin,

“I bung er gam han suri longrai arbin si Ioanes iamuni pokon mau, dáníh gam hol on suri gama mákái? Gam han suri mákái táit bia ngorer i aun got a sámTUR pagas má kihkih kán tu kihngai suri ák lek uradi ngo uranang? Kápte! ²⁵ Dáníh sang gam han suri mákái á gam? Gam han suri mákái kálámul kán mermer a tuan alal? Auh, kápte! Ái rung di lu mermer ngorer, wa di á tan konom sang má di lu kis i rum kán kabisit. ²⁶ Gama parai singing, dáníh gam hol on suri gama mákái má? Gam han suri mákái tám worwor tus? Mokol, a támin muswan. Má iau parai si gam ngo gamáte mákái má tám worwor tus mái koner sang a sorliwi tan tám worwor tus, ²⁷ kabin ngo ái ái koner Buk Tabu a arbin suri ngoromin,

‘Mákái! Ina tarwai kesá kálámul suri tari kak pinpidan.

Ái na táil i iáu, má na eran i matananu suri inan kaim.’

²⁸ Má minái iau parai si gam, ái Ioanes a pakta sorliwi tan kálámul no dikte káh di. Mái sár ái koner a gengen i lolsit si Káláu, ái sang a pakta si diar ái Ioanes Tám Arsiu.”

²⁹ Má ngo di longrai ngorer, tan matananu má tan tám kip takis di sormángát ngo sál si Káláu a nokwan má a támin, kabin ngo dikte hol kaleng má namur a siu di ái Ioanes. ³⁰ Mái sár bos Parisaio má bos tám mánán uri nagogon dikte hol palai arsiu si Ioanes kabin kápdite hol kaleng, má

ngorer di su bah di uri nemnem si Káláu uri narsá di.

Tohtohpas ngádáh a artálár mam rung onin?

Mat 11:16-19

³¹ Mái Iesu a sopasun i kán worwor narsán matananu ngoromin,

“Ina toh arwat i ngaul matananu onin mai dánih? Má ngádáh á pinpidan artálár na arwat mam di? ³² Di ngoro tan kalilik di sukis má di hom i lol malar. Kesi risán á kalilik di bin ur singin kes bul á risán, má di parai si di ngoromin, ‘Á gim minái gimá posri kuduh má gimá saksak suri gama mil, mái sár kápgamte nem suri mil! Io, ki gimá ilang suri táit án tinang, má ngorer gimá saki saksak án mihmih tinang, mái sár kápgamte nem suri tang!’

³³ “Má ngaul matananu onin di lu ngorer mam giur ái Ioanes Tám Arsiu. I pákánbung ái Ioanes a hut, kápte a lala namnam má kápte a lu ngin i wain mul, má gamá parai ur on ngo, ‘A ngul ái koner, a kis on gut i sápkín tanián!’ ³⁴ Má namur Natun Kálámul a hut, má ái a namnam má a ngin, ki gamá parai bul ur on ngo, ‘Mákái! Tám namnam mat má taba kán ngin mul i wain, má a lu araturán mai bos tám kip takis má tan tám sápkín!’ ³⁵ Io, ái Káláu á polon á hol, má kán sál a támin, má ngorer ngo rung di mur on, di inngas tari ngo sál si Káláu a nokwan má a kuluk.”

Wák a pukri keken ái Iesu mai wel a tomtom

³⁶ Má namur kesi Parisaio, ngisán ái Saimon, a long pas Iesu suri diara namnam tiklik. Má ngorer a han ái Iesu má a tapam hut iatung i rum er mák sukis suri namnam. ³⁷ Kesi wák tilatung i malar er a wák án sál. Má ngo a longrai ngo ái Iesu a han suri namnam iatung i rum káián Parisaio er, a kipi kesi átbán wel di longoi mai hat, má wel erei a tuan lain tomtom, ³⁸ má ngorer a hut má a dirtapul kári keken ái Iesu. Má wák erei a tang, má luiir mátán a timtim uri keken ái Iesu. Má namur a salus asengsegei luiir mátán tili keken ái Iesu mai nihun má a doroi, má a urai wel erei uri keken.

³⁹ Má Parisaio kán rum erei, a mákái ngorer ki ák hol on sang ami bál ngoromin, “Sinih ngo tám worwor tus muswan á minái! Ngo tám worwor tus muswan, ki na han mánán tusi ngo matngan wák ngádáh á minái a singli, má matngan liu mul a lu murmur on.”

⁴⁰ A mánán i holhol ami bál Parisaio er ái Iesu má ák parai singin ngo, “Kesi táit ina parai besang singim, apong Saimon.” Mái Saimon a parai singin ngo, “Má iáu parai má, Tám Aratintin.”

⁴¹ Má ngorer ái Iesu a turpasi parai worwor artálár ngoromin, “Aru i kálámul diar han suri sungi kesi konom suri na tar te pirán tabal si diar. Io, má konom erei a tari alim i mar á pirán tabal singin kesi tur diar, má kesi tur diar a top i alim i sángul sár á pirán tabal. ⁴² Mái sár namur, diar no káp diar te arwat suri keles kalengnai pirán tabal er, ki ngorer má konom er a hol palai sár á kándiar tinákum no. Má ngádáh á kam hol, be

Saimon? Ái sinih má tili diar na lala hol apakta pasi konom erei?” ⁴³ Mái Saimon a kosoí ngo, “Iau hol on gut ngo ái kono kán tinákum a lala pakta, koner a top i alim i mar á pirán tabal.” Ái Iesu a longrai ngorer má a kosoí ngoromin, “Áá, a nokwan á kam kokos.”

⁴⁴ Má namur ái Iesu a ilang suri wák erei má a sopasun kán worwor ur si Saimon ngoromin,

“Má u mákái á wák minái, be Saimon? Iau hut main i kam rum, apong, má kápte u siwi kiking mam te dan ngorer i kángit tatalen. Mái sár wák minái a siwi kiking mai luiir mátán má ák salsi mai nihun suri ák sengseng. ⁴⁵⁻⁴⁶ Iau hut main má kápute árár pas iau mai doroi paring má ura te wel uri lulung. Mái sár wák minái kápte aunges i doroi aru kiking má ák urai wel a tomtom ur on. ⁴⁷ Kán tilik armámna i wák minái a inngasi ngo kán marán sápkín ákte pah no. Kabin ngo kes a marán i kán sápkín, má namur ái Káláu a pah palai, kálámul er na mon i kán lala armámna uri narsá Káláu. Mái sár ngo ái Káláu a pah palai sápkín káián kes kápte marán i kán sápkín, kálámul er kápnate mon i kán tilik armámna namur, na mon i án mudán sár.”

⁴⁸ Ái Iesu a arahi kán worwor ngorer, má namur a parai singin wák er ngo, “Kam tan sápkín ákte pah alar iáu!” ⁴⁹ Mái rung di namnam tiklik mam Iesu, di longrai ngorer a parai ái Iesu má di turpasi argálta arliu i di sang ngoro minái, “Ái sinih á kálámul minái be, er ák parai suri ngo a arwat sár suri pah palai sápkín?” ⁵⁰ Mái sár ái Iesu

a parai mul singin wák erei ngo, “Kam ruruna ákte saras pas iáu. Una han má, má na matau i balam.”

8

Tan wák di tiklik mam Iesu

¹ Te bung ur namur, ái Iesu a han tangrai tan bimán rum má malar mul, mák lu arbin mai lain arbin suri lolsit si Káláu, má kán sángul mai aru i kalik án aratintin di tiklik mai, ²⁻³ má marán wák mul di tiklik mam di. Tan wák no erei di lu tangan Iesu má kán kalilik án aratintin mai tan táit tili kándi omobop. Má te tili di á tan wák er, ái Iesu ákte asengsegeng i di alari sasam ngo alari sápkín tanián, ngorer ái Maria Magdalene, koner ái Iesu a dos palai ahit i sápkín tanián alari; mái Susana; mái Ioana, kán wák ái Kusa, tám ololoh uri tan táit si Erodes.

Worwor artálár mai tám himhimna

Mat 13:1-9; Mar 4:1-9

⁴ I kesi bung, marán matananu tili bos malar di hut talum narsá Iesu. Má ngo lala matananu dikte hut, ái Iesu a parai worwor artálár uri narsá di ngoromin,

⁵ “Tám himhimna a tapam hut mák sápra sarai kotlin kubau iatung i rákrák. Má ngo kán tu sápra sarai kotlin kubau ngorer, te a pur uri sál má di sukai, má namur tan boh man di roh kis má dik lu tokam pasi. ⁶ Má te a pur uri bim a mon i hat adi lal, má ngo a tikbut sár ki ák marang melek, kápkabin ngo bim erei a

sengseng. ⁷ Má te mul a pur uri katbán kaulbek, má kaulbek a pakta mák iaungi má kápate u.

⁸ Má te a pur uri lain bim, má a tikbut má a lain kopkom kuluk má namur a u, má di no di u arwat mai keskeskesi mar.”

A be parai ngorer ái Iesu, má namur a sopasun kán worwor ngoromin, “Ái koner a nem ngo na talas má na mánán, ki na kis án alongra!”

Holhol suri worwor artálár

Mat 13:10-17; Mar 4:10-12

⁹ Má kán kalilik án aratintin di ngátngát sálán worwor si Iesu, má namur di gáltai ngo, “Dánih sang á sálán á worwor artálár erei u parai?”

¹⁰ Má a kos di ái Iesu ngoro minái, “Tungu a tur punpunam á mánán suri lolsit si Káláu má sál a mur on suri kátlán i git. Má onin ái Káláu ákte tari mánán er si gam á tan kalilik án aratintin. Mái sár tan lite alatung, kándi tu longrai worwor artálár suri ngorer da mákmák má kápdate mák ilmi, má da longrai má kápdate longra ilmi, má kápdate talas ur on.”

Sálán worwor artálár mai tám himhimna

Mat 13:18-23; Mar 4:13-20

¹¹ Mái Iesu a sopasun i kán worwor ngo,

“A ngoromin á sálán á worwor artálár erei. Kotlin kubau erei, ái sang á pinpidan káián ái Káláu. ¹² Bim erei i sál a tur arwat mai rung di longrai pinpidan káián ái Káláu, má namur ái Satan a hut má ák long palai pinpidan tili bál di da káp ruruna sang má ái Káláu na aliu pas di. ¹³ Má bim er a mon i hat on, a tur

arwat mam rung di longrai pinpidan má dik top on mai gasgas. Mái sár pinpidan kápate lala sisip i nirwán uri bál di, má ngorer di ruruna i án mudán pákánbung sár. Má namur ngo artohtoh a hut, ki dik pur. ¹⁴ Má kotlin kubau erei a pur uri katbán kaulbek, ái a pur uri rung di longrai, mái sár kándi tu taltaladeng sang. Má namur holhol suri táit án naul bim má hol apakta i minsik má nemnem suri toltolom táit no a iaungi pinpidan káián ái Káláu, má wán i di a tu pail be mák lu rus. ¹⁵ Má kotlin kubau erei a pur uri lain bim, ái a pur uri rung di longrai arbin má di hol páptai mai muswan, má dik lu mur on ami bál di. Di longoi ngorer má kápate di puplir, má namur dik lu oboi lain wán i di.”

Akai lam i mátán sál

Mar 4:21-25

¹⁶ Mái Iesu a parai mul ngoromin,

“Kápate kesí kálámul a oskoi lam má ák bor kári talsán mai kuro ngo na oboi lam i lalin suh. Kápate. Na lu akai lam i nián sang suri rung da kusak da mákái talas erei. ¹⁷ Io, sálán á kak pinpidan a punpunam onin, má namur na tur talas. Má te sálán kápgamte mánán kuluk, namur gama talas besang ur on. ¹⁸ Gama hol páptai erei gam longrai. Ngorer ái koner a hol páptai pinpidan káián ái Káláu, ái Káláu na apakta pasi kán pinpidan i bál. Má koner kápate a hol páptai kán pinpidan, ái Káláu na pah palai mudán er a hol on ngo a kis i kán hol.”

Mámán ái Iesu má rang tuán
Mat 12:46-50; Mar 3:31-35

¹⁹ Má namur ái mámán ái Iesu má rang tuán di hut suri mák Iesu, mái sár kápdite artálár suri da han narsán a kápkabin ngo lala matananu. ²⁰ Má ngorer te kálámul di parai singin ngo, “Ái mamam má rang tuam di sámtur idi karpala ngorer di nem suri da mák iáu.” ²¹ Mái Iesu a parai singin matananu ngoro minái, “Áiá á mamang má sinih á rang tuang? Di ái rung sár erei di longrai pinpidan si Káláu má di murmur on mul.”

A amatau i bát ái Iesu
Mat 8:23-27; Mar 4:35-41

²² Má kesi bung mul ái Iesu a parai singin kán kalilik án aratintin ngoromin, “Gita alus kusai dan taliu suri giták han uri kesi balsán.” Io ngorer má, di sa uri mon má dik turpasi han má. ²³ Má ngo di lu hanhan tangrai dan taliu, ái Iesu a suám má ák boptin. Má namur lala bát a hut má a husai dan taliu ngorer má ák aptur i pákán nah. Má mon erei ákte tangkabin má suri na káng mai dan, má ngorer di lala ráuráuwas má pátum suri ngo da hiru. ²⁴ Má tan kalilik án aratintin di han narsán ái Iesu má di áplasi, má dik parai singin ngo, “Tám Aratintin, giták hiru má inái!” Mái Iesu a pán mák salaptur melek má a dos kári kihkih má pákán nah mul, má ngorer kihkih má pákán nah diar matau má dan ák siaroh má. ²⁵ Má ngorer ái Iesu a parai si di sang i kán kalilik án aratintin ngoromin, “Be, aiá á kamu ruruna?” Mái sár di pángáng má di mátut, má di worwor arliu i di

sang ngo, “Matngan kálámul ngádáh á minái a dos kári kihkih má nahlam má diar má taram on?”

A dos palai sápkín tanián alari kesi kálámul ái Iesu

Mat 8:28-34; Mar 5:1-20

²⁶ Io, di alsai mon erei má dik masar i balis á Gadara i kuir balsán dan taliu á Galiláia tilada. ²⁷ Io, a masar uratung i kon ái Iesu, má a banai kesi kálámul tilatung i bimán rum erei a mon on i sápkín tanián. Kálámul erei ákte kunsin i dolon pákánbung má kápate lu kis i malar, a lu mon sár tangrai tan mátán hat erei di lu tahni tan kálámul ái. ²⁸ Má i pákánbung a mák Iesu á kálámul erei, wa a lala wakwak sang, ki ák pur dirtapul i mátán táil ái Iesu mák perek ngoromin, “Iesu, Natun ái Káláu Sorsorliu, suri dáh u soksok iau? Iau lala sung iáu suri koion una arangrangas i iau!” ²⁹ Kálámul erei a parai ngorer kápkabin ái Iesu ákte dos palai sápkín tanián suri na so alari sang. Má tungu marán i pákán sang, sápkín tanián a lu balbal abengnai, má ngorer kálámul erei di lu tolai má dik lu kabat páptai aru i limán má aru i keken mai sen. Máí sár a lu tamutái sen, má ngorer ák lu tangnai i sápkín tanián uri tepák i pokon bia.

³⁰ Io, ái Iesu a longrai ngorer a parai, má namur a gáltai ngo, “Ái sinih á ngisam?” Má a kosoi ngo, “Ngisang ái Marán.” A kokos ngorer kabin marán sápkín tanián dikte kusak ur on á kálámul erei. ³¹ Má tan sápkín tanián di lala sung Iesu sang suri koion na dos pala di uri tinkas án kamkabat.

³² Má kesi numán bor di bilik iatung i balsán pungpung i pokon erei. Má bos sápkín tanián

di mákái ngorer má dik lala sung Iesu suri na sormángát pala di suri da kusak uri tan bor, má ngorer ái Iesu a mángta pala di. ³³ Io, tan sápkín tanián erei di so alari kálámul er má ding kusak uri tan bor, ngorer má numán bor erei di sangar i rut sosih uradi dan taliu má di no sang di kong.

³⁴ Tan kálámul di lu ololoh i numán bor erei di mákái ngorer a longoi ái Iesu, má dik rut má dik para sarai iatung i bimán rum erei má tangrai tan malar mul. ³⁵ Má namur matananu di han suri mákái táit er ákte tapam hut. Má ngo di tapam hut narsán ái Iesu, di mákái kálámul er dikte so alari i bos sápkín tanián, a sukis iatung pátmi keken ái Iesu, ákte sulu kaleng má ákte hut kaleng mul i kán lain hol. Má ngo di mákái ngorer ki dik lala mátut. ³⁶ Mái rung nengen di mákái táit a longoi ái Iesu, di bitái matananu er di hutngin hut suri mákái kálámul er tungu bos sápkín tanián di porta on, má dik bit di suri ngádáh a aliu pasi ngoi ái Iesu. ³⁷ Má matananu tili balis á Gadara di mákái ngorer má dik sung Iesu suri ngo na aptur alar di má nák han, kabin di lala mátut taladeng. Io, má ngorer ái Iesu má kán kalilik án aratintin di tur tapriu má ding kaleng. Di sa uri mon ngo da han, ³⁸ mái sár kálámul erei tan sápkín tanián dikte so alari, a hut narsá Iesu mák sungi ngo ái mul na han tiklik mam di. Mái sár ái Iesu a dos pala kalengnai mák parai singin ngoromin, ³⁹ “Una kaleng uri kam malar má unák parai bos tilik támin táit ái Káláu a longoi mam iáu.” Má kálámul erei a han tangrai bimán rum no má a arbin suri tilik támin táit ái Iesu a longoi mai.

*Natun tahlík ái Iairus má wák a sasam
Mat 9:18-26; Mar 5:21-43*

⁴⁰ Má ngorer ái Iesu mai kán kalilik án aratintin di kaleng mul uri kesi balsán dan taliu, má matananu kandi tu kis nanai má dik árár pasi.

⁴¹ Mái Iairus, kesi pakpakta tili rumán lotu i malar er, a tapam hut má a pur dirtapul i mátán táil ái Iesu mák lala sungi suri na han uri kán rum, ⁴² kabin ái Iairus tukes sár á natun, a kalik átlái, má ákte sángul mai aru i kán bet. Má i pákánbung erei, natun tahlík a sasam má páput suri na mat.

Ái Iesu a longrai ngorer má a han tiklik mai kálámul erei. Má marán matananu di mur on má dik siuti. ⁴³ Má kesi wák iatung a sasam mai dár arwat mai sángul mai aru á bet. A mákái kalang má dár kápate rah. Má boh tám latlat kápdite long artálár pasi kán sasam. ⁴⁴ Má wák erei a láklák namurwa Iesu má a singli nomnobon lusán, má káp melek mul dár a ekesi más mák rah.

⁴⁵ Má i pákánbung a singli lusán ái Iesu á wák erei, ái Iesu a tur kaleng mák gálta ngo, “Sinih erei ákte sigil iau?” Má matananu di longrai ngorer má dik arkawar, má ngorer ái Petero a parai singin ngoromin, “Tám Aratintin, minái lala matananu di tur kaul iáu.” ⁴⁶ Mái sár ái Iesu a parai ngo, “Kesi kálámul ákte top i iau, kápkabin iakte mánán on ngo risán á kak rakrakai ákte bokoh alar iau.”

⁴⁷ Má ngo wák erei a mákái ngo ákte tur apos uri mátán matananu, io a ráuráuwás má a han mák pur dirtapul i mátán táil ái Iesu. Má iatung i mátán matananu no, wák erei a para aposoi kán sasam má ngo ákte sengsegeng alari i pákánbung

a top i Iesu. ⁴⁸ Máí Iesu a mákái ngorer má a parai singin ngo, “Wákán, kam ruruna ákte aliu pas iáu. Una han má na matau i balam.”

⁴⁹ Má kán tu worwor besang áí Iesu iatung, io kesi kálámul a lu him i rum si Iairus a rut pas Iairus mák bitái ngoro minái, “Natum tahlik ákte mat. Má dánih una lawa pasi mul suri áí Tám Aratintin?” ⁵⁰ Má ngo áí Iesu a longrai ngorer, a parai si Iairus ngo, “Koion una mátut. Una ruruna sár, má natum na liu.”

⁵¹⁻⁵³ A be para ngorer áí Iesu, má diar má turpasi láklák, má namur diar purut anang i rum si Iairus. Diará purut ngorer má diar mákái matananu no kándi tu tangsi kalik iatung. Máí Iesu a parai si di ngo, “Koion gama tang. Kalik erei sinih ngo a mat, a boptin sár.” Má di longrai ngorer má di lala nongnai kabin di mánán on ngo kalik átlái er ákte mat sang.

Máí Iesu kápate nem i tan lite da kusak. A nem sár i Petero máí Ioanes máí Iakobo ditul masik, má kákán máí mámán áí kalik mul a long pas diar má dihat no dihat kusak urami suri kalik. ⁵⁴ Máí Iesu a top i limán kalik átlái er má a parai singin ngo, “Lik, una aptur!” ⁵⁵ Má káp melek kalik átlái er a kaleng i tanián mák pán kaleng i mansin má a salaptur melek. Má namur áí Iesu a parai si di ngo da támri kalik er nák namnam. ⁵⁶ Máí kákán máí mámán diar pángáng, máí sár áí Iesu a tur kalar diar suri koion diara parai singin tekes á táit er a tapam hut.

9

Ái Iesu a dos palai sángul mai aru i kalik án aratintin

Mat 10:5-15; Mar 6:7-13

¹⁻² Má kesi bung namur, ái Iesu a bin talmi kán sángul mai aru á kalik án aratintin uri narsán suri na tarwa di dák arbin suri lolsit si Káláu má suri dák araliu. Má ngorer a tari rakrakai má nokwan si di suri tipar palai sápkín tanián má suri aliu pasi tan sasam. ³ Mái Iesu a parai si di ngoro minái, “Erei gama han, koion gama kipi tekesi táit i kamu inan. Koion gama top i buk uri tangan gam i láklák, koion á rat, koion á balbal, koion á pirán tabal, má koion gama kipi kamu te kelkeles. ⁴ Erei ngo gama kusak uri malar má dik árár pas gam ái, gama ekesi kis iatung i rum erei pang i bung gama han pas alari malar er. ⁵ Má ngo di tar bah di uri gam, gama aptur pas alari malar erei má gamák tinra palai rah tili kik gam suri para inngasi ngo kándi sápkín a kis pagas i káil i di sang.” ⁶ Má ngorer di aptur má dik han tangrai tan malar mai arbin uri lain arbin, má di araliu mul i bos kuir no di han ái.

Ái Erodes a toltolom i kán hol

Mat 14:1-12; Mar 6:14-29

⁷ I pákánbung erei ái Erodes a kabisit a kátlán i balis á Galiláia, má a longrai arbin uri tan táit a longoi ái Iesu, má ngorer a ngátngát sálán tan táit ákte longrai, káplabin i te matananu di parai ngo ái Ioanes Tám Arsiu ákte aptur alari minat. ⁸ Má te kálámul di parai ngo ái Elaisa ákte tapam hut

kaleng. Má te kálámul sang di parai ngo tekes tili di á tan tám worwor tus til hirá ákte liu kaleng. ⁹ Mái sár ái Erodes a parai ngo, “Ái Ioanes Tám Arsiu, iakte artari suri dik tár kusi án pogong. Mái sinih mul á kálámul erei, má matngan kálámul ngádáh a longoi tan táit ngorer má iak longrai arbin ur on?” Má ngorer a tohoi ser sál ái Erodes suri diara mákmák arsuar ái Iesu.

*Ái Iesu a tabar amasi alim i arip á kálámul
Mat 14:13-21; Mar 6:30-44; Ioa 6:1-13*

¹⁰ Dikte hut kaleng mái tan apostolo erei, di á sángul mai aru á kalik án aratintin ái Iesu a ilwa pas di, má dik para talsai si Iesu á tan táit dikte longoi. Má namur a long pas di ái Iesu, má dik han masik uri bimán rum á Betesaida. ¹¹ Má ngo matananu di longrai ngo dikte han ái Iesu di, io di mur on. Má ngo di hut i narsán, ái Iesu a árár pasi matananu mák abitbit di suri lolsit si Káláu. Mái rung di nem suri na aliu pas di, a asengsegeng i di ái Iesu alari kandi sasam.

¹² Io, ákte rahrah má i bung erei, má kán sángul mai aru i kalik án aratintin di hut si Iesu má dik parai singin ngoro minái, “Wa pokon mau á minái! Una dos palai mái matananu sara suri da han uri tan malar má tan páli iatung páput sár suri da ser namnam má ser rum uri bop on.” ¹³ Ái Iesu a longrai ngorer ki ák parai si di ngoromin, “Á gam sang, gama tabar di.” Má tan kalilik án aratintin di kosoí ngoromin, “Kápate arwat á namnam minái si git. Alim i tigán balbal má aru isu sár, kol gima han hul pas te mul ur ándi?”

14-16 Má sár ái Iesu a parai si di ngo, “Gama parai singin matananu suri da sukis i tan boh, má na lu arwat mai alim i sángul á kálámul on i keskeskesá boh.” Má ngorer tan kalilik án aratintin di dos i matananu má dik sukis. Má namur ái Iesu a top pasi alim á tigán balbal má aru isu erei má ák tántán urami bát mák sung kári. Má namur ák tibi balbal má isu mul má ák tari singin kán kalilik án aratintin suri dik tulsai i matananu sang. Tan kálámul no iatung di arwat mai alim i arip á káláu, má boh wák má kalilik kápte di wás di. ¹⁷ Má matananu di no di namnam má dik mas. Má namur tan kalilik án aratintin dik dungí sángul mai aru i lala rat mai namnam er di an tigán.

Ái Iesu a worwor suri kán rangrangas má kán minat

Mat 16:13-28; Mar 8:27-9:1

¹⁸ Má kesi bung mul, ái Iesu masik a sung má kán kalilik án aratintin di tiklik no sár. Io, di tur-pasi nguruk mái Iesu a gálta di ngo, “Matananu di lu parai sur iau ngo iau sinih?” ¹⁹ Má ding kos Iesu ngoro minái, “Te kálámul di parai ngo iáu ái Ioanes Tám Arsiu, má te bul di parai ngo iáu ái Elaisa, má te kálámul sang di parai ngo iáu kesi tám worwor tus til hirá ákte aptur kaleng alari minat.”

²⁰ Namur mul ái Iesu a gáltai kán kalilik án aratintin ngo, “Má á gam sang, gam ngoi ngo iau sinih?” Ngorer mái Petero a kos Iesu ngoro minái, “Á iáu á Karisito, Mesaia káián ái Káláu.”

²¹ Máí Iesu a lala dos kalar di sang ngo, “Koion sang gama parai singin tekes ngo á iau á Mesaia.”

²² Ngorer a sopasun kán worwor mai ngoromin, “Natun Kálámul na áslai rangrangas má da mikmikwai má da oboi uri minat á bos kálámul pakta má bos pakpakta kán tan tám osmapak má bos tám mánán uri nagogon. Má ngo na rah i atul á bung, na liu kaleng.”

²³ Má a parai mul si di no iatung ngoromin,

“Ngo kono a nem suri na mur i iau, koion sang na murmur i kán hol. Na puski kán kubau kus i bosbos bung no má nák murmur i iau sár mai, ngorer na bál tari sang uri lalin i iau má na eran suri na mat ngoro iau. ²⁴ Má ngorer ngo kálámul a tar kunlai kán liu suri na bes mai tan táit til main i naul bim, ki liu muswan er a kis áklis na bokoh alari. Máí sár ái koner kápate mámnai kán liu mák bál tari sang sur iau, ái na atur páptai liu muswan er. ²⁵ Ngádáh, a kuluk ngo kálámul na kátlán bos matmatngan táit main i naul bim, má nák omlawa palai kán liu suri? Kápate sang. ²⁶ Máí koner a rumrum suri arbin talas uri iau má uri kak pinpidan, namur Natun Kálámul na rumrum mul singin i pákánbung ngo na kaleng tilami bát tiklik mai minmáir sang má minmáir i Kákán má káián bos angelo. ²⁷ A támin muswan iau parai si gam, te tili gam gam sám tur minái, kápdate áslai besang á minat má dák mákái lolsit si Káláu ákte hut.”

9:22: Luk 9:44, 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24:** Mat 10:39; Luk 17:33; Ioa 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9

²⁸ A rah i kán worwor ái Iesu, má ngorer a aunges be.

A arkeles ái Iesu

Mat 17:1-8; Mar 9:2-8

Má namur arwat mai awal gut á bung ákte rah, ái Iesu a lam pas Petero mái Ioanes mái Iakobo ditulá tiklik mai, má dihat má tapam uramuni pungpung suri sung. ²⁹ I pákánbung kán tu sung be ái Iesu, a arkeles i mákmák uri aur, má lusán mul a tuan bal mák pilpilpil. ³⁰ Má káp melek sár má aru i kálámul iatung diar má worwor mam Iesu. Aru kálámul erei ái Moses mái Elaisa. ³¹ Má diar soura mai mermer má talas tilami bát, má ngorer diar worwor mam Iesu suri kán minat ami Ierusalem má ngádáh na long artálár on ngoi á sál er ái Káláu a nem i Iesu suri na longoi.

³² Ái Petero mai aru i turán er ditul tiklik mam Iesu, dituláte boptin. Mái sár ngo ditul pán pas, ditulá mák Iesu mai talsán minmáir má aru kálámul erei diar sámtur tiklik mai. ³³ Io, namur i pákánbung ngo aru kálámul er diar eran suri han alar Iesu má, ái Petero a parai si Iesu ngo, “Konom, a kuluk sang ngo git minái. Ngádáh, gimtula long te na tul i pálpálih, kes kiam, má kes káián ái Moses, má kes káián ái Elaisa?” A parai ngorer ái Petero káplabin ngo kápate hol pas te lain worwor ngo na parai.

³⁴ Io, kán tu worwor be ái Petero, má a hut i kumlán meh meh má ák ámkuk di no, má ngorer atul i kalik án aratintin er ditul lala mátut. ³⁵ Má namur kaungán kes tilami kumlán meh meh a

parai ngoromin, “Minái á kang Kalik, ái koner iakte ilwa pasi. Gama alongra singin!” ³⁶ I pákánbung ngo a wat i worwor erei, atul i kalik án aratintin ditul mák Iesu masak má iatung, mái Moses mái Elaisa diaráte bokoh má. Má ditul kis pau sár má káp ditul te parai singin tekes á tan táit dituláte mákái, namur sang má ditulá parai.

Ái Iesu a asengsegeng pasi kalik a mon i sápkín tanián on

Mat 17:14-18; Mar 9:14-27

³⁷ Má arasa uri kábungbung, ái Iesu mai atul i kalik án aratintin di sosih tilamuni pungpung má lala matananu sang di bana Iesu. ³⁸ Kesi kálámul a bin tilatung i katbán matananu ngoromin, “Tám Aratintin, iau sung iáu una mákái besang i natung, kang kalik án káláu, war káh kes masak sár. ³⁹ Sápkín tanián a lu abegnai, má káp melek ák lu wakwak mák lu pur kabin a lu dikdikdik, má busbus mul a lu so tili ngudun, má sápkín tanián a lu arangrangas on má kápate lu arlah on sang. ⁴⁰ Má ngorer iakte sungi kam kalilik án aratintin ngo da long palai sápkín tanián erei, mái sár kápdite long arwat on.”

⁴¹ Ái Iesu a longrai worwor erei mák parai si di ngoromin, “Be, kápgamte ruruna? Na is á bet ina kis tiklik mam gam? Iak ngesmat má, na is á bet mul ina mona gam?” Ngorer mái Iesu a parai singin kálámul erei ngo, “Long pas natum ur mainái.”

⁴² Io, má kalik er a láklák, má namur sápkín tanián a agokgokoi mák lápkai uradi bim. Mái Iesu a wor uri sápkín tanián er mák dos palai

alari kalik, ngorer má kalik er ák sengsegeng má. Má namur ái Iesu a tar kalengnai kalik ur si kákán. ⁴³ Má matananu di pángáng suri mákái lala rakrakai si Káláu.

Áruán pákán ái Iesu a parai kán rangrangas má kán minat

Mat 17:22-23; Mar 9:30-32

Má matananu di pánsálngát suri tan lain táit er ái Iesu ákte longoi, má namur ái Iesu a parai singin kán kalilik án aratintin ngo, ⁴⁴ “Gama alongra suri táit minái ina parai si gam, má koion gama balantahni! Da tari Natun Kálámul uri limán bos kálámul suri da nagogon on.” ⁴⁵ Mái sár tan kalilik án aratintin kápdite talas suri sálán á worwor erei a parai ái Iesu si di, kabin sálán a kis punpunam alar di da káp talas ur on, ái sár di mátut suri da gáltai.

Wor arkuh suri ái sinih a pakta

Mat 18:1-5; Mar 9:33-40

⁴⁶ Tan kalilik án aratintin di wor arkuh i di sang suri ngo ái sinih tili di a kálámul pakta. ⁴⁷ Mái Iesu a mánán i táit kandi tu hol on ami bál di. Io, má a long pasi kesi gengen kalik ái Iesu má a atri i risán sang, ⁴⁸ má namur a parai si di ngoromin, “Ái koner a tángni kesá gengen kalik a ngoro kono minái kabin ngo a mámna iau, kápate tangan masaknai kalik erei, a tangan iau mul. Mái koner a tangan iau ngorer, kápate a tangan masakna iau, a tangan Koner mul a dos pala iau ur mainái. Ái

koner a agengen on i katbán i gam, ái sang a pakta sorliu i gam no.”

⁴⁹ Ngorer mái Ioanes a kosoi worwor si Iesu ngoro minái, “Tám Aratintin, gim mákái kesi kálámul a tipar palai sápkín tanián mai ngisam, mái sár kápate ngoro gim, kápate lu murmur i iáu. Má ngorer gimá tur kári.” ⁵⁰ Mái Iesu a parai singin ngo, “Koion gama tur kári. Ái koner kápate sák mam gam, ái á tur gam.”

Kesi malar á Samaria di mata Iesu

⁵¹ Má namur ákte páput má i pákánbung ngo ái Iesu na tapam urami bát. Mái Iesu a lala ngoi sang i bál suri na han ur Ierusalem, má ngorer di turpasi kandi inan. ⁵² Má a dos palai te kalilik ái Iesu táilnəi uri kesi malar á Samaria suri da eran i nián i di iatung suri da bop ái. ⁵³ Má sár matananu tilatung i malar erei kápdite nem i Iesu, kabin kandi ruruna a lite alari ruruna kandi tan Iudáia. Má ngo dikte mánán ngo ái Iesu di da han sang ur Ierusalem suri lotu ami, ngorer kápdite nem suri da tangan di. ⁵⁴ Má aru i kalik án aratintin, ái Iakobo mái Ioanes, diar mákái ngorer mák mos i bál diar. Io, diará sung Iesu ngoro minái, “Konom, ngádáh? U nem i giur suri giura sungi kámnaḥ tilami bát má nák inan i malar minái suri dák mosrah no?” ⁵⁵ Ái Iesu a longrai ngorer má a ilang má a mák diar má a worwor rakrakai uri diar. ⁵⁶ Má ngorer sár ái Iesu mai kán kalilik án aratintin di han uri lite malar.

Ásásla suri mur i Iesu
Mat 8:19-22

⁵⁷ Io, i pákánbung kandi tu láklák be tangrai sál ái Iesu mai kán kalilik án aratintin, kesi kálámul a parai si Iesu ngo, “Gitar no á iau. Tan pokon no una han ur on, ina mur i iáu.” ⁵⁸ Mái Iesu a parai singin ngoromin, “Tan pap rokoi a mon i nián i di suri da bop on, má tan man a mon i páhiun i di mul. Mái sár Natun Kálámul, kápte pokon na mangeh ái má oboi lul on. Ngo ái rung di áslai suri da mur i iau, na kápte gut á nián i di mul suri mangeh ái.”

⁵⁹ A mákái kesi kálámul bul ái Iesu, mák parai singin ngo, “Lákám, unák mur i iau.” Mái sár kálámul erei a parai si Iesu ngoro minái, “Keskam, Konom. Mulán táit be, una mángát pala iau má inak han suri tahun tata be.” ⁶⁰ Ái Iesu a kosoi kálámul erei ngo, “Tahni minat kandi talar ái rung káp kandi te liu. Má iáu una han má arbin talas suri lolsit si Káláu.”

⁶¹ Ngorer má kesi kálámul mul a parai si Iesu ngo, “Gitar no á iau. Ina mur i iáu, Konom. Mái sár mulán táit be, una mángát pala iau má inak han lulu be mai rang buhang.” ⁶² Mái Iesu a parai singin ngoromin, “Ái koner na soso, na mákmák uri pokon erei na atri kán kirau ái suri soso. Má ngo na ilang kaleng ur namur, na soi hat sang má na bul i kán kirau. Má ngorer mul ái koner na lu himhim suri lolsit si Káláu. Ngo na lu ilang kaleng ur namur, kán him kápnate kuluk, má ngorer kápnate long artálár pasi kán talar.”

10

Ái Iesu a ilwa pasi ahit i sángul mai aru i kálámul

¹ Ái Konom Iesu a ilwa pasi mul i ahit i sángul mai aru i kálámul. Má namur a tarwa di a lu rururu suri da táil on uri tan bimán rum má malar erei ái sang ái Iesu na han ur on be. ² Mái Iesu a inau i di i ahit i sángul mai aru á kálámul erei ngoro minái,

“Balbal i num ákte matuk. Má sár ngo tan tám him kápдите marán suri il talmi balbal. Má ngorer gama sung Koner a kátlán i num erei suri na tarwa pala te mul i tan tám him suri da dung talmi kán balbal erei ákte matuk uri kámniánsit.

³ “Erei gama han má, ina tarwa gam ngoro tan sipsip uri lolon tan pap rokoi. ⁴ I kamu inan, koion gama top i táit uri dudung ngorer i rat ngo tekes mul á bákbákar kek, ái koner sár gamáte oboi má. Má koion mul ngo gama talsir tangrai sál. ⁵ Io, erei ngo gama kusak uri tekesi rum, mulán táit gama árár pasi rung di kis i rum erei má gamák parai ngo, ‘Moloh na kis i narsá gam i rum minái.’ ⁶ Erei ngo tám kis matau a kis iatung, na áslai kamur moloh uri narsán. Mái sár ngo kápte kesá tám kis matau a lu kis iatung i rum erei, kamur moloh na kaleng uri narsá gaur. ⁷ Gama kis áklis i rum erei má koion gama han alari suri bop i lite rum bul. Má gama ngin má ani namnam erei di tabar gam

10:1: Mar 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Ioa 4:35 **10:3:** Mat 10:16

10:4: Mat 10:7-14; Mar 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** 1Ko 9:6-14;

1Ti 5:18

mai, kabin tan tám him a mon i kandi arsupan suri talar di lu longoi.

⁸“Io, erei ngo gama han uri malar má dik árár pas gam ái, gama lu longoi ngoromin. Gama ani á namnam erei di tabar gam mai, ⁹ má gama asengsegeng i tan sasam iatung i malar erei, má gamák parai si di á matananu iatung ngo, ‘Lolsit si Káláu ákte tapam hut páput uri narsá gam.’ ¹⁰ Mái sár ngo gama kusak uri malar kápdite árár pas gam ái, gama láklák tangrai sál on á malar erei má gamák lu parai ngoromin singin matananu, ¹¹ ‘Rah tili kamu malar er a patap i kik gim, gimáte tinra palai suri akeng i gam ngo gamáte longoi sápkín tatalen mam gim. Mái sár gama hol páptai sang á minái. Lolsit si Káláu ákte tapam hut páput uri narsá gam!’ Io, ngo gamáte parai ngorer, ki erár gamák han alari á malar erei. ¹² Gam mánán á lala rangrangas hirá er a hut i malar á Sodom mák bam no. Wa a gengen sár á rangrangas erei. Má i bungun nagogon, ái Káláu na tari lala rangrangas taladeng uri malar erei kápate tangan gam.”

Matananu kápdite hol kaleng

Mat 11:20-24

¹³ Mái Iesu a sopasun i kán worwor ngoromin, “Gama sák á gam tara Korasin má tara Bete-saida. Gama tuan sák taladeng sang kabin ái Káláu na nagogon i gam á matananu tilatung suri tan akiláng ngo dikte longoi i katbán i gam

má kápamte kis án sum suri. Má ngo da han longoi mul á tan akiláng ngorer hirá sang i aru á malar erei Tair má Sidon, wa matanau tilatung da han te oboi akiláng án mokos, má ngorer da sámri mul i kápán páplun i di mai iahiah suri para apos di ngo dikte hol kaleng.

¹⁴ I bungun nagogon ái Káláu na tari rangrangas ur Tair má Sidon. Mái sár rangrangas na tari ur Korasin má Betesaida na lala sák taladeng sang.

¹⁵ Mái sár á gam á tara Kapernaum, gam ngoi ngo gama rakrakai taladeng má pakta sorliwi boh malar no, be? Wa kápte sang. Ái Káláu na sápka gam uradi tarang án minat.”

¹⁶ Má namur ái Iesu a parai singin ahit i sángul mai aru i kalik án aratintin ngoro minái, “Ái koner a alongra si gam, kápate alongra si gam masuk. A alongra singing mul. Mái koner a mikmikwa gam, a mikmikwa iau mul. Mái koner a mikmikwa iau ngorer, a mikmikwa Koner mul a tarwa pala iau ur main.”

Elkalengleng káián ahit i sángul mai aru á kálámul

¹⁷ Má ngorer ái Iesu a tarwa di i ahit i sángul mai aru má dik han. Má namur di kaleng, má di lala laes sang. Ngorer má dik parai si Iesu ngoro minái, “Konom, tan sápkín tanián mul di taram gim i pákánbung gim dos pala di mai ngisam!”

¹⁸ Mái Iesu a kosoi kandi worwor ngoromin,
“Áá, iau ialial i Satan ngo kán rakrakai ákte rah, má ngorer a pur tilami bát ngoro pil.

19 Mákái, iakte tari nokwan si gam arwat suri gama sukai kanih sáksák má mákál má suri gama tur kári kán rakrakai ái Satan, má ngorer kápte kesi táit na arwat suri long bengta gam. 20 Máí sár koion gama tu laes bia ngo tan sápkín tanián di tarám i gam kabin iakte tari rakrakai suri tipar pala di. Auh, koion gama laes suri á ngorer. Gama lala laes suri ngoromin ngo ngis gam ái Káláu ákte sir páptai imi bát.”

Ái Iesu a para agas Káláu

Mat 11:25-27, 13:16-17

21 I pákánbung erei sang, Tanián a Pilpil a agasgas pasi bál ái Iesu má a parai ngoromin,

“Io, Tata, á iáu Konom u kátlán naul bát má naul matmatngan pokon no! Minái iau ot kuluk má para agas iáu suri sál erei ukte ilwa pasi ngo una mur on, má ngorer ukte para aposoi si rung kápdite lala mánán á táit er ukte punmai si di ái rung di mánán. 22 Ái Kakang ákte tar noi tan táit singing. Ái Káláu masik a mánán muswan i Natun, mái Natun masik a mánán muswan i Káláu er Kákán. Máí rung a ilwa pas di ái Natun, á di mul di arwat suri da mánán muswan i Káláu er Kákán ngo ái Natun a inngas tari si di.”

23 Io, namur ái Iesu a ilang ur singin kán kalilik án aratintin mák para kodongnai si di ngoromin, “Di kuluk pala ái rung er dikte mákái tan táit er gamáte mákái má dik talas ur on. 24 Marán tan tám worwor tus má tan kabisit til hirá di nem suri

mákái táit ngorer gamáte mákái, mái sár kápdite mákái. Di nem suri longrai tan táit gam longrai, má kápdite longra te on.”

Worwor artálár mai lain kakun Samaria

²⁵ Má namur kesi tám mánán uri nagogon a sámTUR má a tohtoh suri pidir Iesu. A parai si Iesu ngoromin, “Tám Aratintin, dánih ina longoi suri ina otoi á liu áklis?” ²⁶ Mái Iesu a gálta kalengnai kálámul er ngoro minái, “Nagogon si Káláu dánih a parai, má i bung u wásái dánih u mánán pasi til on?”

²⁷ Má kálámul erei a kosoi worwor si Iesu ngo, “Una mámna Káláu kam Konom mai kunlán balam no, má mai taniem no, má mai kam kunlán rakrakai, má mai kam kunlán holhol no. Má una mámnai mul i turam ngorer u mámna kalengna iáu sang.” ²⁸ Mái Iesu a ngoi singin kálámul erei ngo, “Kam kokos a nokwan. Una longoi ngorer ki unák otoi á liu áklis.”

²⁹ Mái sár tám mánán uri nagogon a nem suri inngas tari ngo a nokwan i mátán ái Iesu, má ngorer a bali gálta timani ngoro minái, “Be, ái sinih sang á turang?” ³⁰ Mái Iesu a kosoi mák parai ngo,

“Ina püksai kesi soi singim a ngoromin. Kesi bung má, kesi kálámul a aptur til Ierusalem suri han uradi Ieriko, má ngorer a turpasi láklák tangrai sál. Pákánbung ngo ákte láklák dol má, tan tám siksikip di purut singin iatung i sál má dik ubi kálámul er ák mat palpal. Di ulát palai

10:25: Mat 22:35-40; Luk 18:18

10:27: Nag 6:5; Him 19:18

10:28: Him 18:5

lusán má di kip noi kán tan táit no, má ngorer di táu alari má iatung i sál.

³¹ “Io, kesi kálámul tám osmapak a mur i sál er mul. Má pákánbung a tapam hut iatung i narsán kálámul er, a tu mákmákái sár má kápate tángni. A tu láklák sorliwi sang tili kesi balsán sál mák han sár.

³² “Ngorer má kesi kálámul bul a han mul i sál er. Kálámul erei tili mát si Lewi, á di á gegen er ái rung di lu him i rumán osmapak sang. A lu hanhan tangrai sál má ngorer a purut iatung i narsán kálámul er. A tu mákmákái sár mul má a láklák sorliwi sang tili kesi balsán sál.

³³ “Mái sár namur má, kesi kálámul bul a lu hanhan i sál er, ái a kakun Samaria, kes tili di ái rung tan Iudáia di lu mikmikwa di. A han i kán inan sang má ngo a purut iatung, a mákái kálámul erei ki ák tinang i bál mai mák lala mámnai. ³⁴ Má ngorer ák han uri narsán mák urai wel má wain uri tan manu káián kálámul er má a duri mul. Má namur ák durki kálámul er urami iátin kán ololas má a tangnai mai uri kesi rumán asir, má a ololoh on iatung. ³⁵ A be kábungbung má, ki kakun Samaria er a long pasi aru i pirán tabal tili kán rat ák tari singin kálámul a kátlán i rumán asir er mák para talsai singin ngoro minái, ‘Una ololoh on be á kálámul minái. Má inak han be ki inang kaleng mul. Má ngo ukte omlawai kam te táit ur on, ki ina keles kalengnai ur singim.’ ”

³⁶ Ái Iesu a arahi kán worwor ki ák gáltai tám mánán er ngoromin, “Tili atul á kálámul erei, u hol on ngo ái sinih i ditul a turán i kálámul er di

ubi i tan tám siksikip?”

³⁷ Má tám mánán uri nagogon er a kos Iesu ngo, “Ái koner a mámnai má a tángni.” Má ngorer ái Iesu a parai singin ngo, “Áá, a támin á erei. Má una han má unák longoi ngorer sár mul á iáu.”

Ái Iesu a aunges pas i rum si Marta mái Maria

³⁸ Ngorer mái Iesu má kán kalilik án aratintin di aptur pas má di han i kandi inan sang, má ngorer di purut i kesi malar. Má kesi wák tili malar er ngisán ái Marta a árár pas di má a long pas di uri kán rum. ³⁹ Kesi tuán lik ái Marta, ngisán ái Maria, a aptur mák han sukis i narsán ái Konom má a longrai kán aratintin. ⁴⁰ Mái sár ái Marta a solatabir mai marán talar kán tu longoi, má ngorer a han narsán ái Konom má a parai singin ngo, “Konom, kápute hol i iau má, ngorer ái tuang lik ákte aptur alar iau má iau masik má minái, kak tu talar mai longoi namnam. Káp una te dos palai ur mainái suri nák tangan iau be?” ⁴¹ Mái sár ái Konom a parai singin ngo, “Marta, iáu lala konngek suri marán talar kam tu longoi be. ⁴² Tukesi táit sár u sáhár suri. Ái Maria ákte ilwa pasi lain táit a kuluk á minái, má kápte kes na kip pasi singin.”

11

Aratintin suri sung

Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Kesi bung mul ái Iesu a sung i kesi pokon. Má ngo a rah i kán sung, io kán kesi kalik án

aratintin a purut narsán mák parai singin ngo,
 “Konom, a kuluk be ngo una atintin gim suri sung
 ngorer ái Ioanes Tám Arsiu a atintini kán kalilik
 án aratintin ngoi.” ² Mái Iesu a parai si di ngo,
 “Ngoro minái á worwor gama utngi i pákánbung
 ngo gama sung.

Káláu, Kák gim,

gim nem ngo matananu no da para aposoi
 ngo ngisam a pilpil má dák rumrum on.

Má gim sung ngo lolsit kaim imi bát
 na sangar i hut main i naul bim.

³ Una tabar gim mai ángim balbal i bosbos bung
 no.

⁴ Má una hol palai kángim tan sápkín tatalen
 ngorer gim lu hol palai tan sápkín di lu longoi
 uri narsá gim.

Má una áir kalar gim gima káp pur i pákánbung
 án artohtoh.”

⁵ Má ngorer ái Iesu a parai singin kán kalilik án
 aratintin ngoromin,

“Kesá turam a hut til tepák i katbán tihlo
 iatung i kam rum. Má á iáu sang káp am te
 suri támri, ki uk han ur singin kesá turam bul
 uk sungi sur te balbal má uk parai ngoromin,
 ‘Turang, una tabar iau be mam te na tul i tigán
 balbal ⁶ káplabin kesi turang ákte hut tili kán
 inan má káp ak te suri ina támri mai.’ ⁷ Ngo iáu
 sungi ngorer, ki na kos iáu ngoromin, ‘Koion á
 ororok. Ákte batbat má mátán sál, má á iau mai
 rang natung gimáte boptin. Káp ina te tabar
 iáu á inái.’ ⁸ Iau parai singim, páksiai ngo a lain
 turam, káp sang na te aptur má nák tangan iáu.

Mái sár ngo una tungai sungi sang, ki erár nák aptur má nák tángni kam sáhár.

⁹ “Tau parai si gam, gama sung Káláu suri táit gam sáhár suri, má na tari si gam. Gama ser suri táit gam sáhár suri, má gama ser pasi. Má ngo gama pinpidir i mátán sál, ái Káláu na pasbat pas gam má nák tangan gam. ¹⁰ Kabin ái rung di sung, da kebepai; mái koner a ser, na ser pasi; mái koner a pinpidir, ái Káláu na pasbat i mátán sál pasi.

¹¹ “Suri aratámán mul, ngo natum na sung iáu suri isu, káp una te tabar natum mai kanih, kápte sang. Una támri mai isu sang. ¹² Má ngo natum na sung iáu suri pasin kok, ngádáh? Káp una te támri mai mákál. ¹³ Á gam tan sápkín kálámul, mái sár gam mánán suri támri rang nat gam mai lain táit. Mái Kák gam imi bát a lala sorliu sang i kán mánán suri artabar, má ngorer ák lu tari Tanián a Pilpil si rung erei di sungi.”

*Ái Iesu má kabisit káián tan sápkín tanián
Mat 12:22-30; Mar 3:20-27*

¹⁴ Ái Iesu a banai kesi kálámul sápkín tanián káp a tini wor a kis on, má ngorer kálámul er kápate lu worwor mul. Ái Iesu a mákái kálámul erei má namur a tipar palai sápkín tanián alari. Má ngo sápkín tanián ákte kaplah alari, kálámul erei a worwor kaleng. Má matananu di mákái ngorer má dik pángáng suri. ¹⁵ Mái sár te tili di di parai ngo, “Ái Belsebul sár á erei, kabisit káián tan sápkín tanián, má ái a tari rakrakai singin

má ngorer ák lu tipar palai tan sápkín tanián.”
¹⁶ Io, te bul á kálámul di nem suri da toh Iesu, má ngorer di parai singin ngo, “Una long tekesi akiláng tilami bát suri inngasi ngo rakrakai káián ái Káláu a kis i narsam.”

¹⁷ Mái sár ái Iesu sang a mánán tangrai kándi holhol má ák parai ur si di ngoromin,

“Ngo tekesi mát a mon i tan boh i di má namur da arup arliu i di sang, ngádáh da ngoi? Mát erei na sák má matananu kápnate kes kaleng i di mul. Má ngo tekesi aratámán da togor má dánh kis arsagil, kápnate mon i kandi rakrakai suri da pam talumna di, má na sák sang á kandi kiskis án aratámán.

¹⁸ “Ái Satan mul a ngorer á kán lolsit. Ngo ái Satan na arup kaleng mai má nák ru on, kápnate tur rakrakai á kán him, má kán him na mat sár. Má gamá parai uri iau ngo iau tipri tan sápkín tanián mai rakrakai ái Belsebul a tari singing. ¹⁹ Má ngo iau dos palai sápkín tanián mai rakrakai si Belsebul, ki ngádáh? Ái rung tili gam er di lu tipar palai sápkín tanián, di lu longoi mai rakrakai si Belsebul mul? Kápte sang. Má ngorer di sang di inngasi kamu angagur. ²⁰ Mái sár ngo iau tipar palai sápkín tanián mai rakrakai er ái Káláu a tari singing, ki a támin muswan ngo lolsit si Káláu ákte tapam hut mái Káláu ákte turpasi kátlán i te tili gam erei.

²¹ “Ngo kálámul rakrakai a leget i kán tan papam suri ololoh i kán rum, kán tan táit a kis

kuluk sár. ²² Mái sár ngo kesi kálámul bul a lala rakrakai a hut má a ubi kálámul erei, koner a rakrakai sorliu a long sarai kán tan táit, má namur a long pasi tan papam káián ái kálámul er a ruruna on mák han mai, má namur a tam purwai tan táit er ur singin rang táir.

²³ “Ái koner kápate táring sang, ái a kurtara mam iau. Mái koner kápate tangan iau suri iang talmi, ái a tam sarai matananu alar iau.”

Elkalengleng káián sápkín tanián

Mat 12:43-45

²⁴ Mái Iesu a sopasun i kán aratintin mák parai ngoromin,

“I pákánbung ngo sápkín tanián a so alari kálámul, a han tangrai pokon mau mák ser sur te nián suri na mon ái. Má ngo kápate ser pas tekesi nián iatung i pokon erei, ki namur má a para kalengnai singin sang ngo, ‘Auh, wa ina kaleng sang má mul uri niang iakte táu alari.’

²⁵ Io, namur a kaleng i sápkín tanián erei uri torahin nián, má a mákái ngo ákte pilpil, má tan táit iatung i nián ákte kuluk pagas. ²⁶ Io, má sápkín tanián er a mákái ngorer mák han pas mák lam pasi ahit mul i sápkín tanián di lala sápkín sorliwi sang, má di no di kaleng má ding kusak uri kálámul er má dik mon iatung on. Má kálámul erei tungu a kálik sák mai kes sár i sápkín tanián, onin ák lala sák taladeng sang.”

²⁷ Io, pákánbung a be parai ngorer ái Iesu, ki kesi wák a bin tilatung i katbán matananu má a parai

si Iesu ngo, “Wák er a káh iáu má a asus iáu uk pakta, wák er a kuluk pala!” ²⁸ Mái Iesu a parai ngo, “A muswan, mái sár ái rung di longra pasi pínpidan káián ái Káláu má dik murmur on, di tuan kuluk pala taladeng sang!”

Matananu di nem i akiláng

Mat 12:38-42

²⁹ Má namur marán matananu di hut talum mul má di tur kaul Iesu, má a sopasun worwor narsá di má a parai ngoro minái,

“Ngaul matananu onin di lala sápkín sang! Di gálta iau suri ina longoi tekesi akiláng suri dák mákái ngo ái Káláu a kis i narsang, mái sár kápte kesi akiláng ina longoi narsá di. Akiláng ákte kis má, má ái sár á akiláng a longoi ái Iona tám worwor tus. ³⁰ Ái Iona er tám worwor tus, ái á akiláng uri narsán matananu á Niniwe. Má ngorer Natun Kálámul bul na akiláng uri narsán ngaul matananu i bung onin. ³¹ Namur, i bungun nagogon sang, tasim tili mátán kihkih matalames na aptur kaleng má nák atiutiwi ngaul matananu onin, kápkabin hirá tasim erei ákte aptur alari kán malar tepák suri longrai tan lain arabitbit si Solomon. Má iau parai si gam ngo kálámul a pakta sorliu Solomon minái ákte hut má, má kápgamte alongra singin. ³² I bungun nagogon mul, matananu til Niniwe da aptur kaleng má dák atiutiu gam, kápkabin di sang di hol kaleng palai kandi sápkín tatalen i pákánbung di longrai arbin si Iona. Má iau parai si gam ngo kálámul a pakta sorliu

Iona minái ákte hut má, má kápgamte alongra singin.”

Worwor artálár suri talas

Mat 5:15, 6:22-23

³³ Máí Iesu a sopasun mul i kán aratintin mák parai ngoromin,

“Kápte kesi kálámul a lu oskoi lam mák lu bor kári talsán mai kas ngo na oboi lam i lalin rum. Kápte. Na akai lam i nián sang suri rung da kusak da mákái talas erei. ³⁴ Matam ái a ngoro lam uri páplun i iáu. Pákánbung ngo matam a talas, bos kalkuir no i iáu a talas. Máí sár ngo pákánbung matam a sák, bos kalkuir no i iáu a kuron. ³⁵ Koion una agur iáu sang. U hol on ngo talas er i iáu a támin. Máí sár ngo kápte, má ngo talas er i iáu a kuron, ki á iáu una káng mai kuron mul. Una ololoh kuluk! ³⁶ Má ngo bos kalkuir no i iáu a talas, má kápte mudán kuron on, ki una atur páptai lain talas ngorer i lam a talsa iáu i talsán.”

Ái Iesu a wor uri tan Parisaio

Mat 23:1-36; Mar 12:38-40; Luk 20:45-47

³⁷ I pákánbung a arahi worwor ái Iesu, io kesi Parisaio a el pas Iesu suri diara namnam tiklik, má ngorer ái Iesu a han má a kusak uri kán rum i Parisaio má a tu sukis sár suri namnam. ³⁸ Io, ngo kándi tu namnam ngorer, má Parisaio er a mákái ngorer ngo ái Iesu a namnam má kápate ililim táil, má ngorer a sodar suri. ³⁹ Máí Konom a mánán i kán hol ngo a sodar á Parisaio erei, má ngorer a parai singin ngoromin,

“Á gam á tan Parisaio, gam ngorer i rung di lu gorsai tan kinleh má kuro tili karpala sár, má dik lu páksiai dur imi polgon. Gam lu long arwat pasi bos tatalen án arapilpil tili karpala suri gama mák nokwan uri mátán matananu, mái sár imi bál gam a káng mai tan sápkín holhol má tatalen án kiu. ⁴⁰ Ái Káláu a longoi kápán páplun kálámul má a longoi nárúm i kálámul mul. Gam tilik ngul kabin gam hol sár i apilpilái kápán páplun, má kápgamte hol suri nárúm i gam er a lala dur mai sápkín. ⁴¹ Gam lu artabar uri narsán tan maris kabin a parai á nagogon ngo gama longoi ngorer. Ái sár, a kuluk ngo gama artabar uri narsá di mai pilpil án bál gam. Ngo a pilpil i bál gam ngorer, ki gama mámna muswan i di má gama nem suri tangan di mul. Ngo gama mur i tatalen ngorer, ki a inngasi ngo gamáte pilpil no i mátán ái Káláu.

⁴² “Á gam á tan Parisaio gamáte sák kabin gam lu mur arwat pasi tan gengen táit no tili nagogon. Mái sár tan támin táit muswan, kápgamte lu mur on. Ngorer gam lu tabar Káláu mai risán i kamu tan lobo má kamu tan mánáp mul, mái sár gam matai suri mur i a nokwan má suri armámna uri narsán ái Káláu. A kuluk gamáte mur arwat pasi tan gengen táit i nagogon, má ngádáh á tan támin táit erei? Koion gama hol pala tekes tili di, gama mur i tan támin táit mul. ⁴³ Á gam á tan Parisaio gamáte sák! Gam lu nem suri sukis i tan kiskis táil i rumán lotu, má suri tan kálámul da lu

árár pas gam i pokon án sirsira. ⁴⁴ Gamáte sák sang á gam! Gam ngorer i tan tarang án minat kápte akiláng on, má ngorer tan kálámul kápdite mákái. Má namur di láklák i iátin tarang erei, má minat er a long adurwán i di. Gam ngorer kabin matananu kápdite mák ilam gam ngo gam káng mai sápkín, pasi gamá ákwás di mai kamu tan sápkín sang.”

⁴⁵ Má kesi tám mánán uri nagogon a longrai worwor ái Iesu a parai uri tan Parisaio, má ngorer a parai si Iesu ngo, “Tám Aratintin, pákánbung u parai ngorer uri di, wa u para bengta gim mul.”

⁴⁶ Mái Iesu a kosoi ngo,

“Má gam mul á tan tám mánán uri nagogon, gamáte sák! Gam lu poklah pasi te nagogon mul uri bontai er ákte kis, má gamá lu oboi uri káil matananu má ák lala taun di. Má sár kápte gam kálik soai lim gam ur on suri tangan di mai kándi kipkip. ⁴⁷ Gamáte sák sang! Gam lu angagur mai lain merei tárgun bos tám worwor tus til hirá, ái rung erei sang rang támin i gam di up bing di. ⁴⁸ Má ngorer gam apos tari ngo gam sormángát suri tatalen rang támin i gam di longoi mai tan tám worwor tus er. Áá, rang támin i gam di up bing di, má gam onin gam lu longoi boh lalain tarang uri di. ⁴⁹ Má tatalen erei, ái á kápkabin ái Káláu Tám Mánán a parai ngo, ‘Ina tarwa palai tan tám worwor tus má tan apostolo narsá di á matananu, má da up bing te, má te tili di da arangrangas i di sár.’ ⁵⁰ Má ngorer ái Káláu na oboi i káil i gam á ngaul matananu onin suri dárán tan

tám worwor tus er di up bing di, tangkabin tili akaksim ⁵¹ ngorer i Abel er a mulán hiru, mák han pang i Sakaria, koner di up bingi iatung i arliwán nián osmapak má rumán osmapak. Áá, a támin ngo ái Káláu na oboi i káil i gam á ngaul matanenu onin suri dár di. ⁵² Gamáte sák sang á gam á tan tám mánán uri nagogon, kabin gamáte top on á ki suri pasbat i mátán sál suri mánán i Káláu. Mái sár á gam sang kápgamte kusak on suri gama mánán i Káláu, io má gamá tur kalar di mul ái rung di kákir muswan suri da kusak ur on.”

⁵³ Ái Iesu a be parai ngorer, má namur a aptur alari rum erei, má tan tám mánán uri nagogon má boh Parisaio di bálsák mam Iesu má dik lu mur on má dik lala gáltai suri marán táit. ⁵⁴ Di longoi ngorer suri da pidir pas Iesu suri te worwor a sák na parai.

12

Ololoh suri tatalen án angagur

Mat 10:26-33, 12:32, 10:19-20

¹ Má marán i arip á kálámul di hau talum, má ngorer di arsiut i di sang. Má namur ái Iesu a mulán turpasi worwor ur singin kán kalilik án aratintin ngo,

“Gama ololoh na káp porta i gam i tatalen káián tan Parisaio di á tan tám tuar. Kándi tatalen erei na káp sinim i gam ngorer i yis a sinim i palawa. ² Táit erei di bohoi, da sakra sarai. Má boh táit no a punpunam, da tur

i talas. ³ Má ngorer táit u parai i kuron, da longrai i talas. Má táit mul u arasás mai uri talngán kálámul i polgon rum, da bin mai i lol malar.

⁴ “Rang buhang, a muswan á minái iau parai si gam. Koion gama bulat sur di ái rung da up bingi kápán páplun i gam má namur kápdate longoi tekesi táit mul. ⁵ Mái sár ina parai si gam suri ái sinih gama bulat on. Gama bulat i Káláu, koner a mon i kán rakrakai suri up bingi kápán páplun má sápkai kálámul uri pokon án hiru áklis. Ái sang á kálámul gama bulat on.

⁶ “Di sirai alim i unsir artálár mai aru i gengen pirán tabal sár, be? Ái sár ái Káláu kápate ráu pala tekes tili di á tan unsir erei. ⁷ Má gam, ái Káláu a lala hol pas gam. Wa ákte wás noi á tan towon nih gam er i lul gam. Io, ngorer koion gama bulat kabin gam no sang gam lala támin táit i mátán táil ái Káláu alari tan unsir.

⁸ “A muswan á minái iau parai si gam. Ái koner a para talsa iau narsán matananu ngo ái á kaiak, Natun Kálámul na longoi mul ngorer, na para talsai kálámul er i mátán táil i boh angelo si Káláu ngo ái á káián. ⁹ Mái sár ái koner a arkawar pala iau i mátán matananu ngo ái kápate ngo táring, Natun Kálámul mul na pua palai i mátán táil i boh angelo si Káláu. ¹⁰ Má ngo tekesá kálámul a ot bilingnai Natun Kálámul, arwat ái Káláu na hol palai sár á erei. Mái sár ái koner a ot bilingnai Tanián a Pilpil, ái Káláu kápnate hol palai.

¹¹ “Má ngo i pákánbung di top i gam má di talka gam uri rumán lotu ngo uri mátán táil i tan pakpakta suri tur i nagogon, koion gama konngek suri ngádáh gama kokos ngoi ngo worwor ngádáh gama parai. ¹² Pákánbung erei sang, Tanián a Pilpil na hut má na apos tari worwor suri gama parai.”

Worwor artálár suri konom a ngul

¹³ Má namur kesi kálámul iatung i katbán matananu a parai si Iesu ngo, “Tám Aratintin, una parai be si tuang suri na purwai i giur á minsik si kák giur.” ¹⁴ Máí Iesu a kosoí kálámul erei ngo, “Be tuang, wa sinih sang a tari á him singing suri tam purwai minsik si kák gaur i gaur tuán? Káp kak te talar á iau suri longoi ngorer.” ¹⁵ Má ngorer a parai mul si di no áí Iesu ngoromin, “Gama ololoh suri koion gama kon suri marán táit ur kamu, kabin minsik kápte ngo a kápkabin á liu muswan.”

¹⁶ Ngorer má a parai kesi worwor artálár narsán i di áí Iesu ngoromin,

“Kesi konom a mon i kán bim, má iatung i kán num ákte lala marán i namnam on. ¹⁷ Má konom erei a hol on ami bál ngoromin, “Tan rum minái a gengen, kápate arwat ngo ina dung noi tan balbal on. Má dánih má ina longoi? ¹⁸ Iakte hol on má, ina taráp palai á tan rum minái a gengen má inak long te rum a pakta, má ngorer inak dung noi tan balbal má kak minsik mul on. ¹⁹ Má namur inak parai singing sang ngo, “Una kuluk pala sang á iáu,

ukte otoi má tan lain táit arwat mai marán i bet. Una aunges má unák namnam má, má unák ngin, má unák laes má.” ’ ²⁰ Mái sár ái Káláu a parai singin konom erei ngo, ‘Áu tilik ngul! Onin i libung ina long pasi kam liu alar iáu má unák mat. Io, mái sinih má na otoi á tan táit er ukte obop páksi ur kaiaam?’ ”

²¹ Mái Iesu a arahi kán worwor ngoromin, “Na ngorer sár uri narsá di ái rung di ungi marán minsik uri kandi konom, mái sár kápдите konom i mátán táil ái Káláu.”

Koion á konngek

Mat 6:25-34

²² Mái Iesu a parai ngoromin narsán kán kalilik án aratintin,

“Má ngorer ina parai si gam, koion gama lala hol suri namnam er a top i kamu liu ngo suri mermer uri merei kápán páplun i gam.

²³ Nárurum i gam, ái a lala támin táit suri namnam er a sol uri bál gam. Má ninsin i gam a lala támin táit suri mermer er gam oboi i kápán páplun i gam. ²⁴ Gama hol pasi tan wokwok kápte di lu himhimna ngo da obop talmi balbal ákte matuk, má káp kándi te rumán balbal mul, mái Káláu a tabar di sár. Má gam sang gam tuan kuluk pala i mátán ái Káláu alari tan man. ²⁵ Be,

ngo gama lala konngek suri kamu liu, ngádáh? A arwat suri gama bontai kamu liu mam te bet mul uramunang? Auh, kápate arwat. ²⁶ Má ngo kápgamte long arwat pasi gengen táit ngorer, ki

suri dáh gam lu konngek suri tan lite táit bul? Auh, koion.

²⁷ “Ngorer ki gama hol pasi aun purpur di utngi ngo senal, ngádáh di liu ngoi. Kápdite himhimna ngo long te lusán i di. Má sár a muswan á minái iau parai si gam. Tan purpur ngorer i aun senal, sián a tuan kuluk sorliu taladeng alari mermer si Solomon er kabisit.

²⁸ Git mánán ngo ái Káláu a ololoh i tan purpur er a kopkom onin, má latiu a bokoh sár ngorer di tár sarai má dik osoi i kámnah. Tan tu táit bia sár, má sár ái Káláu a ololoh i di mai lain mermer. Má ngo ái Káláu a ololoh i tan táit bia ngorer, ngádáh, ái Káláu kápate ololoh i git mul? Suri dánih a gengen á kamu ruruna? Ái Káláu a ololoh i git sár mul mai lusán i git. ²⁹ Má ngorer koion gama atri kamu hol suri dánih gama ani má ngo dánih gama nginmi. Koion na konngek i kamu hol. ³⁰ Áá, koion gama ngorer i di ái rung tili risán, ái rung er kápdite ruruna i Káláu má dik lala konngek suri ser pasi á tan táit erei. Má sár á gam, a mon i Kák gam a mánán á tan táit gam sáhár suri. ³¹ Io, ngorer gama atri kamu hol i lolsit si Káláu, má ái Káláu na tapálsi limán ur si gam má na long arwat i kamu tan sáhár.”

Omobop ami bát

Mat 6:19-21

³² Mái Iesu a sopasun i kán aratintin uri narsán kán kalilik mák parai ngoromin,

“Má gam á kak tan kalilik erei koion gama mátut! Kápkabin ái Káláu Kák gam ákte agasgas

pas gam suri gama kusak i lolsit káián má gamáng kátlán. ³³ Má erei gama sira palai kamu minsik má gama támri tan maris mai pirán tabal. Má ngorer kamu omobop ami bát na pakta, má na káng pagas on á matngan kas erei káp a tini morot. Má on á pokon erei, kápate arwat suri tám siksikip na kusak má na sipki, má koropos mul kápnate susi. ³⁴ Kabin ngo kam omobop na kis i pokon erei, ki kam lala nemnem má balam na kis ái mul.”

Pán pagas má eran

³⁵ Mái Iesu a parai mul si di ngo,
 “Gama kabat dik i kamu sulu má gama oskoi kamu lam nák talas pagas, má gamák eran suri matngan dánih na purut besang. ³⁶ Gama ngorer i tan toptop di monmon nanai kandi pakpakta suri na kaleng. Pákánbung a kaleng tili long namnam án arakila má ngo a pinpidir, ái rung er dikte eran nanai ngorer má di sangar i pasbat pasi kandi pakpakta. ³⁷⁻³⁸ A muswan á minái iau parai si gam. Da tuan kuluk pala sang á tan tám arardos erei ngorer kandi pakpakta a hut narsá di má di pán pagas. Da tuan kuluk pala ái rung erei kandi pakpakta a hut narsá di i katbán tihlo ngo ngorer páput i arasa, má di pán pagas má eran nanai. Má pakpakta erei na mákái ngorer má na kápti kán sulu má na sokoi namnam ur ándi má na tabar di mai. ³⁹ Gama mánán ngoromin ngo kálámul a mon i kán rum má ákte mánán i pákánbung na hut on

i tám siksikip, io arwat suri na eran monai tám siksikip, má ngorer kán rum kápnate sák. ⁴⁰ Io, ngorer gam mul gama eran suri Natun Kálámul, kabin na hut sang i pákánbung ngo kápgamte hol on ngo na hut on.”

Aru matngan toptop

Mat 24:45-51

⁴¹ Ngorer mái Petero a parai si Iesu ngo, “Be, Konom, wa u parai á worwor artálár erei uri gim masik ngo uri narsán tan kálámul no?” ⁴² Mái Konom a kosoí ngo,

“Pákánbung kálámul pakta a eran suri na han uri lite malar, a ser suri kán tekesi tám arardos na kátlán i kán rum. Má matngan kálámul ngádáh a nem on áí pakpakta erei? A nem i kálámul a tám mánán má a lu muswan suri ololoh i kán rum turán rung di lu kis on, má suri tabar di mai namnam. ⁴³ Namur a kaleng i pakpakta erei má a mákái ngo kán tám arardos erei a long arwat pasi tan táit no kán konom ákte parai singin. Má ngorer a tuan kuluk pala á tám arardos er. ⁴⁴ A muswan iau parai si gam. Pakpakta erei na mákái ngorer, má nák tari singin kán tám arardos á bos táit no suri kátlán. ⁴⁵ Mái sár ngo tám arardos erei, ngo kápate muswan uri narsán kán konom, ngorer na hol pasi sápkín ami bál má nák parai singin sang ngoromin, ‘Kak pakpakta ákte han tepák má kápnate kaleng melek.’ Má ngorer na turpasi sák mai tan toptop, na ubi tan káláu má boh wák mul, má na lala namnam má nák lala ngin i

dan rakrakai má ngorer na lala bau. ⁴⁶ Ngorer tekesi bung má pakpakta erei na kaleng. Má i pákánbung na kaleng on, kán tám arardos er kápate mánán on má kápnate eran monai. Ngorer má pakpakta na mákái ngorer má nákos on, má na lala ubi má na oboi suri na áslai rangrangas tiklik mai boh tám abulbul.

⁴⁷ “Io, tám arardos erei a mánán sár i táit a nem on ái kán pakpakta suri na longoi, mái sár kápate eran má kápate a longoi mul, má ngorer na lala ubi ái kán pakpakta. ⁴⁸ Mái sár ngo tekesi tám arardos kápate a mánán i táit a nem i kán pakpakta suri na longoi, mák tu longoi sár i táit kápate kuluk, ái kápnate lala ubi kabin kápate a talas suri táit na longoi. Ái koner ái Káláu a tari a pakta singin, a kuluk ngo na kosoi sang mai a pakta. Mái koner a kipi marán, na kosoi mai marán mul.”

Gama kis arsagil

Mat 10:34-36

⁴⁹ Mái Iesu a sopasun i kán worwor mák parai ngoromin,

“Iakte tapam hut ur main i naul bim mai kámnah án nagonon si Káláu, má kak lala nemnem sang ngo ákte turpasi inan má, mái sár kápate be. ⁵⁰ A mon á rangrangas ina áslai besang, má iau sák sár suri ina arahi má na bokoh alar iau. ⁵¹ Gam ngoi á gam ngo iau hut mai moloh ur main i naul bim suri na tukes i kamu hol, be? Kápate sang. Iau hut suri gama kis arsagil. ⁵² Ngorer i aratámán dihat kis i kesá

rum sár má namur na ru i di. ⁵³ Ngorer ái kákán na tur kaplah alar natun, mái natun na mos i kákán. Na ngorer mul ái mámán na tur kaplah alar natun tahlík, mái natun tahlík na mos i mámán. Wák na mos mai ián lík, má ngorer nák ru i diar.”

Mák ilmi akiláng

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ngorer mái Iesu a parai singin matananu mul ngoromin,

“Ngo gam lu mákái kumlán meh meh iamudi mátán kihkih i lábúr, ki gama lu parai má ngo na hus á ráin á erei, má namur a hus sang á ráin.

⁵⁵ Má pákánbung gam áslai kihkih a husai tili matalames, ki gama lu parai má ngo na taul nas má erei, ki namur ák taul nas sang. ⁵⁶ Ngádáh, gam mánán i mák ilmi pákánbung ngorer, mái sár kápgamte arwat suri mák ilmi tan akiláng uri pákánbung onin? Wa, gam bos tám tuar!”

Abálbál pasi kam kurtara

Mat 5:25-26

⁵⁷ Mái Iesu a sopasun i kán aratintin narsán matananu mák parai ngoromin,

“Má ngádáh, kápgamte arwat suri ololoh kuluk i gam má gamák ilwa pasi sál a nokwan suri gama murmur on? ⁵⁸ Ngo gaur i tekesi kálámul gaur mos kabin ukte long sáksáknai kán tekesi táit má ngorer a nem i obop iáu i nagogon, mulán táit una han uri narsán suri gaura anokwai. Suri ngorer na mák talka iáu uri narsán tám nagogon, kabin ngo tám

nagon erei ngo na longrai kamur worwor má namur na tari rangrangas singim, má ngorer tan kuir sulu da obop iáu i batbat kalar. ⁵⁹ Má iau parai singim, una kis pagas i batbat kalar pang i bung una hul pala noi tinákum erei i iáu.”

13

Gama tánlak alari sápkín

¹ I pákánbung erei sang, matananu di hau talum besang i narsán ái Iesu, má te kálámul di han narsán ái Iesu má di bitái suri te kakun Galiláíá di mat. I bung di osmapak on uri narsán ái Káláu, tan tám arup si Pilato di up bing di má dár di a argemwai turán kandi osmapak. ² Mái Iesu a kosoí kandi worwor mai argátña ngoromin,

“Dánih gam hol on á gam? Kol gam hol on ngo di hiru ngorer kápkabin ngo di lala sápkín kálámul sang alari te kakun Galiláíá? ³ Wa kápte sang! A muswan á minái iau parai si gam ngo gama hol kaleng. Mái sár ngo káp gama te hol kaleng alari kamu sápkín, wa gam no gama hiru ngorer ái rung erei má gamák mat. ⁴ Mái rung er a pur uri di i rum á Siloam má dik mat, di tara sángul mai awal á kálámul, ngádáh da ngoi? Kol gam hol on ngo a aposoi kandi sápkín tatalen má ngo di sápkín kálámul sang alari tan kálámul di kis á Ierusalem? ⁵ Wa kápte sang! A muswan á minái iau parai si gam ngo gama hol kaleng. Mái sár ngo káp gama te hol kaleng alari kamu sápkín tatalen, wa gam no gama hiru ngorer ái rung erei má gamák mat.”

Worwor artálár mai aun tawan

⁶ Máí Iesu a parai worwor artálár minái narsá di á matananu ngoromin,

“Kesi kálámul a mon i kán num, má kesi aun tawan káián a tur i lolon kán num erei. Má kálámul er a lu balbal han suri laumái tawan erei suri na lu lus te wán, máí sár kápte te wán, káp a tini u. ⁷ Má ngorer a parai singin kán tám himhimna ngo, ‘Mákái! Ákte artálár mai atul á bet iau lu balbal han ur mainái suri laumái tawan min sur te wán, má kápte iau lu bana tekesi wán be. Kápte a kuluk suri a tur bia ngorer iatung mák akángái pokon mul. Una tár palai má suri lite kubau na tur iatung.’ ⁸ Máí sár áí tám himhimna a kosoí má parai singin ngo, ‘Káksiai be nák lu tur on á bet minái, má inak ili bim i káplabin má kipi teken bulumakau suri oboi on mul. ⁹ Má i bet namur, ngo na oboi marán wán má nák lur kuluk, ki na lu tur sang. Má ngo kápte, ki erár má giták tár palai.’ ”

Araliu i bungán aunges

¹⁰ Máí Iesu a aratintin mul i kesá rumán lotu i bungán aunges. ¹¹ Má kesá wák iatung a kusak ur on i sápkín tanián má kán tunga sasam mai ákte artálár mai sángul mai awal á bet. Ngorer kápate arwat suri na takotsai kápán páplun, má a lu luklukus áklis sang. ¹² Má ngo áí Iesu a mákái wák er, a bin mák parai singin ngo, “Awái, wákán, ukte sengsegeng má alari kam sasam.” ¹³ A be parai ngorer áí Iesu, io a han má a oboi limán i wák er. Má káp melek sár mul wák er a sám tur má

a takotsai kápán páplun. Wák er a mákái ngorer má a para agas Káláu.

¹⁴ Ngorer má kálámul a pakpakta i rumán lotu erei a mák Iesu a aliu pasi wák er i bungán aunges, má ngorer a mos má a wor rakrakai má a parai narsán matananu ngo, “Nagogon a parai ngo awon á bung suri gita him on, má ngorer gama lákám suri da aliu gam i tan bung erei. Mái sár koion sang á araliu on á bungán aunges!”

¹⁵ Má ngorer ái Konom a kosoi pakpakta mai ngoromin,

“Gam bos tám tuar! Ngo kes tili gam a mon i kán ololas, ngádáh, káp a tini támri on á bungán aunges? Kápate! Na han má nák aso palai, má ngorer na támri má na angimi anang i mátán dan. ¹⁶ Má wák minái sumlahin sár ái Abaram, mái Satan ákte kápti mai sasam arwat mai sángul mai awal á bet. Ngádáh, kápate nokwan suri na sengsegeng alari kán sasam min on á bungán aunges?”

¹⁷ Má ngorer boh kurtara iatung di longrai ngorer má di lala rumrum sang suri a kos artálár pas di ái Iesu. Mái sár matananu iatung i rumán lotu di lala gasgas suri tan lain táit ái Iesu ákte longoi.

Lolsit si Káláu a arwat mai dáníh?

Mat 13:31-33; Mar 4:30-32

¹⁸ Má namur ái Iesu a parai ngoromin,

“Ina toh arwat i lolsit si Káláu mai dáníh? Má ngádáh á pinpidan artálár ina parai ur on?”

¹⁹ Kán lolsit ái Káláu a ngorer i kotlin kali ngo

kesi kálámul a top pasi mák soi i kán num. Má namur a kopkom i kotlin kali erei má a lala aun kubau sang. Má namur tan man di roh kis on má di longoi páhiun i di iatung i boh rákán má.”

²⁰ Ngorer mái Iesu a bali gátna mul ngo,

“Lolsit káián ái Káláu ina toh arwat on mai dánih? ²¹ Kán lolsit ái Káláu a ngorer i yis. A long pasi yis i wák mák argemwai turán palawa er i lus, má ngorer palawa no iatung i lus a sut pakta.”

Mátsálán lolsit si Káláu a kidut

Mat 7:13-14, 7:21-23

²² Mái Iesu a aratintin hanhan tangrai tan bimán rum má tan malar er i kán inan urami Ierusalem. ²³ Má ngorer te kálámul di gáltai ngo, “Be Konom, kápnate marán gut á kálámul erei da kusak uri lolsit si Káláu, be?”

Mái Iesu a kos di mák parai ngoromin,

²⁴ “A muswan á minái iau parai si gam, mátsálán lolsit si Káláu a kidut sár. Gama lala tohoi suri kusak i mátán sál erei, kabin marán da nem suri kusak on, mái sár kápdate long artálár on. ²⁵ Má kálámul er kán rum erei na salaptur tilatung a sukis pagas ái má nák batbat i mátán sál. I pákánbung erei gama tu sám tur iatung i karpala má gama pinpidir i mátán sál má gama bin ngo, ‘Konom, pasbat pas gim be á iáu!’ Má ngorer na kos gam má nák parai ngo, ‘Wa káp iau te mánán i gam! Aiá gam han til ái?’ ²⁶ Má gama kos kalengnai á gam ngo, ‘Na, wa gim namnam má gimá ngin tiklik mam iáu sár, má u lu aratintin i kángim tan malar.’ ²⁷ Mái

sár ái na parai si gam ngo, ‘Wa káp iau te mánán i gam! Aiá gam han til ái? Ngorer gama kaplah alar iau, gam no erei gam tan tám abulbul sang.’

²⁸ “Má i pákánbung gam nem suri kusak uri lolsit si Káláu, da tur pala gam suri koion gama kusak. Mái sár gama mák Abaram má, mái Aisak mái Iakobo má tan tám worwor tus no iatung dikte kusak, má gam kápte. Má ngorer gama tang má gamák ararat ngis. ²⁹ Má i pákánbung erei, rung tili risán tili ahat i mátán kihkih no da hut talum sang i lolsit si Káláu má da sukis i niá di keskeskes suri da namnam tiklik. ³⁰ Má te di konom onin, da gengen iatung. Má te di gengen onin, namur da kálámul pakta.”

A tinang i bál ái Iesu suri matanau til Ierusalem

Mat 23:37-39

³¹ Má te Parisaio di hut narsán ái Iesu i án pákánbung erei sang má di parai singin ngo, “Ái Erodes kán tu ser sur iáu suri na up bing iáu, má ngorer una kelkel besang til mainái má una han uri te pokon tepák.”

³² Mái Iesu a parai singin tan Parisaio ngo,

“Gama han má gamák parai kak worwor singin á wak erei tám angagur ngo onin má latiu ina lu longoi him án araliu má ina lu tipar palai sápkín tanián, má i átuil bung sang ina long arwat pasi kak him nák rah. ³³ Ngorer onin má latiu má iraru ina han sang i kak inan, kabin kápate artálár ngo tám worwor tus na hiru

tepák, wa ami sang Ierusalem! ³⁴ U, keskam, tara Ierusalem! Ái Káláu ákte tarwai tan tám worwor tus káián ur si gam má gamá up bing di, má tan tám arbin mul gamá bás di mai hat. Marán pákán sang iau nem i gam á matananu til Ierusalem suri ina lu pam talum gam ngorer i kok a iang talmi rang natun uri lalin bábán, mái sár á gam kápgamte nem i iau. ³⁵ A muswan á minái iau parai si gam, kamu malar er gam lu kis ái, na mosrah no. Má á iau sang mul ina bokoh alar gam. Káp gama tini mák iau mul pang i bung ngo gama parai ngoromin ngo, ‘Ái Káláu na kuluk mam Koner a hut mai ngisán!’ ”

14

Ái Iesu a asengsegeng pasi kesi sasam on á bungán aunges

¹ Kesi bungán aunges má, kesi Parisaio a pakpakta káián boh Parisaio a long pas Iesu má diar má han uri kán rum suri diara namnam. Má matananu iatung di mangwa Iesu ngo na longoi te táit má dák mákái. ² Má kesi kálámul a sasam mai aru i limán má aru i keken a sut, má kán lala nemnem suri na asengsegeng on ái Iesu, má ngorer a han uri narsán. ³ Io, mái Iesu a mákái ngorer má a parai singin tan tám mánán uri nagogon má tan Parisaio ngoromin, “Bos nagogon kángit, di atintin git suri dánih gita longoi i bungán aunges. A sormángát i git suri gita araliu i bungán aunges, ngo kápte?” ⁴ Má tan kálámul di longrai ngorer, mái sár kápdite kosoi.

Má ngorer a long pasi kálámul er ái Iesu, a oboi limán on má a asengsegeng on, mái Iesu a tarwa palai uri kán malar.

⁵ Namur ái Iesu a parai narsá di ngoromin, “Ngo kes tili gam a mon i natun má a pur i kalik er uri tinkas i bungán aunges, dánih na longoi á kákán kalik er? Káksiai ngo bungán aunges, na longoi te matngan sál suri na talka pasi tilatung i polgon tinkas. Má ngorer mul ngo kes tili gam a mon i kán ololas mák pur uri mátán dan i bungán aunges. Ngádáh, kápnate long pas te suk má nák talka pasi alari mátán dan erei?” ⁶ Mái sár di no iatung kápte di kosoi worwor si Iesu.

Koion una apakta pas iáu sang

⁷ Mái Iesu a mákái boh asir er di han tiklik no suri namnam iatung i rum káián Parisaio er ngo di ilwa pasi tan lain kiskis káián tan kálámul pakta má di sukis on, má ngorer a parai worwor artálár min uri narsá di no. A parai ngoromin,

⁸ “Pákánbung ngo tekesi kálámul a longoi namnam án akila ngorer má a sik pas iáu suri una han ur on, koion una sangar i kis on á lain kiskis. Na mák hut keleh i tekesá kálámul a pakta i gaur, ⁹ má ngorer kálámul er a sik pas gaur no na long pala iáu alari lain kiskis erei má nák long pasi kálámul pakta nák aksimi iatung i lain kiskis er. Má ngorer una lala rumrum sang má una tu sukis má turán tan kálámul iatung namur.

¹⁰ “Mái sár i pákánbung di long pas iáu, una han sukis iatung tangrai risán suri koner a long

pas iáu na han bana iáu iatung má ngorer na parai singim ngo, ‘Wai, tuang, u tu kis sáksák erei á iáu! Lákám ur matung i lain kiskis.’ Má ngorer ái rung gam kis talum i namnam da mákái ngorer má dák rumrum i iáu ngo iáu kálámul pakta. ¹¹ Ái rung di apakta pas di sang, ái Káláu na agengen i di sár. Mái koner a agengen pasi sár, ái Káláu na apakta pasi sang.”

¹² Mái Iesu a parai si koner a long pasi ngo,

“I bung u leget i tilik long namnam, koion una long pasi rang turam ngo rang buham ngo tan konom. Ngo una longoi ngorer, ki da long pas iáu ái rung erei má da kosoi uri narsam á namnam ukte tabar di mai. ¹³ Ngo una longoi lala namnam sang, una long pasi tan maris má tan rau mái rung a sák i kik di suri ani namnam er ukte eran on. ¹⁴ Kápkabin namnam er kápdite arwat ngo da kosoi uri narsam ái rung erei, má ngorer una tuan kuluk pala. Má ngoromin mul ái Káláu na supan iáu suri i bung namur er tan tám nokwan dikte mat da liu kaleng mul on.”

Worwor artálár mai tilik long namnam

Mat 22:1-10

¹⁵ Má kesi kálámul di kis talum no sár mam Iesu i namnam, a longrai worwor a parai ái Iesu mák gas i bál suri, má a parai singin ngo, “Mái rung erei di sukis suri namnam i lolsit káián ái Káláu da tuan kuluk pala!” ¹⁶ Má ngorer ái Iesu a parai singin kálámul erei ngo,

14:11: Mat 23:12; Luk 18:14

14:14: Ioa 5:29

14:15: Luk

13:29

“Kesi bung kesi konom a nem i longoi lala namnam. Má ngorer a eran i boh táit má a bitái marán kálámul suri. ¹⁷ Má ngo ákte eran no má i boh táit iatung, ngorer má konom er a parai singin kán tám arardos suri na han long pasi tan kálámul er ákte sik pas di. Má tám arardos er a han ngorer má a parai si di ngo, ‘Gama lákám má! Ákte eran má boh táit!’ ¹⁸ Mái sár di no keskeskes di balbal kalar di mai worwor ngoromin. Mulán kálámul a parai singin tám arardos er ngo, ‘Una parai singin ngoromin, “Káp ina te han má iau, kabin iakte huli kesá kuir bim, má ngorer ina han be suri mákái. Na hol pala iau sár.” ’ ¹⁹ Má kes bul á kálámul a parai singin tám arardos er ngo, ‘Una parai singin ngoromin, “Káp ina te han má iau, kabin iakte huli alim i bulumakau uri him, má ngorer ina han be suri tingtinglán i di arwat suri da him kuluk be ngo kápte. Na hol pala iau sár.” ’ ²⁰ Má átuil kálámul a parai singin tám arardos er ngo, ‘Una parai singin ngoromin, “Káp ina te han má iau kápkabin iau hutngin kila sár, má ngorer na hol pala iau be.” ’

²¹ “Má ngorer tám arardos er a kaleng má a parai boh worwor no singin konom erei. Ngorer má konom erei a lala sák i bál má a parai singin tám arardos er ngo, ‘Una sangar i han sosih uradi be i malar má unák láklák tangrai tan sál. Una long pasi boh maris má tan rau mái rung a sák i lim di má kik di mul suri da lákám má dák namnam.’ ²² Má ngorer kán tám arardos a longra pasi worwor má a han. A han

ngorer má a dos palai te tám arardos mul mai worwor erei. Io, di han má di long pasi tan kálámul má namur di kaleng no. Tám arardos er a mákái ngorer má a kusak mák parai singin konom er ngo, ‘Kam worwor, konom, dikte han má mai. Mái sár a wáin besang á rum.’

²³ “Má ngorer mul konom er a parai singin kán tám arardos ngo, ‘Una han uri tan kuir sál uranang má uradi má urami bos mul, má una tu hustap pas te kálámul mul suri da lákám má akángái rum min, má giták namnam. ²⁴ Iau parai si gam no ngo ái rung erei iau bit táilna di suri á long namnam minái, kápdate kis tiklik mam git mul.’ ”

*Ái sinih a arwat suri na kalik án aratintin?
Mat 10:37-38, 5:13; Mar 9:50*

²⁵ Io, namur ái Iesu a han alari malar er má a sopasun kán inan urami Ierusalem, má ngorer tilik lala matananu di tiklik mam Iesu. Má a ilang sur di ái rung er di lu murmur on má a parai ngoromin,

²⁶ “Ái koner a han uri narsang suri na kalik án aratintin kaiak, ki na longoi ngoromin. Na lala mámna iau sang alari tan kálámul ngorer ái kákán mái mámán mái kán wák má rang natun. Má na mámna iau alari rang tuán má rang kukun mul. Má kápnate mámna kalengnai kán liu sang, na tu mámna iau sár. Ngo kápnate longoi ngorer, ki kápnate kalik án aratintin kaiak. ²⁷ Rung di mur i iau da áslai sang i rangrangas kabin di kaiak. Ái koner kápate bál

pasi rangrangas erei, ái kápate arwat suri na kalik án aratintin kaiak.

²⁸ “Ngo tekesi kálámul tili gam a hol on suri longoi tekesi rum a pakta, mulán táit na longoi na kis án hol suri ngádáh na longoi ngoi, má a is á mámát i pirán tabal na omlawai suri arahi á him erei. ²⁹ Mái sár ngo kápate longoi ngorer, má a turpasi longoi rum er mai pálkibán, má namur ngo ákte rah mái pálkibán, koran má na mákái gut ngo kápate arwat suri long arahi, ki na tu lu tur mai pálkibán sár á rum. Má matananu da lu mákái ngorer da lu ret mai má dák lu parai ur on ngo, ³⁰ ‘Keskam bul singim á iáu, u tartar iáu sang suri longoi á lala rum er. Má u arwat sang suri long arahi? Kol a mon sang á kam pirán tabal? Wa u tu lawa iáu!’

³¹ “Ngo aru á kabisit a mon i kándiar tan kálámul án arup. Kesá kabisit a sángul i arip sár á kán kálámul, má kesá kabisit aru i sángul á arip sang á kán kálámul. Io, kabisit a mudán sár i kán kálámul án arup a longrai ngo er má koner a marán i kán kálámul ák lu hanhan má suri diara arup. Ngo a longrai ngorer, ki dánih na longoi? Na mulán kis án hol besang suri na arwat suri na arup mai kabisit er ngo kápate.

³² Má ngo kápate, ki a kuluk ngo na para palai kán worwor uri narsán kabisit er i pákánbung kápate han páput be suri sungi ngo koion diara arup, diara araturán sár. ³³ Má ngorer ái koner a nem suri na kalik án aratintin kaiak, ki na hol palai besang á kán minsik, má erár ák arwat suri na kalik án aratintin kaiak.

³⁴ “Tas a kuluk, mái sár ngo ákte rah á kán

mapak, ngádáh gita amapak kalengnai ngoi?
³⁵ Tas kápate mapak káp kán te talar. Git lu buswai sár. Ái koner a nem ngo na talas má na mánán, ki na kis án alongra sár.”

15

Worwor artálár mai sipsip a rong

Mat 18:12-14

¹ I kesi bung mul, ái rung di lu kip takis má tan tám abulbul di tapam hut narsán ái Iesu suri longrai. ² Má boh Parisaio má tan tám mánán uri nagogon di turpasi ngurngurngur uri Iesu, má dik parai ngo, “Kálámul er a lu kuluk sár mai tan tám abulbul má a lu namnam tiklik mam di!”

³ Io, ái Iesu a mánán tusi kandi hol, má ngorer a parai uri narsá di á worwor artálár minái ngoromin,

⁴ “Ngo kes tili gam á tan kálámul min a mon i kesá mar i kán sipsip, má ngo tekes tili di ák han rong, dánih na longoi á kálámul erei? Kálámul erei na han be alari asiu i sángul mai asiu á sipsip iatung i poron ur er di lu namnam ái, má na han mákmák sur koner a rong má nák ser pasi. ⁵ Má kálámul er a be ser pasi sipsip er a rong, a lala gasgas. Má ngorer a top pasi sipsip er má a oboi iatung i káil má a pusak kalengnai uratung i narsán tan sipsip. ⁶ Io, i pákámbung a kaleng uri malar á kálámul erei, a bin pasi rang turán mák parai si di ngo, ‘Gama gasgas tiklik mam iau kápkabin iakte ser pasi má kak sipsip er a rong!’ ⁷ Má iau parai si gam ngo a

ngorer mul ami bát. Ngo di longrai suri kesá tám abulbul ákte hol kaleng, a tuan sorsorliu sang á laes ami bát suri. Má laes er a tuan pakta taladeng alari laes di áslai suri asiu i sángul mai asiu á kálámul di tám nokwan, má káp kándi te talar suri hol kaleng.”

Worwor artálár mai pirán tabal a rong

⁸ Má Iesu a sopasun i kán worwor mai worwor artálár ngoromin,

“Ngo kesi wák a oboi kán sángul á siliwa i kán rum, má kesá kepwen siliwa a pur iatung i rum mák rong, dánih má na longoi á wák er? Wák er na oskoi be i lam ngorer ki nák tahtah i kán rum, má namur na mákmák kuluk i tan kuir no iatung i kán rum suri pirán tabal nák han pang i pákánbung ngo na ser pasi. ⁹ Io, i pákánbung er a be ser pasi, wák er a bin talmi rang buhán má rang turán, má a parai si di ngo, ‘Gama gasgas tiklik mam iau kápkabin iakte ser pasi má kepwen siliwa er iau palai!’ ¹⁰ A muswan á minái iau parai si gam, má ami bát na ngorer sár mul. Tan angelo káián ái Káláu da laes sang suri kesá tám abulbul a hol kaleng.”

Kalik a han alar kákán

¹¹ Má ngorer ái Iesu a parai kesi worwor artálár mul ngoromin,

“Kesi kálámul iatung a mon i aru natun káláu.

¹² Má áruán kalik i diar a parai si kákán ngo, ‘Tata, minsik er kiam ngo giur tuán a otoi namur i bung una mat on, wa una lu tam purwai má i giur onin, pasi risán er kaiak sang

suri inak top on má.' Io, mái kákán a longrai ngorer má a tam purwai minsik i aru natun.

¹³ “Namurwai te bung a rah, áruán kalik er a sirai risán minsik er pasi pirán tabal ur káián, mák han alari kán malar uri malar tepák. Má iatung i malar er a longlong Tomono mai omlawai kán pirán tabal, ¹⁴ má káp melek ák rah. Namur má taul itol a hut má a bonta noi malar erei, má kalik er a kápte táit mul suri na ani má suri tángni kán kis iatung, má ngorer a tangkabin matpám. ¹⁵ Kalik er a matpám má, io ngorer a han mák him singin kesi kálámul tili malar erei. Má kálámul er a dos palai kalik er urada i nián bor suri na lu támri kán tan bor. ¹⁶ Má kalik er a lala matpám sáksák sang, mái sár kápte kes a lu támri mam te namnam, má ngorer ák lala kon suri namnam án tan bor.

¹⁷ “Má namur a kaleng i kán hol sur kákán má a parai singin sang ngo, ‘Inang si Tata a marán á kálámul di lu him singin má kápte di lu matpám, di lu mas tigán á namnam er ándi. Má iau natun muswan iak tuan matpám á inái, má pátum ina mat suri ak te. ¹⁸ A kuluk ngo ina aptur má inak lu kaleng, má ina parai si Tata ngoro minái, “Kang, iakte longoi sápkín i mátán ái Káláu má uri narsam mul. ¹⁹ Kápte arwat mul suri una utung iau mai natun, ái sár una obop iau má inang kam kesá tám arardos sár.” ’

²⁰ “Io, ngorer má a aptur á kalik er má a turpasi láklák kaleng uranang i narsán ái kákán. Má ngo kalik er a lu hanhan páput sár suri na hut anang i rum si kákán, ái kákán a mák

pasi tilatung má a mámnoi. Má ngorer a rut ái kákán suri, má a pamar pasi mák doroi. ²¹ Kaliker a mákái ngorer má a parai si kákán ngo, ‘Tata, iakte longoi sápkín i mátán ái Káláu má uri narsam. Má kápte arwat sang suri una utung iau mul ngo iau natum.’ ²² Mái sár ái kákán a long pas natun uri kán rum má a bin pas te tám arardos mák parai si di ngoro minái, ‘Gama sangar suri long pas tekesi lain kaen ur singin nák sulu mai, má tekesi ring gama asolai i kátngán limán, má tekesi bákbákar uri keken. ²³ Má gama han gamák long pas tekesá lain bulumakau mul má gamák up bingi má gamák iohoi, má ngorer gita long namnam má giták laes. ²⁴ Kápkabin natung minái iau hol on ngo ákte rong má ákte mat, mái sár onin a liu sár má ákte tapam hut kaleng.’ Má ngorer di turpasi namnam má dik laes.

²⁵ ‘Mulán natun á kálámul er ami sang i num kán tu him. Má ngo a kaleng uratung pátum i malar, a longrai kaungán kuduh má saksak má di mil. ²⁶ Má ngorer a bin pasi kesá tám arardos má a gáltai ngo, ‘Be, kaungán dánih á ngoro minái iau longrai?’ ²⁷ Má tám arardos a parai singin ngo, ‘Ái kakam a long namnam. A ardos má dik up bingi lain bulumakau uri kis kalar tuam kabin ákte hut kaleng má a liu kuluk sár.’ ²⁸ Io, mulán natun a longrai ngorer má a mos máng kulkulut suri kusak tiklik mam di. Má ngorer ái kákán sang a so má a parai singin ngo, ‘Kauh, lákám. Kusak má!’ ²⁹ Mái sár

kalik er a kos kalengna kákán ngoromin, ‘Tata, mákái! Iau lu him singim ngorer i kesá kam tám arardos sár pasi marán á bet. Má bosbos bung no iau lu taram i iáu má káp iau tini kulkulut. Má dánih ukte tabar iau mai? Kápute tabar iau be mai tekesi án gengen me suri inak long namnam má gimák laes i rang turang. ³⁰ Má sár ái natum erei ákte omlawai kam tan táit ur singin boh wák án sál. Má i pákánbung a hut kaleng ur main i malar, ki uk up bingi tilik bulumakau erei suri.’

³¹ “Má ngorer ái kákán a kosoi worwor si natun ngo, ‘Kauh, á iáu gitar lu kis tiklik áklis, má tan táit no er kaiak, na ur kiam sár.

³² Má sár ngádáh? Kápate arwat suri gita long namnam má giták laes be? A kuluk sár kápkabin ái tuam ákte han benget má a ngoro ákte mat, mái sár onin a liu sár má ákte tapam hut kaleng.’ ”

16

Worwor artálár suri tám ololoh

¹ Má ngorer ái Iesu a parai kesá worwor artálár singin kán kalilik án aratintin ngoromin,

“Kesá tiling konom iatung a mon i kán kesá toptop a tám mánán má a lu ololoh i kán tan táit. Má sár namur konom erei a longrai ngo tám ololoh erei a omlawai tan táit káián konom.

² Má ngorer konom erei a artari pasi tám ololoh uri narsán má ák gáltai ngo, ‘Be, a muswan á worwor iau longrai uri iáu? Ngorer una inngasi tan mámát i tan táit no er u ololoh on inak mákái, má namur ina long pala iáu má.’

³ “Tám ololoh er a parai singin sang ngo, ‘Pátum má kak pakpakta na long pala iau tili kak him. Ngorer má kápte kes mul na long pas iau má obop iau suri ina tám ololoh káián. Dánih má ina longoi? Káp iau te rakrakai suri tám himhimna, má iau rumrum mul suri sung tangrai sál sur ak te. ⁴ Iu, wa iakte hol on má táit ina longoi! Ina araturán mam te kálámul suri da lu bin pas iau uri kandi rum er ngo ina rah tili kak him.’

⁵ “Má namur tám ololoh a bin talmi tan kálámul ái rung er a mon i tinákum káián konom er i di, má a gálta di keskeskes. Má tám ololoh a gáltai mulán kálámul ngo, ‘Á iáu a is á tinákum káián ái kak pakpakta er i iáu?’ ⁶ Má kálámul er a parai ngo, ‘Kesi mar á átbán wel.’ Ngorer má tám ololoh a parai singin kálámul er ngo, ‘A kuluk. Ina tangan iáu suri longoi á tinákum er. Sukis má. Top on á pákán ram min má una le palai alim i sángul, má alim i sángul sár má kam tinákum na lu kis. Má ngorer una kosoi alim i sángul sár, má alim i sángul páksiai má.’ ⁷ Namur a gáltai kes bul á kálámul ngo, ‘Má iáu, a is á tinákum i iáu?’ Má kálámul er a parai ngo, ‘Kesi mar á rat padi.’ Ngorer má tám ololoh a kosoi kálámul er ngo, ‘Be, wa kesi mar á rat padi sang á kam tinákum? Minái á kam pákán ram, má una le palai aru i sángul á rat padi, má na wal i sángul sár má rat padi er tinákum i iáu na lu kis, má páksiai má aru i sángul.’

⁸ “Konom erei a longrai ngorer má a mák ilmi uri toptop er ngo, káksiai ngo kápate muswan,

wa a tám holhol tus mul kabin ákte peplai sál ur on suri nák gai on i te táit namur, má ngorer a para agasi. Rung di lala holhol suri liu án naul bim, ngorer ái rung di kis i kuron, di mánán taladeng sang suri tipar tumani kandi liu main i bim. Má kandi mánán ái rung erei suri tan matngan táit ngorer a lala sorliwi mánán kandi ái rung di kis i talas.”

Kápte kes na lu toptop singin aru konom no

⁹ Mái Iesu a sopasun kán worwor má a parai ngoro minái,

“A muswan á minái iau parai si gam ngoromin. Pákánbung kamu tu liu be main i naul bim, a kuluk gama lu tángni tan sáhár mai kamu minsik pas te rang tur gam dák ruruna i Iesu. Má namur ngo ákte rah má i kamu liu, ki ái rung erei di kis táil i malar er di liu áklis on, da árár pas gam uratung.

¹⁰ “Ái sinih a muswan mai longoi gengen him sár, ái na muswan mul suri longoi tilik him. Má ngorer mul ái koner kápate muswan mai longoi gengen him sár, ái kápnate muswan sang suri longoi him pakta. ¹¹ Má ngorer ngo á gam kápgamte arwat suri kátlán tumani tan táit til main i naul bim, sinih na ruruna i gam suri gama kátlán i tan támin táit káián ái Káláu? Kápte kes. ¹² Má ngo gam kápgamte muswan suri ololoh kuluknai táit káián lite kálámul, ái sinih na tabar gam mam te táit mul ur kamu sang suri gamák ololoh on?

¹³ “Kápte kesá toptop a arwat ngo na lu him

singin aru konom no sár. Ngo na longoi ngorer, ki na mámnai kes sár, má na mikmikwai kesi tur diar. Na lu muswan ur singin kes, má kes na lu hol agengen on. Má ngorer ái koner a lala bes mai pirán tabal kápate arwat ngo na toptop si Káláu mul.”

Te arabitbit si Iesu

Mat 11:12-13, 5:31-32, 19:9; Mar 10:11-12

¹⁴Tan Parisaio di longrai tan worwor ákte parai ái Iesu, ngorer má di tartar retret si Iesu kápkabin di lala hol suri pirán tabal sár. ¹⁵Mái Iesu a parai uri di ngo,

“Á gam gam lu tohoi suri gama mák kuluk ngoro tan tám nokwan uri mátán tan kálámul, mái sár ái Káláu a mánán muswan i bál gam. Má táit gam lala bes mai i matananu, uri mátán ái Káláu a tuan sák.

¹⁶“Worwor i nagogon si Moses má káián tan tám worwor tus a kátlán i git tungu mák han pang i pákánbung ái Ioanes Tám Arsiu a hut. Mái sár turpasi i pákánbung erei, hutngin nagogon a kis, wa lain arbin suri lolsit si Káláu, má marán kálámul di lala kákir suri kusak ur on.

¹⁷“Naul bát má naul bim na bokoh be, mái sár ngo kápate kesi mudán tip tili nagogon na bokoh.

¹⁸“Ngo tekesi kálámul a palai kán wák má a kila pasi lite wák, kálámul erei a longoi sápkín. Mái koner a kila pasi wák er ákte long palai ái kán pup, ái mul a longoi sápkín.”

Worwor artálár mai kálámul a konom má kálámul a maris

¹⁹ Máí Iesu a sopasun i kán aratintin mai kes mul á worwor artálár ngoromin,

“Má kesi kálámul a konom a liu i arliwán bung er. Má a lu mermer mai tara lalain sulu sang, má a lu ani lalain namnam i bohboh bung no, má kápte kesi táit a sáhár suri. ²⁰ Má kesi kálámul mul iatung a maris, má kálámul er ngisán áí Lasaro. Kápán páplun áí Lasaro manu a bonta noi, má di lu kipi uratung i mátán kas i kuir malar káián konom er má a lu sukis pagas áí suri sung. ²¹ Áí Lasaro a hol on ngo na lu ani tan tingnán namnam di lu mas tigán má dák lu buswa palai tilatung i rum. Máí Lasaro di oboi iatung, má tan pap di lu salsaliu má ngorer di lu dami kán tan manu mul.

²² “Namur má, maris án kálámul er a mat, má tan angelo di long pasi tanián ngorer má dik aksimi i narsán áí Abaram. Io, namur sár kálámul er a konom a mat mul má dik tahni.

²³ Má iatung i tarang án minat a kis áí á tanián kálámul er, má a áslói lala rangrangas. Má ngo a tántán, a mák Abaram ur tepák máí Lasaro a kis i narsán áí Abaram. ²⁴ Ngorer má tanián kálámul er a bin ngo, ‘Abaram, iáu á támin i iau, una mámna iau! Ák tuan gis iau má rangrangas á minái i kámnah. Una parai si Lasaro suri na kip te dan má una dos palai mai ur mainái, má nák agáwár i kermang án mudán mai dan er na tim tili kátngán limán.’

²⁵ “Mái sár áí Abaram a parai, ‘Kauh, wa u hol páptai sang gut be á kam liu i liu án kápán

páplun u tabir sang mai á tan lain táit no, máí Lasaro a otoi sár i tan táit a sák. Máí sár onin ái Lasaro ákte sengsegeng má, má iáu bul una áslai rangrangas. ²⁶ Má kesi táit er i arliwán i git, tilik polon dan. Máí rung di nem i han til mainái si gim uratung sur gam, kápdate long artálár on. Máí rung tilatung si gam kápdite arwat mul suri da han ur main si gim.’

²⁷ “Má tanián konom er a longrai ngorer má a hol pasi rang tuán má a parai ngoromin, ‘Ina sung iáu be, Abaram, ngo una dos kalengna Lasaro be uradi rum si tata ²⁸ suri alim i tuang di idi. Na han sang ái Lasaro má nák akeng i di suri da káp han mul ur main i malar án rangrangas.’ ²⁹ Máí sár ái Abaram a parai singin tanián konom erei ngoro minái, ‘Nagogon si Moses má worwor káián tan tám worwor tus ákte kis. A kuluk da alongra suri má dák taram on.’

³⁰ “Má tanián konom er a parai mul ngoro minái ngo, ‘Auh, tata Abaram, kápate arwat sang á ngorer ukte parai. Rang tuang kápdite longra pasi sang á erei. Koran má tekes na aptur til main i pokon án minat má ngorer na han uri narsán i di suri akeng i di, ki erár da hol kaleng alari kandi sápkín.’ ³¹ Máí sár ái Abaram a parai ngo, ‘Na, kápate sang! Erei ngo kápdite alongra suri nagogon si Moses má tan tám worwor tus, ngádáh da hol kaleng ngoi singin á tekes er a aptur tili minat?’ ”

*Worwor suri sápkín má suri ruruna
Mat 18:6-7, 18:21-22; Mar 9:42*

¹ Má namur ái Iesu a worwor mul uri narsán kán kalilik án aratintin mák parai ngoro minái,

“Boh artohtoh er a lu tutkum on i kálámul mák longoi sápkín, a támin na tapam hut sang. Mái sár na tuan sák uri kálámul er a lami kesá kálámul suri ák longoi sápkín. ² Ái rung er di ruruna i iau di ngoro rang natung. Ái koner a lam bengtai kes tili di ái rung di ruruna i iau mák apurái kán ruruna, kálámul er a longoi táit a tuan sák. Ngo da putai tilik lala hat i án pogong á kálámul er má da láp kai urada i lontas, a gengen rangrangas sár. Má rangrangas er na oboi ái Káláu ur on, ái na lala pakta taladeng kabin a long sáksáknai ruruna káián kesi natun ái Káláu. ³ Gama ololoh i gam.

“Ngo ái tuam a longoi sápkín uri narsam, una tur kári má parai singin ngo táit a longoi kápate kuluk. Má ngo a hol kaleng, ki una hol palai sár. ⁴ Má ngo a longoi sápkín narsam marán pákán i kesá bung, má keskeskesi pákán a longoi ngorer má namur a hut narsam mák parai ngo, ‘Keskam, iau longoi ngoromin uri narsam,’ ngo a parai ngorer ki una hol palai sár.”

⁵ Má boh kalilik án aratintin er, ái rung er namur di utung di mai boh apostolo, di parai singin ngo, “Konom, una tangan gim suri na pakta i kángim ruruna uri narsán ái Káláu.” ⁶ Mái Konom a kos di ngoro minái,

“Ngo kamu ruruna na ngorer i kotlin kali, káksiai ngo a tu gengen sár, a arwat sár ngo gama parai singin kuil min ngo, ‘Hai! Una támrabut má unák han tur ada i lontas!’ Má kuil er na longra pasi má nák tárma gam.”

Talar káián toptop

⁷ Máí Iesu a sopasun i kán aratintin mák parai ngoromin,

“Má ngo tekes tili gam a kálámul pakta má a mon i kán toptop a lu him ada i num ngo a lu ololoh i tan sípsip ami bos, má ngo a kaleng tili him uri malar i rahrah, ngádáh una parai singin ngoi? Káp una te parai singin kam toptop ngo na sangar suri na ani áían suri ái na namnam táil. ⁸ Auh, kápte sang. Ngoro minái una parai singin kam toptop ngoi, ‘Una tutun be á iáu. Io unáng kelkeles, má namur unák sokoi namnam inak ani má unáng kipi dan inak nginmi, má una kis nana iau. Má ngo iakte namnam no, ngorer á iáu bul una namnam má unák ngin.’

⁹ Ngádáh, una ot kuluk uri narsán kam toptop er kabin a longoi tan táit ukte dos on suri? Kápte sang! ¹⁰ Má gama ngorer sár mul á gam. Namur ngo gamáte long artálár pas noi kamu talar, gama parai arliu i gam ngoro minái, ‘Git á tan toptop má gitáte longoi sár á kángit talar.’”

Ái Iesu a apilpil pasi sángul á lepra

¹¹ Má a sopasun i kán inan urami Ierusalem ái Iesu, ngorer a tangrai arpangia i aru balis á Samaria má Galiláíá. ¹² Má ngo kán tu láklák be suri ngo na kusak i kesá malar er, ái Iesu a banai

sángul á lepra. Má ding kálik tur tepák sang ¹³ má dik bin ur singin ngoromin, “Iesu, Konom, una mámna gim!” ¹⁴ Mái Iesu a mák di má a parai si di ngo, “Gama han má gamák inngasi páplun i gam singin tan tám osmapak suri dák mákái ngo gamáte sengsegeng alari kamu sasam.” Má ngo di longrai ngorer ki dik han pas. Má ngo kándi tu láklák be tangrai sál, lepra a bokoh pas alari páplun i di má dik sengsegeng.

¹⁵ Má kesi tur di á tan lepra erei a mákái ngo ákte sengsegeng. I pákánbung er, a ilang kaleng sur Iesu má a lala para agas Káláu urami bát.

¹⁶ Má kálámul er a han sukis dirtapul i narsán keken ái Iesu má a ot kuluk uri narsán. Kálámul er, ái a kakun Samaria. ¹⁷⁻¹⁸ Mái Iesu a mákái ngorer má a parai ngoromin, “Di tara sángul á kálámul er iakte asengsegeng pas di, be? Má suri dánih á asir masik minái a kaleng suri ot kuluk uri narsán ái Káláu? Di aiá á asiu á kakun Israel erei?” ¹⁹ Mái Iesu a parai singin ngo, “Salaptur má unák lu han. Kam ruruna ákte asengsegeng pas iáu má.”

Enges na tapam hut á lolsit káián ái Káláu?

Mat 24:23-28, 24:37-41

²⁰ Má kesi bung, te Parisaio di gálta Iesu ngo, “Enges á lolsit káián ái Káláu na tapam hut má náng kátlán i git ái Káláu?” Mái Iesu a kos di ngoro minái, “Lolsit káián ái Káláu kápnate mon te akiláng on suri giták mákái ngo er má na tapam hut. ²¹ Má kápte kes na parai ngo, ‘Gam mákái, minái má!’ ngo ‘Erei mái tili munang!’ Kápte

sang, kápkabin ngo lolsit si Káláu minái sang i katbán i gam!”

²² Má namur ái Iesu a parai narsán kán kalilik án aratintin mul ngoro minái,

“Namur gama nem suri mákái kesi kepwen bung káián Natun Kálámul, mái sár kápte má gama mákái. ²³ Má te kálámul alatung da lu parai si gam ngo, ‘Gama mákái, imunang á Natun Kálámul!’ ngo ‘Minái sár á!’ Mái sár koion gama mur i di á tan kálámul er. ²⁴ Má kalkaleng káián Natun Kálámul i kepwen bung káián sang, na ngorer sár i talsán pil a talas tili kesá kuir armongoh uri kesá kuir, má a atalsai naul bim no. ²⁵ Mái sár mulán sang, ái na áslai rangrangas má da mikmikwai i ngaul matananu onin.

²⁶ “Má pákánbung káián Natun Kálámul na ngorer sár i bung hirá ái Noa má rang natun di kusak uri tilik mon. ²⁷ Matananu di lu namnam sár má dik lu ngin, má dik lu kila mul. Kandi tu taltaladeng sár pang i bung er ái Noa a kusak uri tilik mon, má ngorer tilik tibin a hut má a up bing noi matananu. ²⁸⁻³⁰ Má pákánbung káián Natun Kálámul er na tur soura on, na ngorer sár mul i pákánbung a liu on ái Lot anang i malar á Sodom. Matananu di lu namnam sár má dik lu ngin, má dik lu huhul má sirsira, má dik lu himhimna, má dik lu long rum mul pang i bung ái Lot a táu alari malar er mái Káláu a tarwai kámnah er a pur tilami bát mák up bing noi matananu.

³¹ “Ái koner ngo na iatung i lol malar i bung er, kápnate kusak mul uri kán rum suri kip kán te táit iatung. Na tu táu sár. Na ngorer sár mul sur koner a him i kán pokon, kápnate kaleng uri kán rum. Na tu táu sár. ³² Gama hol pasi táit er a hut si kán wák ái Lot! ³³ Ái koner a tohoi suri na top páptai kán liu til main i naul bim, liu muswan er a kis áklis na bokoh alari. Má koner kápate mámnai kán liu, ái na atur páptai liu muswan er.

³⁴ “A muswan á minái iau parai si gam. Ngo i libung ngo na kaleng on ái Natun Kálámul, má ngo na ru á kálámul diara boptin tiklik i kesá rum sár, kesá turán na bokoh, má kes nák lu bop iatung. ³⁵ Má ngo i nas, má ngo na ru i wák diara ioh tiklik iatung i kesá goson sár, kesá turán na bokoh, má kes masik sár nák lu kis iatung. ³⁶ [Má ngo na ru i kálámul diara him tiklik ami bos, kesá turán na bokoh, má kes nák lu kis iatung.]”

³⁷ Má tan kalilik án aratintin di gáltai ngoro minái, “Be, Konom, aiá na tapam hut ái á táit erei?” Má Iesu a kos di ngoro minái ngo, “Erei ngo gama mákái tan wokwok di roh má dik han roh sukis ái, alatung i pokon er á minatin táit. Na mon mul i akiláng ngorer suri para tusi pokon na tapam hut ái á táit erei.”

18

Worwor artálár mai mocos má tám nagogon

¹ Kesi bung, ái Iesu a parai worwor artálár

17:31: Mat 24:17-18 **17:32:** Tgk 19:17, 26 **17:33:** Luk 9:24

18:1: Kol 4:2; 1Te 5:17

minái uri narsán kán kalilik án aratintin suri da lu sung áklis má koion da lu puplir. ² Máí Iesu a sopasun kán worwor mák parai ngoro minái,

“Kesi kálámul a kis i kesá malar. A tám nagogon, máí sár a tánlak i nagogon si Káláu má i worwor káián kálámul mul. ³ Má kesi mokos tilatung i malar erei sár a lu balbal han uri narsán tám nagogon er mák lu sungi ngo, ‘Una tangan iau má una oboi kálámul er giur lu togor suri na anokwa iau má nák hul iau.’ ⁴ Má tám nagogon er a lu longrai ngorer má kápate lu long tekesi táit suri tángni mokos er. Máí sár kesi pákán má, kálámul er a ngoi singin sang ngo, ‘A támin ngo káp iau te lu longra pasi worwor si Káláu má tan kálámul mul, ⁵ áí sár ngo mokos minái a lu balbal han uri narsang mák lu som kusa iau. Ngorer ina mákái má inak tángni, na káp balbal kaleng uri narsang má nák amerok i kak hol!’ ”

⁶ Má ngorer áí Konom Iesu a sopasun kán worwor mák parai ngoro minái,

“Gamáte longrai á worwor káián tám nagogon sáksák erei. ⁷ Ngádáh, áí Káláu kápnate long anokwa di áí rung er ákte long pas di ur káián sang, áí rung er kandi tu tang uri narsán i nas má i libung mul? Ngádáh, na talsir áí Káláu suri tangan di? ⁸ A muswan á minái iau parai si gam. Áí Káláu na sangar i tármoi kandi sung má nák lu tangan di. Máí sár i pákánbung ngo áí Natun Kálámul na kaleng, ngádáh, na bana te kálámul di ruruna uri narsán ngo kápte?”

Worwor artálár mai kesi Parisaio má tám kip

takis

⁹ Máí Iesu a parai mul i worwor artálár minái uri narsán tan kálámul erei di hol sang i di ngo dikte tám nokwan má di hol agengen i tan kálámul, má a parai ngoromin,

¹⁰ “Kesi pákán aru kálámul diar láklák tapam urami rumán osmapak suri diara sung. Kesá turán a Parisaio, má kes a tám kip takis.

¹¹ Ngorer má Parisaio a sántur má a parai suri sang i kán sung ngoromin, ‘Káláu, iau utung kuluk uri narsam kápkabin á iau káp iau te ngoro tan kálámul, ái rung di lu agur pasi pirán tabal káián lite, má di tan tám longoi sápkín mul, mái rung di lu bop mai wák kán lite. Má iak para agas iáu mul ngo á iau káp iau te ngoro kono mer si tám kip takis. ¹² Má iau lu ahal aru i bung on á kesá wik, má iau lu bal artabar uri narsam mai keskeskesá táit tili tan táit iau otoi.’ ¹³ Máí sár tám kip takis er a kálik tur tepák má kápate saktádái aur urami bát. A tu tur mai rumrum iatung má a tinang i bál, má ngorer a tututi bongbongon mák parai ngo, ‘Káláu, á iau á tám sápkín á minái. Una mámná iau!’ ”

¹⁴ Máí Iesu a parai ngoromin, “A muswan á minái iau parai si gam. Tám kip takis minái a han mai lala taun, máí sár ái Káláu a anokwa pasi. Má ngorer i pákánbung kálámul er a kaleng uri kán rum sang, ákte sengsegeng má. Má Parisaio kápate. Kápkabin ái rung di apakta pas di sang, ái Káláu na agengen i di sár. Máí koner a agengen pasi sár, ái Káláu na apakta pasi sang.”

18:12: Ais 58:1-4; Mat 23:23

18:13: Sak 51:1

18:14: Mat

23:12

*Ái Iesu a asosah i boh gengen kalilik
Mat 19:13-15; Mar 10:13-16*

¹⁵ Má te kálámul di lam tari rang nat di uri narsán ái Iesu suri na top i di má nák asosah i di. Mái sár tan kalilik án aratintin di mákái tan kálámul erei má dik tur kalar di suri koion da longoi ngorer. ¹⁶ Mái sár ái Iesu a bin pasi tan gengen kalilik uri narsán, mák parai ngo, “Gama hol palai boh gengen kalilik ur singing. Koion gama tur kalar di kabin ngo kandi ái rung ngoromin á lolsit si Káláu. ¹⁷ A muswan iau parai si gam, ái koner a nem ngo na kusak i lolsit si Káláu, na ruruna pasi ngorer i gengen kalik a ruruna i kákán. Ngo kápnate longoi ngorer, ki kápte sang na kusak.”

*Kálámul a konom
Mat 19:16-30; Mar 10:17-31*

¹⁸ Má kesi pakpakta kandi tan Iudáia a gálta Iesu ngo, “Tám Aratintin, iáu lain kálámul. Dánih ina longoi suri inak atur páptai liu áklis?” ¹⁹ Mái Iesu a longrai mák parai singin ngoromin, “Suri dáh u utung iau ngo iau lain kálámul? Ái Káláu masik sár a kuluk má kápte kes mul. ²⁰ U mánán i nagogon er a parai ngoromin ngo koion una longoi sápkín mai wák káián lite kálámul, má koion una up bingi tekesi kálámul, má koion una siksikip, má koion una poklah pasi angagur uri tekesá kálámul, má una rumrum i kakam mái mamam.” ²¹ Má kálámul er a longrai mák parai si Iesu ngo, “Turpasi til tungu iau kalik be, iau lu

mur arwat pas noi tan nagogon erei ák han pang onin.”

²² Má a longrai ngorer ái Iesu má a parai singin ngo, “Kesi táit sár u sáhár suri. Una han sira palai kam bos minsik no má una tari pirán tabal singin bos maris. Má ngo una longoi ngorer, na kaim besang á boh lain minsik imi bát. Má una lákám unák mur i iau.” ²³ Má ngo kálámul erei a longrai worwor si Iesu uri narsán, ák lala tinang i bál má, kabin ngo a tilik konom sang.

²⁴ Mái Iesu a mákái ngo kálámul er a tinang i bál mák parai singin ngoro minái, “A tuan rakrakai muswan si di á boh konom suri da kusak uri lolsit si Káláu. ²⁵ Kamel ngo na sol uri polgon nil án babaut, ái a malmu si diar á kálámul a konom ngo na sol uri lolsit si Káláu.” ²⁶ Má tan kálámul di longrai ngorer má dik gálta Iesu ngoromin, “Ngo ngorer, ki ái sinih sang na liu? Kápte kes sang na kusak!” ²⁷ Mái Iesu a kos di ngo, “Táit ngo matananu kápte di arwat suri da longoi, ái Káláu a arwat sang suri long arwat pasi.”

²⁸ Mái Petero a parai si Iesu ngoromin, “Mákái, Konom, gimáte han alari kángim boh rum má gimá murmur i iáu.” ²⁹ Mái Iesu a parai si di ngo, “A muswan iau parai si gam ngo kes a han alari kán rum ngo kán wák ngo rang tuán ngo mámán mái kákán ngo rang natun suri lolsit si Káláu, ³⁰ i liu onin na atur páptai marán mul, má namur na atur páptai liu áklis.”

*Átuil pákán ái Iesu a worwor suri kán minat
Mat 20:17-19; Mar 10:32-34*

³¹ Mái Iesu a lam pasi kán kalilik án aratintin uri risán alari matananu mák parai si di masik ngo,

“Mákái, git han má urami Ierusalem á minái, má ngorer na tapam hut muswan má i tan táit erei tan tám worwor tus dikte sir páptai alhirá sang suri Natun Kálámul. ³² Ái Natun Kálámul da tari uri limán boh kálámul tili risán ami Ierusalem má da tartar retret singin, má da ot bilingnai má da iapsi páplun, ³³ má ngorer da rapsi má dák up bingi. Má ngo na rah i atul á bung, na liu kaleng mul.”

³⁴ Tan kalilik án aratintin di longrai ngorer, mái sár kápdite talas ur on á tan táit erei. Sálán á tan worwor a punpunam alar di, má kápdite mánán tusi táit ái Iesu a parai.

*Ái Iesu a asengsegeng pasi rau a tám sung
Mat 20:29-34; Mar 10:46-52*

³⁵ Mái Iesu a lu hanhan pátmi malar á Ieriko má kesi kálámul a rau tám sung a lu kis iatung i risán sál mák lu sungi tan kálámul er di lu láklák pátmi sár. ³⁶ I pákánbung a longrai irngán matananu di tiklik mam Iesu, ki ák gálta ngo, “Be, wa dánih á ngorer a tapam hut?” ³⁷ Má matananu di parai singin rau erei ngo, “Ái Iesu kakun Nasaret er a láklák sorliu.” ³⁸ Má rau er tám sung a lala bin ngo, “Iesu, á iáu natun ái Dewit! Una mámna iau!” ³⁹ Má te kálámul er di láklák táil i Iesu di tur kári má di parai singin rau er ngo na kis pau. Má sár a lala bin pakta sang urami bát ngoromin, “Natun ái Dewit, una mámna iau!”

⁴⁰ Mái Iesu a longrai kálámul er má a sámur, má a artari suri da lami rau uri narsán. Má ngo rau er a hut i narsán, ái Iesu a gáltai ngo, ⁴¹ “Dánih u nem on ngo ina longoi mam iáu?” Má kálámul a rau er a kokos ngoromin, “Konom, iau nem sár ngo na talas i matang.”

⁴² Mái Iesu a parai singin ngo, “Una mákmák sár. Kam ruruna ákte aliu pas iáu.” ⁴³ Má káp melek sár mul má a talas i mátán, má a mur i Iesu tangra sál mai parpara agas uri narsán ái Káláu. Má matananu di mákái ngorer, má di no mul di párnga Káláu.

19

Ái Iesu mái Sakius

¹ Mái Iesu a kusak uri malar á Ieriko má a tu láklák sorliu sang iamunang. ² Má kesi kálámul a pakpakta káián gegen him di lu kip takis, a iatung ái, má a konom, má ngisán á kálámul er ái Sakius. ³ Kápate lu mák Iesu be, má kán lala riri sang a nem ngo na mákái, má ngorer a tohoi suri mák Iesu i katbán matananu. Mái sár ái Sakius a kuir kálámul sár má kápate arwat suri na mák Iesu kabin i lala matananu di tur kauli. ⁴ Má ngorer ái Sakius a rut táilnai matananu i sál er ái Iesu di da láklák on, má a sa uramuni kesá dolon kubau suri na lain mák Iesu.

⁵ Má ngo ái Iesu a purut iatung i pokon er a tur ái i kubau mák tántán uramuni ngorer, ki ák mák Sakius mák parai singin ngo, “Sakius, una sangar i sosih tilatung kabin ina bop sang i kam rum inái i libung.” ⁶ Mái Sakius a longrai ngorer má a sangar i sosih tilatung i kubau má a árár pas Iesu,

má a long pas Iesu uri kán rum má a kododong i bál suri. ⁷ Má matananu di mákái ngo ái Sakius a long pas Iesu uri kán rum, ngorer a sák i bál di má di turpasi wor arkuh i di sang má dik parai ngo, “Kálámul min a asir mák han uri rum káián tám sápkín!”

⁸ Má i pákánbung kándi tu namnam be, ái Sakius a sámTUR mák parai si Konom ngo, “Mákái, Konom. Inái iau oror ngo ina tari risán i kak omobop uri narsán boh maris. Má tan kálámul iakte agur pasi kandi pirán tabal tungu, má ina kos kalengnai uri narsá di mai mámát i pirán tabal iau agur pasi mam te mul urami iáTín.” ⁹ MáI Iesu a longrai ngorer má a parai singin ngoromin, “Onín gam er gam lu kis i rum minái, gamáte mák ilmi má araliu káián ái Káláu ákte hut narsá gam, kabin kálámul min a gegen mul si Abaram. ¹⁰ Má Natun Kálámul ákte hut suri ser pas di ái rung erei di han benget, má suri na aliu pas di mul.”

Worwor artálár mai pirán tabal

Mat 25:14-30

¹¹ Má matananu di longrai worwor kán tu parai ái Iesu uri narsán i di. Má ái sang ái Iesu ákte páput má suri na purut ami Ierusalem. Má di á matananu di hol on má ngo lolsit káián ái Káláu na tapam hut sang má, erei ngo ái Iesu na kusak urami Ierusalem. Io, má ngorer ái Iesu a parai worwor artálár uri narsá di á matananu. ¹² A parai ngoromin,

19:7: Luk 15:2 **19:8:** Kal 22:1; Lál 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Apo 16:31 **19:10:** Luk 15:4; Ioa 3:17; 1Ti 1:15

“Kesi kálámul tilatung a kálámul pakta má a han uri malar tepák suri da oboi ngis án kabisit on. Má namur na kaleng uri kán balis sang má náng kabisit iatung má na tu kátlán i matananu tilatung i kán balis. ¹³ Má i pákánbung ngo na han on á kálámul pakta erei, a bin pasi kán sángul á tám arardos uri narsán, má a tari kesá kepwen pirán tabal gol si di keskeskes mák parai si di, ‘Á iau ina lu han má. Má pirán tabal min iau tari si gam, gama lu him mai suri nák pakta pang i bung ina kaleng.’

¹⁴ “Má tan kálámul tilatung i kán balis di lala matai kálámul er, má ngorer di dos palai te kálámul namurwai kálámul pakta erei uratung i malar a han ur on má dik parai, ‘Kápte gim nem on á kálámul erei suri na kángim kabisit má na kátlán i gim mul.’ ¹⁵ Mái sár kápte di tármai sung káián matananu, má ngorer kálámul pakta erei di oboi áng kabisit má. Má namur a hut kaleng uri kán malar, má ngorer a artari suri kán tan tám arardos iatung er ákte tari pirán tabal si di suri da tapam hut i narsán. A nem suri na mánán pasi ngo a is á pirán tabal dikte him pasi urami iátin i pirán tabal er a tari si di.

¹⁶ “Má mulán tám arardos a hut i narsán mák parai, ‘Mákái, konom. Iakte him mai á pirán tabal u tari singing má iakte him pasi sángul á pirán tabal mul urami iátin á pirán tabal er u tari.’ ¹⁷ Má kabisit erei a mákái ngorer mák parai singin tám arardos erei ngo, ‘A kuluk taladeng. Iáu lain tám arardos sang. Ukte muswan suri longoi gengen talar erei, má

ngorer ina tari tilik talar singim. Ina obop iáu má unáng kátlán i sángul á malar.’

¹⁸ “Má áruán kálámul a hut i narsán mák parai, ‘Mákái, konom. Iakte him mai á pirán tabal u tari singing má iakte him pasi alim á pirán tabal mul urami iátin á pirán tabal er u tari.’ ¹⁹ Má kabisit er a mákái ngorer mák parai singin ngo, ‘A kuluk. Má ngorer á iáu una kátlán i alim á malar.’

²⁰ “Má kes mul á kálámul a hut i narsán mák parai, ‘Konom, minái sár á kam pirán tabal, iau duri mai sepen kaen má iak punmai. ²¹ Iau máttut na mák rong i kam pirán, kabin iáu tuan songap. Kam tan minsik kápte ngo iáu u lu himna pasi sang. Auh, iáu konom mai tan táit bos lite kálámul di himna pasi.’

²² “Má kabisit a parai singin kálámul er ngo, ‘Iáu sápkín tám arardos sang. Kam worwor er ukte parai, ina ariwa kalengnai uri iáu má nák nagonon i iáu sang! U mánán ngo iau tuan songap má kak tan minsik kápte ngo iau lu himna pasi sang, ái sár iau konom mai tan táit bos lite di himna pasi. ²³ Ngorer ki suri dánih kápute oboi kak pirán tabal i rumán pirán tabal? Má ngorer minái má iakte kaleng, ina top kalengnai á pirán tabal er mam te pirán tabal mul urami iátin.’ ²⁴ Má namur a parai singin tan kálámul di sámtur pagas iatung ngo, ‘Gama long pasi alari á pirán tabal erei má gamák tari singin tám arardos er a apángái sángul á pirán tabal.’ ²⁵ Má sár ái rung er di sámtur di longrai ngorer má dik sodar má dik parai singin ngo, ‘Konom, wa ákte top on mái

sángul á pirán tabal á!’

²⁶ “Má kabisit er a kos di ngoromin, ‘Iau parai si gam, ái koner a atur páptai marán má a lu him mai, na kipi marán mul. Mái sár koner a atur páptai mudán sár, má kápate lu him mai mudán er a top on, namur na bokoh alari á mudán er singin. ²⁷ Má tan kálámul er di kurtara mam iau kápdite nem i iau suri ina kabisit kandi, gama long pas di ur main i mátán táil i iau má gamák up bing di.’ ”

Matananu di árnga Iesu ngo a kusak ur Ierusalem

Mat 21:1-11; Mar 11:1-11; Ioa 12:12-19

²⁸ Mái Iesu a be para noi worwor artálár erei uri narsán tan kálámul má a aptur alar di. Má namur a lu láklák táil urami suri malar á Ierusalem. ²⁹ Má a lu hanhan pátmi aru i malar er Betani má Betepage iatung i pungpung á Oliwa, mái Iesu a dos palai aru kalik án aratintin ³⁰ mák parai si diar ngoromin, “Gaura han uramudi malar imudi. Má ngo gaura kusak ur on, káp melek mul gaura mákái kesi gengen dongki di puta páksi má kápate kes a kis be on. Gaura pálás pasi dongki erei má gaurák lami ur main. ³¹ Má ngo tekes na gálta gaur ngo, ‘Suri dánih gaur ulát pasi dongki erei?’ ki gaura parai singin, ‘A nem on ái Konom suri na him mai be.’ ”

³² Má ngorer diar á han má, má diar á mákái tan táit ngorer sár ái Iesu ákte parai si diar. ³³ Má ngo diar má lu ulát pasi gengen dongki erei, ái koner káián á dongki a parai si diar ngo, “Suri

dánih gaur ulát pasi á gengen dongki erei?” ³⁴ Ki diará kokos ngoromin, “A nem on ái Konom suri na him mai be.”

³⁵ Ngorer diar má lami dongki erei uri narsán ái Iesu, má diar má ulát pasi lusán i diar ki diar má pálsi i iátin dongki, má ngorer diará tangan Iesu urami iátin dongki erei. ³⁶ Mái Iesu a kis i dongki, má dongki kán tu láklák mam Iesu tangra sál. Má marán di pálsi lusán i di tangrai sál suri na láklák on i dongki, má ngorer di para aposoi kandi rumrum uri narsán ái Iesu. ³⁷ Ái Iesu a iatung i sál er a sosih tilamuni pungpung á Oliwa má ákte páput sár suri na kusak ur Ierusalem. Má on á pokon erei, tilik matanano no er di lu murmur on. Di turpasi mái para agas Káláu mai lala kaungán i di suri tara akiláng dikte mákái, ³⁸ má dik parai ngoro minái, “Ái Káláu na kuluk mai kabisit er a hut mai ngisán ái Konom! Matau urami bát má gita sángxwái ngisán ái Káláu urami sang!”

³⁹ Má te Parisaio di iatung i katbán matanano di longrai ngorer má dik parai si Iesu ngo, “Tám Aratintin, una dos kári matanano er di mur i iáu suri koion da para ngorer.” ⁴⁰ Mái Iesu a kos di ngo, “Iau parai si gam ngoromin. Ngo da kis pau ái rung minái, wa tan hat sang merei da turpasi wakkwák má parpara agas uri narsán ái Káláu!”

Ái Iesu a mákái bimán rum á Ierusalem mák tang

⁴¹ Ái Iesu ák lu hanhan pátmi má i bimán rum á Ierusalem. Má ngo a mákái, a tangsi kabin a sák i bál suri, ⁴² mák parai ngoromin,

“Iau nem ngo iáu, Ierusalem, una han mánán i sálán moloh onin. Mái sár káp una te mákái má sálán á moloh erei, ákte punpunam alar iáu. ⁴³ Na mon i pákánbung da tapam hut i kam tan kurtara má da tur kaul iáu, má da tur kári sál i boh goson no suri kápte kes na táu. ⁴⁴ Da amosrah i iáu sang, Ierusalem, má da up bing noi tan kálámul di kis i katbán i iáu, ngorer má kápte kesi hat na bop ami iátin kes, da suh pala noi. Tan táit min na tapam hut narsam kabin ukte su bahim ur on má uk matai suri mák ilmi pákánbung er ái Káláu a hut suri aliu iáu!”

*Ái Iesu a kusak uri rumán osmapak
Mat 21:12-17; Mar 11:15-19; Ioa 2:13-22*

⁴⁵ Mái Iesu a lu hanhan má a hut á Ierusalem máng kusak uri pelbut i rumán osmapak má a turpasi tipar palai bos kálámul di lu sirsiara iatung. ⁴⁶ Má a parai si di ngoromin, “Dikte le on i Buk Tabu ngoromin, ‘Kak rum na rumán sung sang,’ mái sár gamáte pukda pasi suri ák nián him káián bos tám siksikip!”

⁴⁷ Mái Iesu a aratintin i rumán osmapak i bosbos bung erei. Má bos pakpakta kán tan tám osmapak má tan tám mánán uri nagogon má tan kálámul pakta, di ser sál suri ngádáh da up bingi ngoi. ⁴⁸ Mái sár kápdite ser pas te sál suri da mur on kápkabin matananu di lala pátir suri longrai worwor si Iesu.

20

Di gálta Iesu suri ngo til ái á rakrakai káián
Mat 21:23-27; Mar 11:27-33

¹ Má kesi bung, ái Iesu a atintini matananu iatung i rumán osmapak má ák lu arbin mai lain arbin. Má tan pakpakta kán tan tám osmapak má bos tám mánán uri nagogon má te kálámul pakta, di mákái má dik hut i narsán ² má dik gáltai ngo, “Una parai si gim, sinih a dos pala iáu er uk longoi tan táit ngorer? Mái sinih a tari nokwan erei singim?” ³ Mái Iesu a kos di ngoromin, “Má iau mul ina gálta gam má gama parai singing. ⁴ Gam mánán ái Ioanes Tám Arsiu? Sinih a dos palai suri arbin má arsiu? Sinih a tari singing á him erei? Ái Káláu? Ngo a hut sang tili kán holhol sár?”

⁵ Má dik nguruk arliu i di sang ngoromin, “Ngo gita parai ngo ái Káláu a tarwa Ioanes ur main, ki na parai ngo, ‘Suri dáh kápgamte ruruna i kán pinpidan?’ ⁶ Má ngo gita parai ngo káián sang ái Ioanes a hut tili kán hol sang, ki matananu da bás bing git kabin di ruruna i Ioanes ngo ái á tám worwor tus káián ái Káláu.” ⁷ Má ngorer ding kos Iesu ngoromin, “Kápgimte mánán.”

⁸ Mái Iesu a longrai ngorer mák parai si di ngo, “Á iau mul káp ina te parai si gam ngo ái sinih a tari nokwan singing má iak longoi bos táit minái.”

Worwor artálár mai bos tám himhimna i numán wain

Mat 21:33-46; Mar 12:1-12

⁹ Mái Iesu a parai kesi worwor artálár narsán tan kálámul ngoromin,

“Kesi kálámul a soi kesi numán wain má a tar páksi singin bos tám himhimna mák han alar di suri na lala kis i malar tepák. ¹⁰ Má namur ngo ákte arwat i pákánbung suri lus talmi wán wain, io a dos palai kesi tám arardos suri kip te risán wán wain tili kán num. Mái sár bos tám himhimna di mákái tám arardos erei a hut narsá di, má di ubi má dik dos pala kalengnai mai wáin limán. ¹¹ Namur kákán num a dos palai kesi tám arardos mul, mái sár bos tám himhimna di ubi mul má di abilbilangnai sang má di dos kalengnai mai wáin limán. ¹² Má a dos palai mul i átuil tám arardos má bos tám himhimna dik up sáksáknai mul ngorer má dik buswa aso palai tili polgon numán wain.

¹³ “Má kálámul er káián á numán wain a parai singin sang ngo, ‘Dánih má ina longoi? Ina dos palai natung, kang kalik alal. Te ngoi gut da rumrum on má kápdate ubi.’ Má ngorer ák dos palai mái natun. ¹⁴ Mái sár bos tám himhimna di mákái ngorer ki dik worwor arliu i di ngoromin, ‘Mákái, erei mái natun, ái koner na tur kelsen. Gita up bingi suri numán wain na ur kángit!’ ¹⁵ Má ngorer di tolai má dik buswa aso palai tilami numán wain má dik up bingi.”

Má ngo ái Iesu a arahi puksai worwor artálár erei, ki ák gálta di ngoromin, “Dánih má na longoi á kálámul er káián á numán wain mai bos tám himhimna? ¹⁶ Bung na hut kaleng, na up bingi bos tám himhimna erei má na tari numán wain ur singin te lite tám himhimna bul.” Má ngo tan kálámul di longrai ngorer, ki dik parai si Iesu ngo, “Kápte sang a arwat ngo na ngorer!”

17 Máí Iesu a sálsálah aririu i di má ák gálta di ngoromin, “Gam hol on ngorer sár gam parai, áí sár Buk Tabu a parai lite ngoromin ngo

‘Hat erei bos tám long rum di pukpukwai,
 mái sár áí Káláu a aksimi hat erei suri áng
 kábutkis si di no á tan hat.’

18 Má tara dáh da pur uri iátin hat erei da tu gingin sáksák. Má ngo hat erei na pur uri tekes, na ekési sá peksai má nák mat.”

19 Má bos tám mánán uri nagogon má bos pakpakta kán tan tám osmapak di mánán tangrai ngo áí Iesu a para tusi worwor artálár er a arwat mam di, má ngorer dik nem suri kabat Iesu i án pákánbung erei sang. Máí sár kápдите long arwat pasi kabin di bulat suri matananu.

Di gálta Iesu suri hul takis

Mat 22:15-22; Mar 12:13-17

20 Má ngorer di mák tangra Iesu suri dánih na longoi. Má dik long pas te kálámul mul má dik hul di suri da pidir pas Iesu suri te worwor a sák na parai, má namur da atatir uri Iesu singin kálámul pakta til Rom suri ngorer da tar Iesu sang uri limán suri nák nagogon on. Má tan kálámul er di hul di, di hut narsá Iesu mai kándi angagur ngo di muswan mai kándi argátña, ²¹ má dik parai singin ngoromin, “Tám Aratintin, gim talas ngo iáu lu worwor má aratintin mai támin muswan. Má gim talas mul ngo kápute lu tur i kesi risán masik, má iáu lu atintini matananu mai muswan suri sál si Káláu. ²² Gim nem ngo una bit gim be.

A mángát á kángit nagogon ngo gita tar takis ur si Kaisar? Ngádáh, gita tari ur si Kaisar ngo kápte?”

²³ Mái sár ái Iesu a mák ilmi ngo da pidir pasi, má ngorer a parai si di ngo, ²⁴ “Gam kip tekesi pirán tabal inak mákái. Sinih á tantanián má ngisán á minái di le on?” Má di kos Iesu ngo, “Ái Kaisar.”

²⁵ Mái Iesu a parai mul si di ngoromin, “A kuluk. Gama tari sang si Kaisar táit káián ái Kaisar. Má táit káián ái Káláu, gama tari sang si Káláu.”

²⁶ Má kápdite arwat ngo da pidir pas Iesu i mátán matananu suri tekesi táit a parai. Wa di longrai ngorer a kokos ái Iesu má dik pángáng, má ngorer di tu kis pau sár.

Bos Sadukaio di gálta Iesu suri liu kaleng

Mat 22:23-33; Mar 12:18-27

²⁷ Má namur te á bos Sadukaio di han suri gálgálta i Iesu, di ái rung er kápdite ruruna ngo kálámul erei a mat na liu kaleng mul i liu namur. ²⁸ Di hut narsá Iesu ngorer má dik parai ngoromin,

“Tám Aratintin, ái Moses a le i nagogon minái ur si gim. Ngo kálámul a mat alar kán wák má kápate kákáh ái kán wák singin, ái tuán na kila pasi bul i kán mokos suri nák mon i natun suri ngisán ái kákán na liu pagas sang.

²⁹ “Má ahit i aratuán. Mulán i di a kila, má namur ák mat má kápate te natun be. ³⁰ Ngorer má áruán i di a kila pasi bul i mokos sár erei, má namur a mat má kápate besang te natun. ³¹ Má namur átuil i di a ngorer mul. Má ngorer ahit

no á aratuán er, di kila pasi kes sár á wák, má di no di mat alari má kápate mon i te nat di singin wák er. ³² Má namur má, wák mul ák mat. ³³ Ki namur di no da liu kaleng i liu namur, sinih sang má tili di na kán wák muswan á wák erei, kabin ahit no di kila pasi?”

³⁴ Ái Iesu a longrai ngorer máng kosoi boh Sadukaio ngoromin,

“I liu án naul bim onin tan kálámul má tan wák di lu kila. ³⁵ Mái sár i liu namur, kápate. Ái rung er di nokwan i mátán ái Káláu, da aptur kaleng alari minat má kápdate lu kila ³⁶ kabin kápdate mat mul. Da liu ngoro boh angelo má da rang natun ái Káláu kabin dikte aptur kaleng tili minat. ³⁷ Gam ruruna ngo rung di mat kápate da liu kaleng. Mái sár ái Moses a para inngasi ngo a mon sang á apaptur kaleng. Gama wásái er i kuir pinpidan a le on ái Moses mák puksai aun kubau a inan má kápate bam. On á kuir erei, ái Moses a utung Káláu ngo ái á Káláu káián ái Abaram má Káláu káián ái Aisak má Káláu káián ái Iakop. Git talas ngo sálán kán worwor er ngo káksiai ngo dituláte mat má, ditul liu be má ditulá lu lotu uri narsán ái Káláu. ³⁸ Ái rung er di lu lotu uri narsán ái Káláu, káksiai ngo kápán páplun i di ákte mat, wa di á tan liuán kálámul sang. Uri mátán ái Káláu, di no di liu pagas.”

³⁹ Má te tám mánán uri nagogon di iatung di parai si Iesu ngo, “Tám Aratintin, kam kokos er a kuluk.” ⁴⁰ Má di parai ngorer kabin kápate kes

mul tili di a mangan suri bali gálta Iesu.

Ái Iesu a gálta di suri Mesaia

Mat 22:41-46; Mar 12:35-37

⁴¹ Mái Iesu a gálta di ngoromin,

“Bos tám mánán uri nagogon di parai ngo Mesaia ái á natun ái Dewit, be? Ngádáh a ngoi?

⁴² Má kes mul á aratintin, ái Dewit sang a parai sur Karisito iatung i buk án parpara agas ngo,

‘Ái Káláu a parai singin kang Konom ngoromin,

“Una kis main i risán minging suri da árnga iáu,

⁴³ má iau ina suka bámiqi kam tan kurtara uri lalin kikim má ina arumrum di.” ’

⁴⁴ Ki ngádáh a ngoi ngo Mesaia a sumlahin ái Dewit má ái sár mul á kán Konom? A kabin ái Dewit a mák ilmi ngo Mesaia ákte kis má i pákánbung er. Ngorer a talas ngo Mesaia a sumlahin ái Dewit, má ái sár á kán Konom mul.”

Ái Iesu a akeng i matananu suri tatalen án laes

Mat 23:1-36; Mar 12:38-40; Luk 11:37-52

⁴⁵ Má marán matananu di iatung be má dik longra Iesu ák parai ngoromin ur singin kán kalilik án aratintin,

⁴⁶ “Gama ololoh suri tatalen káián bos tám mánán uri nagogon. Di lu parmat mai salsaliu tangrai sál mai kandi mermer a dol suri tan kálámul da lu rumrum i di. Di nem ngo matananu da lu árár pas di i pokon án sirsira, má dik lu nem mul suri sukis i tan kiskis táil i rumán lotu, má i bos longsít dik lu nem i sukis i kiskis erei matananu da rumrum i di ái. ⁴⁷ Di

lu agur pasi minsik kán tan mokos, má dik lu longoi dolon sung suri agurái matananu dák mák di ngo di tám nokwan. Na lala sorliu á kándi rangrangas namur!”

21

Maris án wák a tari a pakta

Mar 12:41-44

¹ Ái Iesu a iatung i rumán osmapak i kuir rum er di lu obop pirán tabal ái, má a mákái tan konom di tari kandi artabar uri nián omobop. ² Má a mákái mul i kesi maris án mokos a han mák oboi aru gengen pirán tabal sár. ³ Má a parai si di ngo, “Mákái! A támin muswan iau parai si gam, maris án mokos minái a tari a pakta si di no ái rung di obop pirán tabal main i nián omobop, ⁴ kabin ái rung er di tari gengen risán sár tili kandi tilik omobop má ngorer kápdite sáhár. Mái sár ái koner a maris muswan a tar noi sang i kán pirán tabal erei a mon singin ngo na tángni kán liu.”

Worwor taru si Iesu suri rumán osmapak ngo na sák

Mat 24:1-2; Mar 13:1-2

⁵ Má te kálámul iatung di mákái lalain hat dikte longoi rumán osmapak mai má tan táit erei matananu dikte artabar mai uri narsán ái Káláu uri merei rumán osmapak. Di mákái ngorer ki kandi tu parai rumán osmapak ngo a lain mák kuluk. A longrai ngorer ái Iesu mák parai si di ngo, ⁶ “Tan táit imuni kamu tu mákái, kápnate kis ngorer namur. Na hut besang i bung erei ngo tan

kurtara da suh pala noi tan hat má da buswa sarai uri bim, má kápte kesi hat na lu kis i nián.”

Pákánbung án arangrangas

Mat 24:3-14; Mar 13:3-13

⁷ Má tan kalilik án aratintin di gálta Iesu ngo, “Awái, Tám Aratintin, unák bit gim be á iáu suri tan táit minái. Enges na hut, má dánih á akiláng gima mákái suri mák ilmi ngo ákte páput má?”

⁸ Máí Iesu a parai si di ngoromin,

“Gama ololoh kuluk suri koion á tekes na lam bengta gam. Kabin marán da hut má da arbin mai ngisang má dák parai ngo, ‘Á iau á Mesaia!’ má ‘Ákte hut á pákánbung án arahrahi!’ Máí sár koion gama mur i di. ⁹ Koion gama ráuráuwas erei ngo da bit gam suri arup iamunang tepák má iatung páput mul. Tan táit erei na mulán hut sang, má kápte besang á arahrahi.”

¹⁰ Máí Iesu a parai mul ngo,

“Kesi matananu na aptur má nák arup mai kesi matananu sang. Má bos mát mul da ngoi, kesi mát na arup mai kesi mát. ¹¹ Na hut i tara kunkun, má taul itol má toltolom sasam mul na hut arkaliut i te tan balis. Má tilami armongoh tara akiláng na hut, má matananu da ngátngát on má nák aráuráuwas i di.

¹² “Máí sár kápnate hut besang á bos táit erei, má da long sáksákna gam. Da lu tola gam má da lu arangrangas i gam, ngorer da talka gam uri rumán lotu má dák lu nagogon i gam iatung, má da obop gam i batbat kalar mul. Má káplabin sur iau, gama lu tur i nagogon i mátán táil i boh kabisit má boh tám nagogon. ¹³ I bung erei

gama tur i nagogon, erár má pákánbung gamák para talsai uri narsá di á kamu ruruna uri iau.

¹⁴ Má koion gama konngek suri worwor ngádáh gama parai er gama tur i nagogon. ¹⁵ Kápkabin á iau ina apos tari polon á hol si gam suri matngan wor ngádáh gama parai i pákánbung er, má kamu tan kurtara kápdate arwat ngo da kos gam má puai kamu worwor er.

¹⁶ “Má da lu agur tar gam mul ái rang kák gam mái rang mám gam má rang buh gam ngo rang tur gam, má dák lu tar gam uri limán bos tám nagogon má da obop te tili gam uri minat.

¹⁷ Má matananu no da mikmikwa gam káplabin sur iau. ¹⁸ Mái sár kamu liu muswan na tur pagas, a ngoro kápte kesi towon nih gam na bokoh. ¹⁹ Má kápkabin gama sám tur rakrakai, ngorer gama atur páptai liu muswan sang er a kis áklis.”

Worwor taru si Iesu suri bimán rum á Ierusalem ngo na sák

Mat 24:15-21; Mar 13:14-19

²⁰ Mái Iesu a sopasun i kán worwor mák parai ngoromin,

“Mái sár namur gama mákái tan kálámul án arup da tur kauli bimán rum á Ierusalem, ki erár gamák mánán ilmi ngo bimán rum á Ierusalem páput má na mosrah no. ²¹ Má ngo gam tara Iudáia gama mákái táit erei, ki gama táu uramuni pungpung. Ái koner ngo na iatung i lol malar na tu táu sár. Mái rung di iatung

i karpala kápdate kusak mul urami, ²² kabin bung erei pákánbung án arangrangas. Má on á pákánbung erei ái Káláu na long arwat pas noi tan worwor tus dikte le on suri bung erei. ²³ Keskam si di á tan wák erei di tián mái rung di kis tinánkak mai goion kalik. Tilik rogorogo na hut i balis á Israel mái Káláu na tari rangrangas singin kán matananu. ²⁴ Ngorer tan kurtara da tár bing te tili di mai kandi tan is án arup, má te da talka di uri tan balis tepák má da batbat kalar di ái. Má tan lite kálámul, rung tili risán, da suka bámiyai bimán rum á Ierusalem. Má pákánbung kandi ái rung tili risán na turpasi tilatung nák han pang i bung ái Káláu ákte parai ngo na rah ái i kandi pákánbung.”

Natun Kálámul na kaleng mul

Mat 24:29-31; Mar 13:24-27

²⁵ Mái Iesu a sopasun i kán worwor mák parai ngo,

“I bung erei sang, da mákái á tan akiláng na hut soura iamuni armongoh uri nas má kalang má boh mátmátiah. Má main i naul bim, matananu da ngátngát sálán tas er a lala gusgus má tara kaungán pákán nah a pos. ²⁶ Má tan táit a mon i rakrakai i di iamuni armongoh, da dikdikdik ngorer i kunkun a gunra di. Má tan matananu da lu mákái tan táit erei má dák lu mat palpal mai mátut, kabin da hol tusi má ngo tilik sápkín bung na tapam hut i naul bim. ²⁷ Má

21:22: Ier 5:29, 46:10; Ose 9:7 **21:24:** Sak 79:1; Apa 11:2

21:25: Ais 13:10; Ese 32:7; Ioe 2:31; Apa 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Apa 1:7

namur da mákái Natun Kálámul na hut soura tili kumlán meh meh tiklik mai kán rakrakai má mai tilik minmáir mul. ²⁸ Má ngo gama mákái tan akiláng erei ákte turpasi má, erár gama tántán urami kabin erei mái Káláu a hut suri aliu pas gam.”

Aratintin suri aun rarah

Mat 24:32-35; Mar 13:28-31

²⁹ Mái Iesu a parai kesi worwor artálár uri narsá di ngoromin,

“Gama kipi tohtohpas tili rarah má boh kubau mul. ³⁰ Ngo gam mákái di oboi hutngin pákán i di, ki erár gamá mák ilmi má ngo taul ráin ákte páput sár. ³¹ Má ngorer sár mul, ngo gamáte mákái tan táit erei ákte lu huthut, ki gama mánán ngo ákte páput má pákánbung suri na tapam hut á lolsit si Káláu. ³² Támin muswan iau parai si gam, ngaul matananu minái kápdote mat besang má nák tapam hut á tan táit erei. ³³ Naul bát má naul bim na bokoh, mái sár kak pinpidan kápnate pah.”

Gama ololah kuluk!

³⁴ Mái Iesu a sopasun i kán aratintin mák parai ngoromin,

“Gama ololah kuluk i gam sang suri koion na taun pápta gam i tan táit til main i naul bim ngorer i talar mai gong kári namnam má dan a rakai, má konngek mul suri tan táit uri tángni liu. Gama ololah kuluk suri bung káián Natun Kálámul na mák hut asodar i gam ngorer i pidir di banai tangrai bos. ³⁵ Kabin bung erei na hut sang singin tan kálámul no di kis i naul bim.

³⁶ Máí sár gama ololoh kuluk má gama sung áklis suri na mon i kamu rakrakai arwat suri gama tur atu i pákánbung tan táit erei na tapam hut, má i pákánbung gama sámTUR i nagogon i mátán táil ái Natun Kálámul.”

³⁷ I boh bung erei no, ái Iesu kán tu aratintin ami rumán osmapak. Má ngo a lu rahrah má, ái Iesu a lu láklák kaleng urami pungpung á Oliwa má ák lu bop ái. ³⁸ Má i ngahwán kábungbung sang, marán kálámul di lu saum suri longrai aratintin si Iesu ami rumán osmapak.

22

Di ser sál suri tola Iesu

Mat 26:1-5; Mar 14:1-2; Ioa 11:45-53

¹ Má bung suri longsit án ani beret káp a tini sut ákte páput sár má, er di utngi mai longsit án sorliu palai mul. ² Má boh pakpakta kán tan tám osmapak má tan tám mánán uri nagogon, di tohoi suri ser te sál suri up bing kodongna Iesu suri matananu kápdate mánán on, kabin di matai matananu da mák up di.

Ái Iudas a sormángát suri agur tar Iesu

Mat 26:14-16; Mar 14:10-11

³ Io, ái Satan a kusak uri Iudas Iskariot, kes tili di á sángul mai aru á kalik án aratintin. ⁴ Má namur ái Iudas a so alar Iesu di, mák han hut i narsán boh pakpakta kán tan tám osmapak má tan tátáil káián boh tám arup er di lu mákmák kári rumán osmapak, suri ngádáh na agur tar Iesu ngoi uri narsá di. ⁵ Má ngo di longrai táit na

longoi ái Iudas, a gas i bál di má dik oror suri da tar te pirán tabal singin. ⁶ Má a sormángát sang ái Iudas suri na agur tar Iesu ur si di, má ngorer a ser sál suri na longoi i pákánbung kápdate mánán on i matananu.

*Di eran i namnam uri longsít án sorliu palai
Mat 26:17-19; Mar 14:12-16*

⁷⁻⁸ Tatalen kán tan Iudáia a ngoro minái. I libung táilnai longsít án ani beret káp a tini sut, di lu up bingi tan gengen sipsip suri da ani uri akiláng i longsít án sorliu palai. Ngorer má i bung erei sang, ái Iesu a dos pala Petero mái Ioanes mái worwor talas a parai si diar ngoromin, “Gaura han má gaurák eran i ángit namnam suri gita ani uri akiláng i longsít án sorliu palai.” ⁹ Má diará gálta Iesu ngo, “Be, ai u nem on ngo giura han ur ái má eran i namnam án sorliu palai?”

¹⁰ A longrai ngorer ái Iesu má a parai si diar ngoromin, “Gaura han urami Ierusalem, má kesi kálámul a kipi átbán dan na bana gaur. Gaura mur on uri rum er na kusak ur on má gauráng kusak namurwai. ¹¹ Má gaurák parai singin kálámul er káián á rum ngo, ‘Ái Tám Aratintin a nem i mánán i rum dáh na kis on suri ani namnam án sorliu palai tiklik mái kán kalilik án aratintin.’ ¹² Má namur ái sang na lam gaur má nák inngas tari lala rum ami iát erei ákte leget on, má gaura eran i namnam iatung.” ¹³ Má ngorer aru kalik án aratintin er diar aptur má diará han urami Ierusalem má diará mákái sang á tan táit

ngorer ái Iesu ákte parai si diar, má diará eran i namnam án sorliu palai.

Namnam káián Konom

Mat 26:20-30; Mar 14:17-26; 1Ko 11:23-25

¹⁴ Má ákte ronron on á bung erei, ái Iesu tiklik mai kán kalilik án aratintin er ák utung di mai tan apostolo, di sukis suri namnam. ¹⁵ Má ái Iesu a parai si di ngo,

“Kak lala nemnem suri ina ani á namnam án sorliu palai minái tiklik mam gam i pákánbung inái káp iau te áslai besang á rangrangas. ¹⁶ Má iak para talsai si gam ngoromin. Minái sár á namnam án sorliu palai iau ani, má káp ina te ani mul nák han pang i bung erei lolsit káián ái Káláu na hut, má kak him na rah no, á him erei longsit án sorliu palai a akiláng on.”

¹⁷ Namur ái Iesu a long pasi kinleh wain mák sung kári, má ák parai ngo, “Top pasi kinleh wain min, má gam no keskeskes gama nginmi. ¹⁸ Támin muswan iau parai si gam ngo káp ina te ngin on mul á suir wain nák han pang i bung erei lolsit si Káláu na hut.”

¹⁹ Namur mul ái Iesu a long pasi kesi tigán bal-bal mák sung kári, má ák tibi mák tari singin kán kalilik án aratintin má ák parai si di ngoromin, “Minái á kápán páplun i iau, má ái á osmapak uri narsán ái Káláu suri asengsegeng i gam. Turpasi onin, gama lu tibi balbal má gamák lu ani suri ngorer gama lu bálbálsa sur iau.”

²⁰ Má ngo ákte rah mái namnam, ái Iesu a parai ngoromin mul si di suri kinleh wain er a tabar di mai, “Kinleh wain minái a akiláng i hutngin

kamkabat káián ái Káláu a kápti mai dárang na sal suri hul aliu pas gam. ²¹ Má mákái! Ái koner na agur tar iau, minái ái, git namnam tiklik. ²² A támin muswan ngo Natun Kálámul na han mur arwat pasi sál suri minat ngorer ái Káláu ákte para páksi. Mái sár na tuan sák bul uri kálámul er na agur tari Natun Kálámul!”

²³ Má kalilik án aratintin di longrai ngorer a parai ái Iesu má di lala holhol, má ngorer di turpasi nguruk. Má di gálta arliu i di sang ngo ái sinih tili di ngo na longoi ngorer.

Di wor arkuh suri ngo ái sinih a pakta

²⁴ Má namur tan kalilik án aratintin di turpasi wor arkuh i katbán i di sang suri ngo ái sinih tili di a kálámul pakta kandi. ²⁵ Mái Iesu a parai si di ngo,

“Tan kabisit kándi ái rung tili risán di lala apakta pas di sang má dik lu suka bámiái matananu. Mái sár di nem on ngo matananu da lu utung di mai ‘Tan Tám Artangan’ kabin ngo di kaiang pasi ngo di lu tángni matananu.

²⁶ Mái sár á gam kápte gama ngorer! Wa gama ngoromin sang. Ái koner a pakpakta i katbán i gam, na ngoro gengen kalik. Mái koner a tátáil, na tám toptop sár. ²⁷ Ái sinih a pakta, ái koner a sukis suri namnam ngo tám toptop a han mai namnam suri támri? Wa a muswan, ái koner a sukis, ái a pakta. Mái sár á iau, iau kamu tátáil, iau min i katbán i gam ngoro tám toptop sár.

22:21: Sak 41:9; Ioa 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mar 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mar 9:35 **22:27:** Ioa 13:12-15

28-29 “Ákte tari kán lolsit ái Tata ur singing suri ina kátlán. Má kabin gamáte muswan uri narsang i tan pákánbung án aramikmik má rangrangas, ngorer á iau bul ina tari si gam á nokwan ³⁰ suri gita namnam má ngin tiklik ami kak lolsit, má suri gama kis i kiskis án kabisit suri nagogon i sángul mai aru á mát til Israel.”

Ái Iesu a para táilha Saimon Petero ngo na pua palai

Mat 26:31-35; Mar 14:27-31; Ioa 13:36-38

³¹ Mái Iesu a parai ngo, “Saimon! Gam longrai, ái Káláu ákte sormángát pala Satan suri na isra toh gam ngorer di lu israi pokori ngoi er di raksai.

³² Mái sár iakte sung Káláu sur iáu, Saimon, na mák pur i kam ruruna. Má namur, ngo ukte ilang kaleng má ur singing, ki una lu arakrakai i ruruna káián rang turam.”

³³ Mái Petero a kos Iesu ngo, “Auh, Konom, káp ina te totol suri ina han uri batbat kalar mam iáu má suri ngo gitara mat tiklik!” ³⁴ Mái Iesu a parai si Petero ngo, “A muswan iau parai singim. Inái i libung, kok kápnate tang besang, má una arkawar pala iau na tul i pákán má una parai ngo kápte u mánán i iau.”

Ái Iesu a inau i kán kalilik án aratintin

³⁵ Mái Iesu a gáltai kán tan kalilik án aratintin ngo, “Tungu iau dos pala gam suri arbin talas mai lolsit si Káláu. Pákánbung er kápte gam kip te rat ngo bákbákar kek, be? Kí ngádáh, gam sáhár suri tekesi táit ngo kápte?” Má tan kalilik án aratintin

di parai singin ngo, “Kápgimte sáhár sur tekesi táit.”

³⁶ Má ngorer ái Iesu a parai si di ngoromin, “A kuluk. Mái sár inái ái koner a mon i kán rat na top on, mái koner kápte kán is pakta uri arup, na sirai tekesi lusán pas te pirán tabal má nák hul pas tekesi is ur káián. ³⁷ Na longoi ngorer kabin pinpidan tili Buk Tabu di le on sur iau alhirá er di parai ngo, ‘Dikte wásái turán tan tám abulbul’, worwor erei na tapam hut muswan onin. Áá, tan táit no erei tan tám worwor tus dikte sir páptai sur iau na tapam hut!”

³⁸ Má tan kalilik án aratintin di parai singin ngo, “Mákái, Konom. Minái á aru is pakta.” Mái Iesu a kos di ngoromin, “A arwat sár má! Koion gita para te táit mul!”

Ái Iesu a sung

Mat 26:36-46; Mar 14:32-42

³⁹ A rah i kán worwor ái Iesu, má ngorer a aptur má ák so alari rum mák han uramuni pungpung á Oliwa ngorer a lu balbal longoi sang, má tan kalilik án aratintin di tiklik mai. ⁴⁰ Má ngo dikte hut iatung i pokon er a nem on, ái Iesu a parai si di ngoromin, “Gama sung Káláu suri koion gama pur i pákánbung án artohtoh.”

⁴¹ Má ngorer a kálik láklák tepák án mudán alar di ái Iesu, má a pur dirtapul má a sung ngoromin uri narsán ái Káláu, ⁴² “Keskam, Tata, iau sung iáu ngo a ngoi i balam, una long palai á kinleh án arangrangas má minat minái alar iau. Mái sár

káp una te mur i kak nemnem, una mur on ngorer i kam nemnem sang.”

⁴³ Má kesi angelo tilami bát a hut si Iesu má a tari rakrakai singin. ⁴⁴ Máí Iesu a sung rakrakai kabin taun a iaungi kán liu, má ngorer a songsong turán, má kán songsong a sal ngoro lokon dár má a tim uradi bim. ⁴⁵ Má namur a arahi kán sung ái Iesu, má a láklák kaleng suri kán kalilik án aratintin má a mák di di boptin, kabin a lala tabureng i kandi liu. ⁴⁶ Máí Iesu a parai si di ngo, “Suri dánih gam boptin? Gama pán má gamák sung suri koion gama pur i pákánbung án artohtoh.”

*Ái Iudas a agur tar Iesu má dik tolai
Mat 26:47-56; Mar 14:43-50; Ioa 18:3-11*

⁴⁷ Ái Iesu kán tu worwor be mai kán kalilik án aratintin, má i án pákánbung er matananu di hut iatung. Ái Iudas, kes tili di á sángul mai aru á kalik án aratintin, a lam di uratung má ngorer a láklák sur Iesu má a doroi pair. ⁴⁸ Máí sár ái Iesu a parai singin ngo, “Iudas, ngádáh? Una agur tari Naton Kálámul mai ardor?”

⁴⁹ Má tan kalilik án aratintin er di iatung mam Iesu di mákái ngo matananu da tola Iesu má, ki dik gálta Iesu ngo, “Ngádáh, Konom, arwat ngo gima up di mai kángim tan is?” ⁵⁰ Má ngorer kesi kalik án aratintin ák taruh pasi kán is mák tárái toptop káián tám osmapak táil uri talngán mák tár kus palai talngán mingin. ⁵¹ A mákái ngorer ái Iesu má a tur kalar di mák parai ngo, “Koion gama arup! Arwat má!” Io, a sarsara ái Iesu má a top i

talngán kálámul er má a ting i dár mák sengsegeng mul.

⁵² Mái rung di han urutung suri da tola Iesu, di tan pakpakta kán tan tám osmapak má tan tátáil káián rung di lu mákmák kári rumán osmapak má tan kálámul pakta mul. A mák di ái Iesu má a parai si di ngo, “Ngádáh, gam hol on ngo á iau kesi tám ngákngák ngorer gamá hut mai kamu boh papam suri gama up iau mai má kabat pas iau? ⁵³ Marán á bung iau lu kis i katbán i gam ami rumán osmapak, má iau lu atintini matananu ái. Má suri dáh kápgamte tola iau i pákánbung er? Na, káksiai má, kabin rakrakai káián ái koner tili kuron a kátlán i pákánbung minái, má ngorer kamu pákánbung sang á inái suri gama longoi ngorer mam iau.”

A arkawar pala Iesu ái Petero

Mat 26:57-58, 26:69-75; Mar 14:53-54, 14:66-72; Ioa 18:12-18, 18:25-27

⁵⁴ Má tan kálámul erei di tola Iesu, má dik talkai uri rum káián tám osmapak táil, mái Petero a kálík lu murmur su til namur. ⁵⁵ Má kámnah dikte oloi iatung i pelbut i rum, má ái Petero a hut iatung má ngorer a han kis tiklik mam rung iatung di kis kauli kámnah. ⁵⁶ Má kesi tahlik a tám toptop a mákái aur ái Petero uri talsán kámnah. Má wák erei a lala mákái sang má a mák ilmi, má ngorer a parai ngo, “Kálámul minái a lu tiklik mam Iesu!” ⁵⁷ Mái Petero a arkawar palai má a parai ngoromin, “Wák mer, wa kápte iau mánán on á kálámul er!”

⁵⁸ Má namur kesi kálámul a mák Petero mák parai singin mul ngo, “Á iáu kes tili di á kalilik án aratintin si Iesu.” Mái sár ái Petero a kosoi kálámul er ngoro minái, “Na, á iau á kápte!”

⁵⁹ Ákte mongmong pala Petero er ákte sukis iatung, má kesi kálámul bul a lala atiutiu Petero ngo, “Á muswan, wa kálámul minái a lu tiklik mul mam Iesu kabin ngo ái á kakun Galiláíá!” ⁶⁰ Mái sár ái Petero a kosoi kálámul er ngoro minái, “Awái, wa kápte iau mánán á táit erei kam tu parai uri iau!” Má kán tu worwor be ái Petero, ki ák tang i kok má. ⁶¹ Io, i pákánbung a tang i kok, a ilang ái Konom má a mákmák nokwan sur Petero. Mái Petero a mákái ngorer má a hol pasi worwor er a parai singin ái Konom ngo, “Inái i libung, i pákánbung kápnate tang besang á kok, una arkawar pala iau na tul á pákán.” ⁶² Ái Petero a hol pasi worwor erei má ák tinang i bál suri, má ngorer a so tilatung mák lala tang.

Di ret mam Iesu má dik ot bilingnai

Mat 26:67-68; Mar 14:65

⁶³ Má tan kálámul iatung er dikte tola Iesu, di tartar retret mai má dik rapsi. ⁶⁴ Namur di kápti mátán mai sepen kaen suri kápnate mákmák, má di gáltai ngo, “Una utung tusi ngo ái sinih er a up iáu!” ⁶⁵ Má di wor sáksák uri Iesu má dik ot bilingnai mul.

Ái Iesu a tur i nagogon

Mat 26:59-66; Mar 14:55-64; Ioa 18:19-24

⁶⁶ Má ngo ákte arasa má i bung erei, tan kálámul pakta di kis i kaunsel, á di á bos pakpakta kán

tan tám osmapak má tan tám mánán uri nagogon. Di hut talum má ngorer di lam pas Iesu uratung i narsá di suri da longrai kán te worwor. ⁶⁷ Di gálta Iesu ngo, “Una parai si gim be. Ngádáh, á iáu á Mesaia?” Má Iesu a kos di ngoro minái, “Ngo ina parai si gam ngo á iau á Mesaia, káp gama te ruruna i iau. ⁶⁸ Má ngo ina gálta gam erei, ngádáh? Gama kos artálár pas iau? ⁶⁹ Má iau parai si gam ngo turpasi onin Natun Kálámul na kis i risán mingin ái Káláu Tám Rakrakai Sorsorliu!”

⁷⁰ Di longrai ngorer a parai ái Iesu, má di no sang di gáltai ngo, “Ki ngádáh, iáu parai ngo iáu Natun ái Káláu, be?” Má a kos di ngoromin, “Áá, a ngorer sár gam parai.” ⁷¹ Ngorer má ák mos i bál di má dik parai ngo, “Gitáte longrai sár á kán worwor sáksák a so tili ngudun sang! Má suri dánih gita longra te apapos mul ur on?”

23

Ái Pilato a gálta Iesu

Mat 27:1-2, 27:11-14; Mar 15:1-5; Ioa 18:28-38

¹ Má di no iatung di aptur má di long pas Iesu uri mátán táil ái Pilato, kálámul pakta til Rom, ² má di turpasi suri atiutiu Iesu, ngorer má di parai ur on ngoro minái, “Gim top on á kálámul minái má gimá ser pasi ngo a lam bengtai matananu, ngorer má a tur kalar gim suri koion gima tar takis ur singin pakpakta til Rom, má a kaiang pasi mul ngo a Mesaia má kángim kabisit muswan.”

³ Ái Pilato a longrai ngorer mák gálta Iesu ngo,

“Ngádáh, á iáu á kabisit káián tan Iudáíá?” Máí Iesu a kos Pilato ngoromin, “Áá, a ngorer sang ukte parai.”

⁴ Io, áí Pilato a parai uri narsán boh pakpakta kán tan tám osmapak má uri narsán lala matananu iatung ngo, “Kálámul minái, káp iau te ser pas te sápkín a long bengtai suri ina nagogon on.” ⁵ Máí sár matananu di rakrakai sang mai balbal parai ur on ngo, “Áí a arbin i katbán matananu mák soksokei bál di má di kis sáksák. A tangkabin sang ami Galiláíá ngorer má a han tangrai boh balis á Iudáíá, má onin ákte hut mainái.”

Áí Erodes a gálta Iesu

⁶ Áí Pilato a longrai ngorer, ki ák gáltai rung erei di atiuti Iesu ngo, “Be, kálámul minái a kakun Galiláíá?” ⁷ Ki dik mángát ngo, “Áá, kálámul minái til Galiláíá sang.” Io, áí Pilato a mánán pasi má si rung er ngo áí Iesu tili balis er áí Erodes a kátlán má áí Iesu a kis i lalin nagogon si Erodes. Áí Pilato a mánán ngo áí Erodes ákte han til Galiláíá ur Ierusalem i pákánbung er, má ngorer áí Pilato a ardos má dik lam Iesu uri narsán áí Erodes suri nák longrai sang.

⁸ Áí Erodes ákte longrai arbin sur Iesu má a lala nem mul suri na mák Iesu ngo na long te akiláng. Má ngo áí Erodes a mák Iesu di lami uratung i mátán táil suri na longrai, a lala laes ⁹ mák gálta Iesu mai marán argálta, máí sár áí Iesu kápate kosoi. ¹⁰ Má tan pakpakta kán tan tám osmapak

má tan tám mánán uri nagogon di sámTUR uratung táil má di rakai mai atiutiU Iesu. ¹¹ Io, má ngorer ái Eroles má tan tám arup káián di turpasi suri tartar retret mam Iesu má dik ot bilingnai. Má namur di asolai kesi lain lusán uri páplun ái Iesu, mái Eroles a ardos suri da lam kalengna Iesu uri narsán ái Pilato. ¹² Ái Eroles mái Pilato káp diar te araturán, diar kis án kurtara. Mái sár i bung erei sang, diar turpasi suri araturán tiklik má.

*Ái Pilato a sormángát má ngo ái Iesu na mat
Mat 27:15-26; Mar 15:6-15; Ioa 18:38-19:16*

¹³ Ái Iesu dikte tangna kalengnai uratung si Pilato, má ngorer ái Pilato a bin talmi tan pakpakta kán tan tám osmapak má tan kálámul pakta má matananu no mul, ¹⁴ má ák parai si di ngo,

“Gam talka kalengnai kálámul minái uri narsang má gamá parai ngo a lam bengtai matananu. Iakte mákmák on á kálámul minái má gam no gamáte longrai. Mái sár kálámul minái gam atiutiwi, á iau káp iau te ser pas tekesi táit ngo ákte long bengtai. ¹⁵ Mái Eroles mul kápate ser pas te sápkín táit ákte longoi, má ngorer ák dos kalengnai má ur main si git. Kálámul minái kápate longoi sápkín arwat suri ina oboi uri minat. ¹⁶ Má ngorer ina dos i kak tan tám arup dák tasi sár, má namur ina arsok palai nák han.”

¹⁷ I tan bungun longsit án sorliu palai, ái Pilato a lu mángát palai kesi kálámul tili batbat kalar, ái koner matananu di nem on. ¹⁸ Má matananu iatung dikte longrai worwor si Pilato er, má ngorer di no di lala bin sang ngo, “Up bingi nák

mat ái koner si Iesu! Gim nem i Barabas á gim! Ái á kálámul una aso palai uri narsá gim.”¹⁹ Ái Barabas ái á kesá kálámul dikte oboi i batbat kalar kabin a ngákngák i nagogon til Rom má ák up bingi kálámul i kesá ororok ami Ierusalem.

²⁰ Ái Pilato a bali bin ur singin matananu suri ngo na asengsegeng i Iesu,²¹ mái sár ngo matananu sang di lala bin kaleng ngo, “Bás páptai! Bás páptai ái koner uri páspáng!”

²² Mái Pilato a gálta di i átuil pákán mul ngo, “Suri dáh gama up bingi? Matngan sápkín ngádáh ákte longoi? Káp iau te ser pas te táit a sák ákte long bengtai á kálámul minái suri nák mat! Má ina dos i tan tám arup kaiak dák tasi sár, má namur má ina arsok palai nák han.”²³ Mái sár kaungán matananu a rakai sang mai balbal parai má bin urami ngo ái Iesu da bás páptai i páspáng, má kandi worwor a ian támin.²⁴ Má ngorer ái Pilato a taram i kandi nemnem má a sormángát pala Iesu suri nák mat.²⁵ A pálás pala Barabas, kálámul er di sung pasi, má ái ái koner dikte oboi i batbat kalar suri a up bingi kálámul i katbán ororok. Mái sár ái Iesu, a sormángát tari ái Pilato suri na mat ngorer matananu di nem on.

Ái Iesu di bás páptai uri kubau kus

Mat 27:32-44; Mar 15:21-32; Ioa 19:17-27

²⁶ Má ngorer tan tám arup di top pas Iesu má dik tangnai suri da bás páptai urí páspáng. Má ngo di lu hanhan tangrai sál, di banai kesi kálámul ngisán ái Saimon, kakun Sairini. Ái Saimon a lu hanhan suri han urami Ierusalem, mái sár di tur

páptai má dik tari duk on suri ák puski kán kubau kus ái Iesu mák mur on mai.

²⁷ Má tilik matananu di lu murmur i Iesu, má te wák tilatung i katbán i di a tinang i bál di sur Iesu má dik tangsi. ²⁸ Mái Iesu a ilang mák lu mákái tan wák mák parai ngoromin,

“Boh wák til Ierusalem, koion gama tangis iau, mái sár gama tangis gam sang má rang nat gam. ²⁹ Kabin na hut i matngan pákánbung er namur ngo matananu da parai ngo, ‘Di kuluk pala á tan koros má tan tahlík mái rung kápdite asus kalik be!’ ³⁰ I pákánbung erei má, tan kálámul da parai uri narsán tan ukung má pungpung ngo, ‘Una pur uri gim má unák punam gim! Gima riutais i iáu!’ ³¹ Kuir pámán kábau kápnate inan i kámnah, mái sár kuir kábau a lain marang na mosrah no. Iau ngorer i kuir pámán kábau. Kápte kesi táit a sák iau longoi. Má ngo á iau iau áslai rangrangas, kápnate amosrah i iau. Mái sár rung er kápte di ruruna i iau, da áslai lala rangrangas sang má nák amosrah i di ngorer i kuir kábau a marang.”

³² Tan tám arup di long pasi mul i aru tám ngákngák suri da up bing diar tiklik mam Iesu. ³³ Má ngorer di hut iatung i kuir pokon di utngi ngo Koroson Lul, má namur di bás pápta Iesu uri kubau kus. Má aru i tám ngákngák mul di bás pápta diar uri aru kubau kus, kes tili mingin má kes tili káisán ái Iesu. ³⁴ Mái Iesu a parai ngo, “Kang, kápdite mák ilmi táit min di longoi mam iau! Una hol palai sár alar di!”

Kán sulu má lusán ái Iesu di hom satu pasi iatung ur kandi. ³⁵ Má matananu di sám tur iatung di ialial, má tan tátáil kán tan Iudáia di tartar retret mam Iesu má dik parai ngoromin, “A liu pasi tan lite kálámul sang. Má ngo ái á Mesaia muswan, ái koner ái Káláu ákte sormángát tari, ki na aliu pasi sang mul má nák sosih tilamuni páspáng!” ³⁶ Má tan tám arup mul di tartar retret mai, má ngorer di tari wain a maptal singin suri nák nginmi, ³⁷ má dik parai singin ngoromin, “Ngo iáu á kabisit káián tan Iudáia, ki una aliu pas iáu sang!”

³⁸ Má di le i worwor er di nagogon on suri, má dik bás páptai uri kubau kus ami iátin lul. Worwor er a parai ngoromin, “Kálámul minái ái á kabisit káián tan Iudáia.”

³⁹ Má kesi tám ngákngák er di bás páptai iatung turán ái Iesu a para te sápkín worwor uri Iesu ngo, “Be, ngo á iáu á Mesaia, suri dáh káp unák aliu pas gitul no má?” ⁴⁰ Mái sár kesá tám ngákngák a tur kári turán er mák parai singin ngo, “Wai, wa kápute lu rumrum i Káláu á iáu? Gitul no minái, gitul áslai kesá rangrangas sár. ⁴¹ Má uri gitar a nokwan kápkabin gitar longoi sang á táit ngorer di arangrangas i gitar suri, mái sár kálámul minái kápte. Kápte kesi sápkín a longoi.” ⁴² Má ngorer a sopasun kán worwor ngoromin, “Iesu, una mámna iau má una hol pas iau erei ngo una turpasi kátlán i kam lolsit.” ⁴³ Mái Iesu a parai singin ngo, “A támin muswan iau parai singin,

onin una kis tiklik mam iau ami malar án laes áklis!”

Ái Iesu a mat

Mat 27:45-56; Mar 15:33-41; Ioa 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Má i sángul mai aru á pákánbung, nas a kuron má a bohói kunlán balis er, má kuron a pang i atul á pákánbung. Má tilik sepen kaen ami polgon rumán osmapak a ráp ák ru on. ⁴⁶ Má namur ái Iesu a lala kilkil urami sang mák parai ngoromin, “Kang, iau bál palai taniang uri limam suri una ololoh on!” A parai ngorer ái Iesu mák mat.

⁴⁷ Má tátáil kán bos tám arup a sámTUR pagas iatung i risán. Má ngo a mákái tan táit ngorer a hut, ki ngorer a para agas Káláu mák parai ngo, “A támin muswan, kálámul minái, wa ái a tám nokwan.” ⁴⁸ Má matananu er dikte hau talum iatung suri ialial di mákái tan táit ngorer a hut, má ngorer di kis án tinang má di turpasi tututi mansin i di tilatung kaleng urami kandi rum. ⁴⁹ Má tan rang turán ái Iesu mai te wák dikte mur on til Galiláíá, di sámTUR til tepák sár suri ialial má dik mákái tan táit erei mul.

Ái Iosep til Aramatia a tahun Iesu

Mat 27:57-61; Mar 15:42-47; Ioa 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Má kesi kálámul iatung, ngisán ái Iosep, má ái tili malar á Aramatia i balis á Iudáíá. Má ái á kes tili di á boh kaunsel káián tan Iudáíá, ái sár kápte a sormángát suri táit di longoi i tan rang táir mam Iesu. Má a lain kálámul má tám nokwan má a kis monai lolsit si Káláu suri na hut. ⁵² Mái Iosep a mánán i Iesu ngo ákte mat má, io ngorer

a han uri narsán ái Pilato má a sung pasi páplun ái Iesu suri na tahni. ⁵³ A mángát ái Pilato sur Iosep ngo na tahun Iesu. Má ngorer a artari ái Iosep suri dik long pasi kápán páplun ái Iesu tili kubau kus ngorer má dik duri mai lain sulu. Má namur di kipi páplun ái Iesu uri tarang án minat dikte ili tungu tili bángbágil hat, má dik dung Iesu ái. Mátán hat er kápte be di dung tekesá kálámul on. ⁵⁴ Má bungán eran on á bung er suri eran uri bungán aunges.

⁵⁵ Má tan wák er di tiklik mam Iesu til Galiláia di han tiklik mam Iosep suri mákái mátán hat er má ngádáh dikte oboi ngoi á kápán páplun ái Iesu iatung. ⁵⁶ Di mákái mátán hat er di tahun Iesu on á tan wák, ki ding kaleng má ur Ierusalem suri da bop ái, má dik eran mul i tan táit a tomtom ngorer i kabang má wel suri namur da oboi i kápán páplun ái Iesu. Má namur di aunges on á bungán aunges ngorer a parai i nagogon.

24

Ái Iesu a liu kaleng

Mat 28:1-10; Mar 16:1-8; Ioa 20:1-10

¹ Má i ngahwán kábungbung sáksák i Sade, tan wák er dikte eran páksi tan táit a tomtom di kipi uratung i mátán hat er di dung Iesu ái. ² Má ngo di hut iatung, di mákái ngo lala hat dikte dung kári mátán hat er mai, te dikte alimlim palai alari mátsálán tarang er. ³ Má ngorer di sol uratung i polgon hat er ngo da mákmák suri kápán páplun ái Iesu, mái sár ngo bokoh ái iatung. ⁴ Tan wák

er di mákái ngorer má dik tu rámásngin pagas. Má káp melek aru i kálámul diar tur soura uri narsá di má lusán i diar a pilpilpil. ⁵ Má ngo tan wák er di mákái aru kálámul, ki dik lala ráuráuwas má dik pur dirtapul uradi bim. Má aru i kálámul er diar parai si di ngo, “Suri dánih gam ser suri kálámul a liu i malar kándi ái rung dikte mat? ⁶ Bokoh ái á mainái. Ákte liu kaleng! Gama hol pasi kán worwor er a parai ur si gam ami Galiláia ngoromin, ⁷ ‘Da long pasi Natun Kálámul má da tari uri limán boh tám sápkín má da bás páptai uri kubau kus nák mat. Má ngo na rah i atul á bung, na liu kaleng mul.’ ”

⁸ Má ngorer tan wák di hol pasi worwor erei. ⁹ Io, di aptur kaleng tilatung i mátán hat má dik han hut narsán sángul mai kesá kalik án aratintin má rang táir i di iatung, má dik parai narsá di á tan táit dikte mákái. ¹⁰ Tan wák er ái Maria Magdalene mái Ioana mái Maria er mámán ái Iakobo, á di tiklik mam te wák mul, di no di parai tan táit min singin tan apostolo. ¹¹ Mái sár tan apostolo di hol on ngo tan worwor er di parai i tan wák kápate támin, má kápdite ruruna i di. ¹² Mái sár ái Petero a salaptur pas ák rut uri mátán hat. A tiktikon má ák tu mákái sár i sulu er di duri kápán páplun ái Iesu mai, má ngorer a kaleng urami rum mák lala ser i kán hol suri táit er.

Aru kálámul diar han ur Emaus

Mar 16:12-13

¹³ I bung erei sang, aru tili di er di lu mur i Iesu diar aptur pas má diar á han uri kesá malar di

utngi ngo Emaus. Artálár mai sángul mai kesá kilomita til Ierusalem ur Emaus, ¹⁴ má diar lu worwor hanhan tangrai sál arliu i diar sang suri tan táit er ákte tapam hut. ¹⁵ Má ngo diar nguruk má argálta arliu i diar ngorer, ái Iesu a láklák til namurwa diar, mák sarwa i diar má ditulá tiklik no. ¹⁶ Má diará mák Iesu, mái sár mát diar kápote mák ilmi.

¹⁷ Mái Iesu a gálta diar ngo, “Be, wa dánih iau longrai er kamur tu wornai tangrai sál er tilamudi?” Má diar tur matau sár kápkabin a tabureng i kándiar hol má a tinang i bál diar má ngorer kápote wor i diar. ¹⁸ Má namur kesá tur diar ái rugar er, ngisán ái Kiliopas, a gáltai ngo, “Be, ngádáh, á iáu masik sár gut á kesi kepwen kálámul u kis á Ierusalem er kápute mánán on á tan táit ákte tapam hut i arliwán a is á bung er ákte rah?”

¹⁹ Má a gálta diar ái Iesu ngo, “Tan matngan táit ngádáh?” Má diará kosoí má parai singin ngoromin,

“Tan táit er di longoi mam Iesu kakun Nasaret. Kálámul er a tám worwor tus muswan, má matananu di mák ilmi ngo bos akiláng a longoi má kán tan aratintin mul a lala rakrakai. Má bos táit a longoi má kán worwor a inngasi ngo ái Káláu ákte sormángát tari. ²⁰⁻²¹ Má kángim ngangai á gim ngo ái Iesu sár má, ái koner ákte hut suri na kip kalengnai matananu Israel tili lalin kángit tan kurtara. Má tan pakpakta kán tan tám osmapak má kángit tan tátáil no di tar Iesu uri nagogon suri da oboi

uri minat, má ngorer dik bás páptai uri kubau kus ák mat, má onin átuil bung mai. ²²⁻²³ Má nengen i kábungbung, tan wák er rang táir i gim di han uri mátán hat er di tahun Iesu on. Má ngo di kaleng, di bit gim ngo bokoh má á kápán páplun ái Iesu má kápte di mákái. Má di bit gim mul ngo di mákái tan angelo adi mátán hat. Ái sár tan angelo er di parai ngo ákte aptur alari minat ái Iesu má a liu kaleng, má ngorer gimá lala pánsálngát suri. ²⁴ Má te rang tili gim di longrai ngorer má dik han uri mátán hat má dik mákái ngorer sang i tan wák dikte parai, mái sár ái Iesu kápte di mákái.”

²⁵ Io, a longrai ngorer ái Iesu mák parai ur si diar ngoro minái, “Má káp gam ngul sang! Suri dánih a laklak i bál gam má kápgamte sangar melek suri ruruna i pinpidan káián tan tám worwor tus? ²⁶ Di sang dikte parai ngo ái Káláu ákte obop páksi kán sál ái Mesaia suri na mur on a ngoromin, ngo na mulán áslai besang i rangrangas, má namur na han kusak uri lain minmáir.” ²⁷ Má ngorer ái Iesu a utung timani ur si diar á tan táit dikte sir páptai ur on sang i Buk Tabu, turpasi tili tan buk si Moses ák han pang i tan buk káián tan tám worwor tus.

²⁸ Má ngo dituláte pátum uratung Emaus, i malar er diara han ur on, ái Iesu a tu láklák sorliu sang, ²⁹ mái sár diará tur kári má diará parai singin ngo, “Be, káp gitula te bop má iáu? Ákte rahrah má erei.” Má a longra pasi kándiar

worwor ái Iesu, má ngorer a han kis tiklik mam diar.

³⁰ Má namur ditul kis tiklik suri namnam, má a top pasi balbal ái Iesu mák sung kári, má namur a tibi balbal mák tabar diar mai. ³¹ Má i pákánbung a longoi ngorer ái Iesu, mát diar a mák ilmi sang ngo ái Iesu á iatung, má káp melek sár ái Iesu a tu bokoh pas uri mát diar. ³² Má ngo diar mákái ngorer, ki diar má parai si diar sang ngo, “Erei gitul láklák tangrai sál, má ami bál gitar a gasgas suri tan kuir Buk Tabu er kán tu utung timani si gitar!”

³³ Má i pákánbung er sang, diar aptur tilatung má diará han kaleng urami Ierusalem mul narsá di á sángul mai kesá kalik án aratintin mái rung di no iatung. ³⁴ Diar hut ngorer má diará longrai si di iatung ngo ái Konom ákte aptur kaleng sang má ákte soura uri narsán ái Saimon. ³⁵ Má namur diar má para talsai uri narsá di suri tan táit er ái Iesu a parai si diar tangrai sál, má ngo diaráte mák ilam Iesu er a tibi balbal.

Ái Iesu a tur soura singin rang táir

Mat 28:16-20; Mar 16:14-18; Ioa 20:19-23; Apo 1:6-8

³⁶ Má ngo kándiar tu parai besang i worwor er uri narsá di, ái Iesu a tur soura mák sámtur iatung i katbán i di mák parai ngo, “Matau na kis narsá gam.” ³⁷ Má di mákái ngorer ki dik hol on ngo dikte mákái kesi tesit, má ngorer di lala mátut sang. ³⁸ Mái sár ái Iesu a parai mul si di ngo, “Suri dánih gam mátut má a lala ser i kamu holhol sur

iau? ³⁹ Gam lákám má gamák singli kápán páplun i iau, má gamák mákái nián nil minái i láprán limang má kiking suri gamák mák ilam iau ngo á iau muswan sár á minái. Kápte ngo iau tesit. Gam mákái sár ngo a mon á kápán páplun i iau, má tesit kápte.”

⁴⁰ A para ngorer ái Iesu, ki ák inngasi limán má keken ur si di. ⁴¹ Aru i kandi holhol i pákánbung er. A muswan ngo worwor a parai ái Iesu a agasgas pasi bál di, mái sár di hol on ngo táit er a támin ngo kápte. Má ngorer a ngátngát sang be á kandi holhol. Má ngorer ái Iesu a gálta di ngo, “Be, a mon te namnam alatung gam oboi?” ⁴² Má ngorer di long pasi kesi mudán isu ákte pim má dik támri mai, ⁴³ má a long pasi isu er ái Iesu mák ani iatung i mát di.

⁴⁴ A namnam no ái Iesu, má namur a parai si di ngo, “Onin ákte tapam hut muswan á tan táit iakte para páksi si gam tungu er git kis tiklik, ngorer suri tan táit sur iau dikte le páptai hirá i nagogon si Moses má i buk kán tan tám worwor tus má iatung mul i buk án parpara agas. Tan táit er a támin!”

⁴⁵ Má namur ái Iesu a atalsai kandi holhol suri da mánán pasi tan táit dikte le páptai i Buk Tabu, ⁴⁶ má ák parai si di ngo,

“Erei i Buk Tabu a parai ngoro minái, ‘Na áslai sang i rangrangas be á Mesaia má namur na mat. Má ngo na rah i atul á bung, na liu kaleng sang.’ ⁴⁷ Má a parai mul ngo gama turpasi til main sang Ierusalem suri arbin mai ngisán uri tan malar no. Gama arbin má

gama parai ngo matananu da tánlak alari sápkín ninsin i di má ái Káláu na pah palai kandi sápkín. ⁴⁸ Ngorer gama han uri tan malar no má gamák apapos suri á tan táit minái gamáte mákái.”

⁴⁹ A parai ngorer ái Iesu uri narsá di ki ák bali parai mul ngo, “Má á iau sang ina tarwa palai á rakrakai erei ái Kakang ákte oror pagas mai. Gama tunga kis monai sang main Ierusalem nák han arwat sang i bung er na hut sosih i rakrakai tilami má nák asosah i gam.”

Ái Iesu a tapam urami bát

Mar 16:19-20; Apo 1:9-12

⁵⁰ Má namur ái Iesu a lam pasi rang táir tili bimán rum á Ierusalem má di han ngorer ur Betani. Iatung i pokon erei ái Iesu a sángwái limán ami iátin i di má a asosah i di. ⁵¹ Má ngo ái Iesu kán tu asosah i di be iatung, ái Káláu a duruk pasi urami naul bát. ⁵² Io, dik lotu uri narsán iatung, má namur dik láklák kaleng mai laes ur Ierusalem, ⁵³ má dik lu balbal han urami rumán osmapak suri kis án parpara agas uri narsán ái Káláu.

Hutngin kamkabat si Káláu
The New Testament in the Sursurunga Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sursurunga long
Niugini

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sursurunga

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 0727222139

The New Testament

in Sursurunga

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-09-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

59d51359-0c11-5334-a2e7-0e40b5a3442f